पृष्ठपोषण प्रति

विद्यार्थी सिकाइका लागि आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड

२०८२

माध्यमिक तह (कक्षा ९-१२)

ऐच्छिक विषयहरू

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

सानोठिमी, भक्तपुर

प्राक्कथन

विद्यालय तहको शिक्षालाई बढी उद्देश्यमूलक, व्यावहारिक, समसामयिक एवम् सान्दर्भिक बनाउने अभिप्रायले पाठ्यक्रम परिमार्जनको कार्य निरन्तर भइरहेको छ । यसै सन्दर्भमा शिक्षक, अभिभावक, विद्यार्थी तथा विज्ञहरूबाट प्राप्त रायसुझाव, ज्ञान, विज्ञान तथा प्रविधिमा भएको विकास तथा परिर्वतन र स्थानीय आवश्यकता तथा विश्वव्यापी सन्दर्भबिच सन्तुलनको आवश्यकतालाई समेत दृष्टिगत गरी विद्यालय शिक्षा पाठ्यक्रम कक्षा ९-१२ विकास भई कार्यान्वयनमा छन् । विश्वमा भएका नवीनतम शैक्षिक परिवर्तन एवम् नेपालको वर्तमान सन्दर्भ र स्थानीय आवश्यकतालाई दृष्टिगत गरी बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकासमा सहयोग पुऱ्याउने, सामाजिक न्याय प्रवर्धन गर्ने र राष्ट्र निर्माणका लागि सक्षम तथा प्रतिस्पर्धी नागरिक तयार गर्ने लक्ष्यसहित विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ ले निर्दिष्ट गरेका सिद्धान्त तथा विद्यालय शिक्षाको मार्गचित्रमा आधारित भई माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम (कक्षा ९-१२) को मर्मअनुसार विद्यार्थी सिकाइका लागि ऐच्छिक विषयहरूको आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड २०८२ विकास गरिएको छ ।

आन्तरिक मूल्याङ्कन सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाका क्रममा उपयोग गरिने मूल्याङ्कन हो । यसको मुख्य प्रयोजन सिकाइ सहजीकरणका क्रममा विद्यार्थीका सिकाइ समस्या पहिचान गरेर सिकाइमा सुधार ल्याई निरन्तर पृष्ठपोषण प्राप्त गर्नु पनि हो । आन्तरिक मूल्याङ्कनमा विद्यार्थीको दैनिक उपस्थिति, सिकाइ क्रियाकलापमा सक्रियता र सहभागिता, कक्षाकार्य, व्यक्तिगत तथा समूहकार्य, सिर्जनात्मक कार्य, प्रयोगात्मक कार्य, परियोजना कार्य, त्रैमासिक परीक्षा जस्ता मूल्याङ्कनका आधारलाई प्रयोग गर्नुपर्छ । त्यसैगरी अभिभावक सम्पर्क, घटनावृत्त अभिलेख, विद्युतीय सञ्चार माध्यमबाट उपयुक्त सामग्रीको सङ्कलन र प्रस्तुतीकरण जस्ता माध्यम उपयोग गर्नुपर्छ । यसबाट प्राप्त नतिजालाई अभिलेखीकरण गरी अभिभावकसँगसमेत विद्यार्थीका प्रगतिका बारेमा अन्तरक्रिया गरिनुपर्छ । बाह्य मूल्याङ्कनको मूल आधार आन्तरिक मूल्याङ्कनको नतिजा र बाह्य मूल्याङ्कनको योग हो । यस योगले नै विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि स्तरको अन्तिम मापन गर्छ ।

प्रस्तुत माध्यमिक तह (कक्षा ९-१२) को विद्यार्थी सिकाइका लागि ऐच्छिक विषयहरूको आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड, २०८२ तयार गर्ने क्रममा महत्त्वपूर्ण सहयोग पुऱ्याउनु हुने नीतिनिर्माता, विज्ञ तथा विशेषज्ञ, शिक्षाविद्, प्राध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थी एवम् सम्बन्धित सरोकारवालाप्रति पाठ्यक्रम विकास केन्द्र हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्छ । यो मापदण्डको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाई बालबालिकालाई गुणस्तरीय शिक्षाको अवसर सुनिश्चित गर्ने कार्यमा सम्बद्ध सबैबाट सक्रिय योगदानको अपेक्षा गरिएको छ । विद्यालय शिक्षाको यो आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड गतिशील दस्तावेज यसमा सुधार तथा परिमार्जन गर्दै अझ प्रभावकारी बनाउनका लागि यस केन्द्रले सम्बन्धित सबै सरोकारवालाबाट निरन्तर रचनात्मक सुझाव प्राप्त हुने अपेक्षा गरेको छ ।

वि.सं. २०८२ **पाठ्यक्रम विकास केन्द्र**

विषयसूची

विषय **पृष्ठसङ्ख्या**

खण्ड क : आन्तरिक मूल्याङ्कन

१. परिचय ४

२. मापदण्डको उद्देश्य ५

३. मूल्याङ्कनका साधनका विशेषता ६

४. आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड विकास गर्दा अवलम्बन गरिएका आधार ७

५. आन्तरिक मूल्याङ्कन ८

खण्ड ख : आन्तरिक मूल्याङ्कनका विषयगत आधारहरू १०

अनुसूचीहरू

कक्षा ९-१० का ऐच्छिक विषयहरूका सूची १३३

कक्षा ११-१२ का ऐच्छिक विषयहरूका सूची १३९

खण्ड (क)

आन्तरिक मूल्याङ्कन

१. परिचय

पाठ्यक्रमको विकास, परिमार्जन तथा अद्यावधिक गर्ने कार्य निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो । परिवर्तित सन्दर्भ, अध्ययन अनुसन्धानका प्रतिवेदन, शिक्षक, प्राध्यापक, विद्यार्थी, बुद्धिजीवीलगायत विभिन्न सरोकारवालाबाट प्राप्त सुझाव तथा प्रतिक्रिया, विभिन्न सङ्घसंस्था र पेसासँग आबद्ध सङ्घसङ्गठनका सुझाव, सूचना तथा सञ्चारका माध्यम र नागरिक समाजबाट पाठ्यक्रमलाई सान्दर्भिक तथा समावेशी बनाउन प्राप्त सकारात्मक सल्लाहका आधारमा विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ तयार भई नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा आइसकेको छ । यस प्रारूपले निर्देश गरेको विद्यालय तहको पाठ्यक्रम संरचना एवम् पाठ्यक्रम विकासका मार्गदर्शक सिद्धान्त, ज्ञानको विस्तार तथा सिर्जना, सेवा क्षेत्रमा बढेको प्रतिस्पर्धा तथा राजनीतिक, सामाजिक र आर्थिक क्षेत्रमा आएका परिवर्तनले पाठ्यक्रम परिमार्जनको आवश्यकता औँल्याएका छन् । नेपालमा विद्यालय शिक्षालाई सामाजिक न्यायमा आधारित समृद्ध राष्ट्र निर्माणका लागि सक्षम र प्रतिस्पर्धी नागरिक तयार गर्न सहयोग गर्ने माध्यमका रूपमा विकास गर्नुपर्ने दृष्टिकोण रहेको छ । विद्यालय शिक्षाको उल्लिखित सन्दर्भ तथा दृष्टिकोणमा आधारित भई कक्षा ९-१२ का लागि पाठ्यक्रम संरचना तथा सो संरचनाअनुसारका विषयगत पाठ्यक्रमहरू विकास गरिएको छ ।

माध्यमिक शिक्षाले विद्यार्थीमा ज्ञानको खोजी गरी सिकाइ र वास्तविक जीवनबिच सम्बन्ध स्थापित गर्ने, सिद्धान्त र व्यवहारको समन्वय गर्ने तथा स्वपरावर्तित हुँदै ज्ञान, सिप र क्षमतालाई अद्यावधिक गर्ने सक्षमता विकास गराउनुपर्छ । यस तहको शिक्षाले अधिकार, स्वतन्त्रता र समानताको प्रवर्धन गर्ने, आफ्नो कर्तव्यप्रति सचेत हुने, स्वस्थ जीवनशैलीको अभ्यास गर्ने, तार्किक विश्लेषण गरी निर्णय गर्ने, वैज्ञानिक विश्लेषणका आधारमा व्यक्ति, समाज र राष्ट्रको दिगो विकासमा सरिक हुने नागरिक तयार गर्न सहयोग गर्नुपर्छ । विद्यार्थीमा नैतिक आचरण प्रदर्शन गर्ने, सामाजिक सद्भाव कायम राख्ने, पर्यावरणीय सन्तुलनप्रति संवेदनशील हुने, द्वन्द्व व्यवस्थापन गर्दै दिगो शान्तिका लागि प्रतिबद्ध रहने, आधुनिक ज्ञान, सिप, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग गर्ने, स्वावलम्बी र व्यवसायमुखी सिपको अभ्यास गर्ने जस्ता सक्षमताहरूको विकासमा यस तहको शिक्षाले जोड दिएको छ । त्यसैगरी राष्ट्र, राष्ट्रियता र राष्ट्रिय आदर्शको सम्मान गर्ने, समाज स्वीकार्य आचरण र कार्य संस्कृतिको अवलम्बन गर्ने, सहिष्णुभाव राख्ने, सिर्जनशील, कल्पनाशील, उद्यमशील एवम् उच्च सोच र आदर्शमा आधारित व्यवहार गर्ने, समसामयिक चुनौतीहरूको सफल व्यवस्थापन गर्नेलगायतका विशेषताहरूले युक्त स्वावलम्बी, देशभक्त, परिवर्तनमुखी, चिन्तनशील एवम् समावेशी समाज निर्माणमा योगदान गर्न सक्ने सक्षम नागरिक तयार गर्नु माध्यमिक तहको शिक्षाको कार्यदिशा हो ।

माध्यमिक तह (कक्षा ९-१२) को अनिवार्य विषयहरूको आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड तयार भई कार्यान्वयनमा रहेको तर ऐच्छिक विषयहरूको मापदण्ड विकास नभएको सन्दर्भ माध्यमिक शिक्षाका ऐच्छिक विषयको आन्तरिक मूल्याङ्कनलाई सहज, सरल र प्रभावकारी बनाउने

उद्देश्यले यो मापदण्ड विकास गरिएको हो । माध्यमिक तहका ऐच्छिक विषयहरूमध्ये केही विषयहरूको आन्तरिक र प्रयोगात्मक अङ्कभार २५ प्रतिशत र बाँकी विषयहरूको आन्तरिक र प्रयोगात्मक अङ्कभार ५० प्रतिशत हुने व्यवस्था रहेको छ । सिकाइका क्रममा विद्यार्थीले प्राप्त गरेका ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति, मूल्य र व्यवहारहरूको निरन्तर परीक्षण गरिने प्रक्रिया नै मूल्याङ्कन हो । पाठ्यक्रमले निर्दिष्ट गरेका सिकाइ उपलब्धि हासिल भए वा भएनन् भनी लेखाजोखा गर्न मूल्याङ्कन गरिन्छ । मूल्याङ्कनले मूलतः विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको स्तरलाई देखाउँछ । मूल्याङ्कन गर्दा आन्तरिक र बाह्य दुबै प्रक्रिया अवलम्बन गरी विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको परीक्षण गर्नुपर्छ जसले पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका संज्ञानात्मक, मनोक्रियात्मक र प्रभावी क्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिको लेखाजोखा गर्छ । वर्तमान पाठ्यक्रमले संज्ञानात्मक, मनोक्रियात्मक र गरी प्रभावी तीनओटै क्षेत्रसँग सम्बन्धित सक्षमता र सिकाइ उपलब्धिलाई समावेश गरेको छ । संज्ञानात्मक क्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिको मूल्याङ्कन गर्न त्रैमासिक परीक्षा र बाह्य मूल्याङ्कनको प्रावधान गरिएको छ जसलाई विशिष्टीकरण तालिका बनाई लिखित परीक्षाबाट मूल्याङ्कन गरिन्छ । यसै गरी सिपगत तथा व्यवहारगत क्षेत्रसँग सम्बन्धित सिकाइ उपलब्धिको मूल्याङ्कन अवलोकनका साधनहरूको माध्यमबाट गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । आन्तरिक मूल्याङ्कनले संज्ञानात्मक, मनोक्रियात्मक र प्रभावी गरी तीनओटै पक्षलाई समावेश गरेको छ । यसअन्तर्गत सहभागिता, प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य र त्रैमासिक परीक्षा रहेका छन् ।

आन्तरिक मूल्याङ्कन सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाका क्रममा उपयोग गरिने मूल्याङ्कन हो । यसको मुख्य प्रयोजन सिकाइ सहजीकरणका क्रममा विद्यार्थीका सिकाइ समस्या पहिचान गरेर उनीहरूको सिकाइमा सुधार ल्याउन निरन्तर पृष्ठपोषण प्रदान गर्नु पनि हो । आन्तरिक मूल्याङ्कनमा विद्यार्थीको दैनिक उपस्थिति, सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागिता तथा सक्रियता, कक्षाकार्य, व्यक्तिगत तथा समूहकार्य, सिर्जनात्मक कार्य, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य, पाठ तथा एकाइ परीक्षा, त्रैमासिक परीक्षा जस्ता मूल्याङ्कनका साधन तथा विधिहरूलाई प्रयोग गर्नुपर्छ ।

आन्तरिक मूल्याङ्कनको प्रयोगलाई यसका प्रयोगकर्ताहरू सबैले यसको मर्मअनुरूप प्रयोग गर्नुपर्ने भएकाले एउटा विशिष्ट मार्गदर्शनको आवश्यकता महसुस गरी यो मापदण्डको विकास गरिएको छ । यस मापदण्डको विकास गर्दा आन्तरिक मूल्याङ्कन गर्दा अपनाइने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास, पाठ्यक्रम विज्ञ र सम्बन्धित विषयका शिक्षकहरूको रायसुझावलाई आधार मानिएको छ ।

२. मापदण्डको उद्देश्य

परिवर्तित पाठ्यक्रमअनुसार मूल्याङ्कनले सिकाइका लागि विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गर्न र सिकाइमा थप सुधारका लागि मार्ग प्रशस्त गर्न सक्ने व्यवस्था गरेको छ । कक्षाकोठाको सिकाइमा आधारित मूल्याङ्कनका प्रक्रिया, रणनीति र साधनको प्रयोग यसै अवधारणामा आधारित भई गर्नुपर्छ । माध्यमिक तह (कक्षा ९-१२) ऐच्छिक विषयको आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड, २०८२ का उद्देश्य देहायबमोजिम रहेको छन् :

(क) मूल्याङ्कनलाई विश्वसनीय, वैध र वस्तुनिष्ठ बनाउनु

(ख) विद्यार्थीको नियमित सिकाइबाट हुने उपलब्धिलाई व्यवस्थित गर्नु

(ग) विद्यार्थीको सिकाइलाई सुधार गर्नु

(घ) विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रियालाई पारदर्शी बनाउनु

(ङ) विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणालीलाई सरल बनाउदै एकरूपता कायम गर्नु

(च) क्रियाकलापमा आधारित भई मूल्याङ्कन गर्नका लागि सहजीकरण तथा मार्गनिर्देश गर्नु

(छ) प्रयोगात्मक, सिर्जनात्मक तथा परियोजना कार्यमा थप स्पष्टता ल्याउनु

(ज) मापनलाई विशिष्टीकृत गर्दै शिक्षक र विद्यार्थी दुवैको क्षमता विकासको अवसर प्रदान गर्नु

यसका अतिरिक्त वर्षको अन्त्यमा कुनै एक पक्षलाई हेरेर सिकाइ उपलब्धि मूल्याङ्कन गर्ने परिपाटीलाई अन्त्य गर्दै विद्यार्थीले प्राप्त गरेका संज्ञानात्मक, मनोक्रियात्मक र प्रभावी सबै क्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिहरूको मूल्याङ्कन गरी तत्काल अभिलेखीकरण गर्ने प्रबन्धले मूल्याङ्कनको विश्वसनियतामा वृद्धि हुने अपेक्षा गरिएको छ। यसले विद्यार्थीको स्वाध्यायनलाई समेत प्रोत्साहित गर्दै सिकाइ मूल्याङ्कनका आधारहरूमा स्पष्टता प्रदान गर्ने छ। यसबाट विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि वृद्धि गर्नका लागि शिक्षकलाई बढी सिर्जनशील बन्ने आधार उपलब्ध गराई सिकाइ समस्या भएका विद्यार्थीको निदानात्मक मूल्याङ्कन गरी सुधारात्मक/उपचारात्मक शिक्षणमार्फत सिकाइ उपलब्धिमा वृद्धि हुने अपेक्षा गरिएको छ।

३. मूल्याङ्कनका साधनका विशेषता

विद्यार्थी मूल्याङ्कनका साधनमा देहाय बमोजिमका विशेषताहरू रहेका हुन्छन् :

(क) विश्वसनीयता (Reliability) : मूल्याङ्कनमा विश्वसनीयताले विद्यार्थीको उपलब्धिको मापनमा एकरूपतालाई जनाउँछ। एउटै विद्यार्थीलाई एउटै साधन प्रयोग गरी पटकपटक मूल्याङ्कन गर्दा वा फरक फरक व्यक्तिले मूल्याङ्कन गर्दा पनि एकै किसिमको वा स्थिर नतिजा आउँछ भने त्यो साधन विश्वसनीय मानिन्छ।

(ख) वैधता (Validity) : वैधताले मूल्याङ्कनको सान्दर्भिकता र उद्देश्यपूर्तिका लागि त्यसको उपयुक्ततालाई जनाउँछ। विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिएको साधनले वास्तवमा जे पक्ष मापन वा जाँच गर्न खोजेको हो, त्यही पक्ष मापन वा जाँच गर्न सक्ने गुणलाई वैधता भनिन्छ।

(ग) वस्तुनिष्ठता (Objectivity) : वस्तुनिष्ठताले मूल्याङ्कनको नतिजा मूल्याङ्कनकर्ताको व्यक्तिगत धारणा वा पूर्वाग्रहबाट प्रभावित नहुनुलाई जनाउँछ। वस्तुनिष्ठ मूल्याङ्कनमा उत्तरहरू स्पष्ट हुन्छन् र जसले र जहाँ मूल्याङ्कन गरे पनि नतिजा एउटै आउँछ। मूल्याङ्कनकर्ताले पूर्वाग्रही वा पक्षपाती नभएर निष्पक्ष तरिकाले मूल्याङ्कन गर्दा वस्तुनिष्ठ हुन्छ।

(घ) **निष्पक्षता (Fairness) :** विद्यार्थीको मूल्याङ्कनमा निष्पक्षताले मूल्याङ्कन प्रक्रिया सबै विद्यार्थीका लागि समान र न्यायोचित हुनुपर्छ भन्ने तथ्यलाई उजागर गर्छ । यसको अर्थ मूल्याङ्कनको साधन वा विधि कुनै पनि विद्यार्थीको लिङ्ग, जातजाति, सामाजिक आर्थिक पृष्ठभूमि, शारीरिक अवस्था वा अन्य व्यक्तिगत विशेषताका आधारमा भेदभावपूर्ण हुनुहुँदैन । निष्पक्ष मूल्याङ्कनले सबै विद्यार्थीलाई उनीहरूको ज्ञान र सिप प्रदर्शन गर्ने समान अवसर प्रदान गर्छ र कसैलाई पनि अनुचित रूपमा लाभ वा हानि पुऱ्याउँदैन ।

(ङ) **व्यावहारिकता (Practicability) :** मूल्याङ्कनमा व्यावहारिकताले मूल्याङ्कनको साधन प्रयोग गर्न सजिलो, किफायती र व्यवस्थापन गर्न योग्य छ हुनुपर्छ भन्ने तथ्यलाई उजागर गर्छ । यसमा मूल्याङ्कनका लागि लाग्ने समय, खर्च, उपलब्ध स्रोतसाधन (मानवीय र भौतिक) र तिनको व्यवस्थापनको सहजता आदि समावेश हुन्छन् । व्यावहारिक मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गरिने मूल्याङ्कनको साधनलाई शिक्षक वा विद्यालयले सजिलै कार्यान्वयन गर्न सक्ने हुनुपर्छ र यसबाट प्राप्त नतिजालाई सहजै व्याख्या गर्न सकिने हुनुपर्छ । यसले मूल्याङ्कन प्रक्रिया बोझिलो हुन नहुने तथ्यलाई प्रस्ट पार्छ ।

(च) **पारदर्शिता (Transparency) :** मूल्याङ्कनमा पारदर्शिता भनेको विद्यार्थीलाई उनीहरूको मूल्याङ्कन कसरी गरिन्छ, कुन आधारमा अङ्क दिइन्छ, र कुन मापदण्ड प्रयोग गरिन्छ भन्ने बारेमा पूर्ण जानकारी हुनुपर्छ भन्ने हो । अर्को शब्दमा भन्नुपर्दा मूल्याङ्कन प्रक्रिया र त्यसका मापदण्डहरू सबै सरोकारवाला विशेष गरी विद्यार्थी र अभिभावकलाई स्पष्ट हुनुपर्छ । पारदर्शिताले मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सरोकारवालाको विश्वास बढाउँछ, विद्यार्थीलाई प्रभावकारी रूपमा तयारी गर्न मदत गर्छ र समग्र सिकाइ वातावरणलाई न्यायोचित बनाउँछ ।

४. आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड विकास गर्दा अवलम्बन गरिएका आधारहरू

यो आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड विकास गर्दा अवलम्बन गरिएका आधारहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

(क) विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६

(ख) सम्बन्धित कक्षाका ऐच्छिक विषयका पाठ्यक्रममा उल्लेख गरिएका आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधार

(ग) विद्यार्थी सिकाइका लागि आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड, २०८० (कक्षा ९-१२)

(घ) सम्बद्ध सरोकारवालाबाट प्राप्त सुझावहरू

५. आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्डमा समाविष्ट प्रावधानहरू

(क) विद्यार्थी स्वयम्ले पनि आफूले के कार्य गर्दा वा कुन सिपको विकास गरेमा कस्तो नतिजा प्राप्त हुने रहेछ भनी स्वमूल्याङ्कन गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको

(ख) त्रैमासिक रूपमा विद्यार्थी सिकाइको मूल्याङ्कन गरी थप सिकाइको अभ्यास गर्न मदत पुग्ने गरी सरलीकरण गरिएको

(ग) यस मापदण्डमा माध्यमिक तह कक्षा ९-१२ का विभिन्न ऐच्छिक विषयमा आन्तरिक मूल्याङ्कन गर्दा अपनाउनुपर्ने केही साझा अभ्यास र विषयगत विभिन्नताका आधारमा केही फरक अभ्याससमेतलाई स्थान दिइएको

(घ) पाठ्यक्रममा व्यवस्था भएअनुरूप प्रत्येक विषयका एकाइलाई आन्तरिक मूल्याङ्कनले समेट्ने गरी व्यवस्था मिलाइएको

(ङ) विद्यार्थीलाई परीक्षाको भयबाट मुक्त गराउन सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलापसँगै आन्तरिक मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको

(च) आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि प्रयोगात्मक, सिर्जनात्मक वा परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गर्दा त्रैमासिकको अवधिमा पठनपाठन भएका पाठ तथा एकाइहरूको मूल्याङ्कन त्यही अवधिमा नै गरी अभिलेखीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाइएको

६. आन्तरिक मूल्याङ्कन

माध्यमिक तह कक्षा ९-१२ को ऐच्छिक विषयका पाठ्यक्रममा कतिपय विषयका लागि आन्तरिक मूल्याङ्कन अङ्कभार २५ प्रतिशत व्यवस्था गरिएको छ भने केही विषयका हकमा आन्तरिक मूल्याङ्कन अङ्कभार ५० प्रतिशत छुट्याइएको छ । आन्तरिक मूल्याङ्कनका मापदण्डहरूका आधारमा विद्यार्थीलाई प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यलगायतका क्रियाकलाप गराई प्रत्येक विद्यार्थीले गरेका कार्यहरूको अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने प्रावधान पाठ्यक्रमले उल्लेख गरेको छ । प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिकालाई अद्यावधिक गरी व्यवस्थापन गर्नुपर्छ । निम्नलिखित पक्षमा तोकिएअनुसारको भारको अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ :

आन्तरिक मूल्याङ्कनको अङ्कभार २५ प्रतिशत हुने विषयहरूको हकमा

क्र.स.	मूल्याङ्कनका क्षेत्र	अङ्कभार
१.	सहभागिता (उपस्थिति र सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागिता तथा सक्रियता)	३
२	प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य र सिर्जनात्मक कार्य तथा प्रस्तुति	१६
३	त्रैमासिक परीक्षा	६
	जम्मा	२५

द्रष्टव्य : कतिपय ऐच्छिक विषयका पाठ्यक्रममा माथि उल्लिखित क्रम सङ्ख्या १, २ र ३ फरक फरक अङ्कभार भएकामा पाठ्यक्रममा दिइएअनुसार अङ्कभार कायम गर्नुपर्ने छ ।

आन्तरिक मूल्याङ्कनको अङ्कभार ५० प्रतिशत हुने विषयहरूको हकमा

क्र.स.	मूल्याङ्कनका क्षेत्र	अङ्कभार
१.	सहभागिता (उपस्थिति र सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागिता तथा सक्रियता)	४
२	प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य र सिर्जनात्मक कार्य तथा प्रस्तुति	३६
३	त्रैमासिक परीक्षा	१०
जम्मा		५०

द्रष्टव्य : कतिपय ऐच्छिक विषयका पाठ्यक्रममा उल्लिखित क्रम सङ्ख्या १, २ र ३ फरक फरक अङ्कभार भएकामा पाठ्यक्रममा दिइएअनुसार अङ्कभार कायम गर्नुपर्ने छ ।

खण्ड (ख)

आन्तरिक मूल्याङ्कनका विषयगत आधारहरू

१. आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि कार्यसम्पादन स्तर र अङ्कन

आन्तरिक मूल्याङ्कनलाई सहजीकरण गर्नका लागि चारओटा कार्यसम्पादन स्तर र सोको अङ्कन निम्नानुसार व्यवस्था गरिएको छ :

तालिका १ : कार्यसम्पादन स्तर र अङ्कन

क्र.स.	**कार्यसम्पादन स्तर (Performance Level)**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)**
१.	सर्वोत्कृष्ट	4
२.	उत्कृष्ट	3
३.	मध्यम	2
४.	सामान्य	1

द्रष्टव्य : कार्यसम्पादन स्तर र यसको अङ्कनको व्याख्या विषय र विषय क्षेत्रअनुसार फरक फरक हुन सक्ने छ ।

२. आन्तरिक मूल्याङ्कनको अङ्कभारको व्यवस्था

माध्यमिक तह कक्षा ९-१२ को ऐच्छिक विषयको पाठ्यक्रममा केही विषयको आन्तरिक मूल्याङ्कनको अङ्भार २५ प्रतिशत र केही विषयको ५० प्रतिशत निर्धारण गरिएको छ । यसरी आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि छुट्याइएको अङ्भारको विस्तृतीकरण निम्नानुसार छ :

२.१ सहभागिता (उपस्थिति र सिकाइमा सक्रियता तथा सहभागिता) को मूल्याङ्कन

माध्यमिक तह कक्षा ९-१२ मा आन्तरिक मूल्याङ्कनको अङ्भार २५ प्रतिशत र ५० प्रतिशत भएका विषयका विषयगत पाठ्यक्रममा सहभागिता बापतको मूल्याङ्कन गर्दा विद्यार्थीको हाजिरी/उपस्थिति र सिकाइ क्रियाकलापमा उनीहरूको सहभागिता तथा सक्रियतालाई आधार बनाउनुपर्छ । यसरी विभाजित अङ्कभारलाई तल तालिकामा प्रस्तुत गरिएका दुई वटा छुट्टाछुट्टै रुब्रिक्सका आधारमा दिइएको सूत्र प्रयोग गरेर प्राप्ताङ्क निकाली अभिलेखीकरण गर्नुपर्छ ।

तालिका २ : सहभागिता (उपस्थिति र सिकाइमा सक्रियता तथा सहभागिता)

क्षेत्र	आधार	व्याख्या	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)	प्राप्ताङ्क
१.	उपस्थिति	९० प्रतिशत र सोभन्दा बढी उपस्थिति भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X full\ marks$
		८५ प्रतिशत र सोभन्दा बढी तर ९० प्रतिशतभन्दा कम उपस्थिति भएमा	उत्कृष्ट	3	
		८० प्रतिशत र सोभन्दा बढी तर ८५ प्रतिशतभन्दा कम उपस्थिति भएमा	मध्यम	2	
		७५ प्रतिशत र सोभन्दा बढी तर ८० प्रतिशतभन्दा कम उपस्थिति भएमा	सामान्य	1	
२.	सिकाइमा सक्रियता तथा सहभागिता	• सिकाइमा जिज्ञासा राखेमा, समूह छलफल र अन्तर्क्रियामा सक्रियतापूर्वक भाग लिएमा, आफ्ना विचार निर्बाध र स्वतन्त्र रूपमा प्रस्तुत गरेमा, दिइएका सम्पूर्ण कार्य स्वयम्ले पूरा गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X full\ marks$
		• सिकाइमा जिज्ञासा राखेमा, समूह छलफल र अन्तर्क्रियामा कम सक्रियतापूर्वक भाग लिएमा, आफ्ना विचार स्वतन्त्र रूपमा प्रस्तुत गरेमा, दिइएका अधिकांश कार्य पूरा गरेमा	उत्कृष्ट	3	

		• सिकाइमा कम जिज्ञासा राखेमा, समूह छलफल र अन्तर्क्रियामा निर्देशनअनुसार भाग लिएमा, आफ्ना विचार आंशिक रूपमा मात्र प्रस्तुत गरेमा, दिइएका कार्य आधा मात्र पूरा गरेमा	मध्यम	2	
		• सिकाइप्रति उदासीन रहेमा, समूह छलफल र अन्तर्क्रियामा सक्रियता नदेखाएमा, आफ्ना विचार प्रस्तुत गर्न साथी वा शिक्षकको सहयोग चाहिएमा, अरूको सहयोगमा दिइएका कार्य पूरा गरेमा	सामान्य	1	
जम्मा					

वार्षिक सहभागिता बापतको अङ्कभार निकाल्ने तरिका

(क) पहिलो त्रैमासिक परीक्षामा सहभागिताबापतको अङ्कभार गणना गर्दा पहिलो त्रैमासिक अवधिसम्मको सहभागिताबापतको अङ्कभारलाई **तालिका २** को रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्रत्येक विद्यार्थीको प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने

(ख) दोस्रो त्रैमासिक परीक्षामा सहभागिताबापतको अङ्कभार गणना गर्दा पहिलो त्रैमासिकको अवधिपश्चात् दोस्रो त्रैमासिक अवधिसम्मको सहभागिताबापतको अङ्कभारलाई **तालिका २** को रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने

(ग) दोस्रो त्रैमासिक परीक्षापश्चात् अन्तिम परीक्षा अवधिसम्मको सहभागिताबापतको अङ्कभारलाई **तालिका २** को रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने

(घ) उल्लिखित (क), (ख) र (ग) मा प्राप्त अङ्कलाई जोडेर ३ ले भाग गर्दा सम्बन्धित विद्यार्थीको सहभागिताबापतको वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

द्रष्टव्य : यदि विद्यालयले तेस्रो त्रैमासिक परीक्षा लिने गरेको भए सहभागिताबापतको अङ्कभार गणना गर्दा दोस्रो त्रैमासिकको अवधिपश्चात् तेस्रो त्रैमासिक परीक्षा अवधिसम्मको सहभागिताबापतको अङ्कभारलाई **तालिका २** को रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने । यस अवस्थामा चारओटै अवधिमा सहभागिताबापतको अङ्कलाई जोडेर ४ ले भाग गर्दा वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

उदाहरणका लागि यदि कुनै विषयमा सहभागिताबापतको अङ्कभार 3 रहेछ भने कुनै विद्यार्थीले पहिलो त्रैमासिकमा सहभागिताबापत 2 अङ्क, दोस्रो त्रैमासिकको अवधिमा सहभागिताबापत 3 अङ्क र दोस्रो त्रैमासिकपश्चात्को अवधिमा सहभागिताबापत 2.5 प्राप्त गरेमा वार्षिक रूपमा उक्त विद्यार्थीले प्राप्त गर्ने सहभागिताबापतको प्राप्ताङ्क

$= \frac{2+3+2.5}{3} = \frac{7.5}{3} = 2.5$ हुन जान्छ ।

२.२ त्रैमासिक परीक्षाको अङ्कभारको गणना

त्रैमासिक परीक्षाका लागि विषयगत पाठ्यक्रममा तोकिएको पूर्णाङ्कमा परीक्षा सञ्चालन गरी तोकिएको अङ्कभारमा रूपान्तरण गर्नुपर्ने छ । आन्तरिक मूल्याङ्कनको प्रयोजनार्थ प्रत्येक त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोकिएको अङ्कभारबाट प्राप्ताङ्क निम्नानुसार गणना गर्न सकिन्छ ।

त्रैमासिक परीक्षाको प्राप्ताङ्क $= \frac{\text{त्रैमासिक परीक्षामा विद्यार्थीले प्राप्त गरेको अङ्क}}{\text{त्रैमासिक परीक्षाको पूर्णाङ्क}} \times$ त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोएिको अङ्कभार

वार्षिक रूपमा त्रैमासिक परीक्षाको प्राप्ताङ्क निकाल्दा जतिओटा त्रैमासिक परीक्षा लिइएको हो तोकिएको अङ्कभारमा पाएको प्राप्ताङ्क जोडी त्रैमासिक परीक्षाको सङ्ख्याले भाग गर्नुपर्ने छ ।

त्रैमासिक परीक्षाको प्राप्ताङ्क (वार्षिक) $= \frac{\text{सबै त्रैमासिक परीक्षामा तोकिएको अङ्कभारमा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्को जोड}}{\text{त्रैमासिक परीक्षाको सङ्ख्या}}$

उदाहरणका लागि 75 पूर्णाङ्क तोकिएको विषयको त्रैमासिक परीक्षाका लागि अङ्कभार 6 भए उक्त त्रैमासिक परीक्षामा कुनै एउटा विद्यार्थीले 50 अङ्क प्राप्त गरेमा निजको पहिलो त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोकिएको अङ्कभारबाट निकालिएको प्राप्ताङ्क $= \frac{50}{75} \times 6 = 4$ हुन जान्छ । त्यसै गरी सोही विद्यार्थीले सोही विषयको 75 पूर्णाङ्कको दोस्रो त्रैमासिक परीक्षामा 60 अङ्क प्राप्त गरेको भएमा निजको दोस्रो त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोकिएको अङ्कभारबाट निकालिएको प्राप्ताङ्क $= \frac{60}{75} \times 6 = 4.8$ हुन जान्छ ।

यदि निज विद्यार्थीको विद्यालयले वार्षिक रूपमा दुईओटा त्रैमासिक परीक्षा मात्र लिने रहेछ भने निज विद्यार्थीको वार्षिक त्रैमासिक परीक्षा बापतको प्राप्ताङ्क निम्नानुसार निकाल्न सकिन्छ ।

त्रैमासिक परीक्षाको प्राप्ताङ्क (वार्षिक) $= \frac{4+4.8}{2} = 4.4$

भाषा विषयहरूको आन्तरिक मूल्याङ्कन

(क) नेपाली (ऐच्छिक) कक्षा ९ र १०

विषय सङ्केत : Nep 209 (कक्षा १०)

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कनसम्बन्धी पाठ्यक्रममा भएको व्यवस्था

क्र. स.	कार्यकलाप	विवरण	अङ्क

१.	विधा लेखन	विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका विषय क्षेत्रमा कथा, कविता वा निबन्ध लेख्ने वा विद्यार्थीले लेखी कहीँ छपाएका रचनालाई पनि मूल्याङ्कन गर्न सकिने छ ।	५
२.	कृति समीक्षा लेखन	• विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका फुटकर कविता वा कविता सङ्ग्रह, खण्डकाव्यको शीर्षक, भाव, शैली, उद्देश्य र सन्देशका आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने अथवा • विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका कथा, कथा सङ्ग्रहको शीर्षक घटना, पात्र, परिवेश, द्वन्द्व र सारका आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने अथवा • विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका विषय क्षेत्रमा निबन्ध वा निबन्ध सङ्ग्रहको शीर्षक विषयवस्तु, भाव वा विचार भाषा, शैली र उद्देश्य का आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने अथवा • विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका लघु नाटकको विषयवस्तु, चरित्र, परिवेश, संवाद, द्वन्द्व, भाषा, शैली उद्देश्यका आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने अथवा • विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका उपन्यासको अंशका आधारमा शीर्षक, घटना, पात्र, परिवेश द्वन्द्व, सार भाषाशैलीका आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने	१०
३.	परियोजना कार्य	(क) विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका कुनै रचना पढी तिनमा प्रयुक्त विशेष शब्द, सूक्तिमय कथन, उखानटुक्का, अनुकरणात्मक शब्द पहिचानसम्बन्धी परियोजना कार्य गराउने (ख) पाठमा परेका रचनाकारहरूको २०० शब्द नबढाई सङक्षिप्त जीवनी तयार पार्न लगाउने	१०
	जम्मा		**२५**

(आ) आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधार

क्र. स.	कार्यकलाप	कार्य सङ्ख्या	विवरण	व्याख्या	कार्यसम्पादन स्तर	कार्य सम्पादन स्तर अङ्क	प्राप्ताङ्क
१.	विधा लेखन	एकओटा	विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका विषय क्षेत्रमा कथा, कविता वा निबन्ध लेख्ने वा विद्यार्थीले	आफैँले छनोट गरेका तथा शिक्षकले तोकिदिएका विषय क्षेत्रमा आधारित भई संरचना, भाषिक	सर्वोत्कृष्ट	४	प्राप्त कार्य सम्पादन स्तर अङ्क / ४ × ६

			लेखी कहीँ छपाएका रचनालाई पनि मूल्याङ्कन गर्न सकिने छ ।	शुद्धता, सिलसिला, सिर्जनात्मकता तथा मौलिकतासहित सबै पक्ष समेटेर स्वतन्त्र रूपमा निर्देशित रचना गरेमा र सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको			
				आफैँले छनोट गरेका तथा शिक्षकले तोकिदिएका विषय क्षेत्रमा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला, सिर्जनात्मकता, मौलिकताको संयोजनमा अधिकांश पक्ष ख्याल गरी निर्देशित रचना गरेमा तर सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
				आफैँले छनोट गरेका तथा शिक्षकले तोकिदिएका विषय क्षेत्रमा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला, सिर्जनात्मकता, मौलिकताको संयोजनमा आंशिक पक्ष मात्र ख्याल गरी निर्देशित रचना गरेमा तर	मध्यम	२	

				अधिकांश पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको			
				आफैँले छनोट गरेका तथा शिक्षकले तोकिदिएका विषय क्षेत्रमा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला, सिर्जनात्मकता, मौलिकताको संयोजन गरी केही वाक्य लेखेमा वा रचना गर्ने प्रयास गरी निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भएको तर सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक रहेको	सामान्य	१	
२.	कृति समीक्षा लेखन	दुईओटा	• विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका फुटकर कविता वा कविता सङ्ग्रह, खण्डकाव्यको शीर्षक, भाव, शैली, उद्देश्य र सन्देशका आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने अथवा • विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका	फुटकर कविता वा कविता सङ्ग्रह, खण्डकाव्य, कथा, कथा सङ्ग्रह, निबन्ध वा निबन्ध सङ्ग्रह, लघुनाटक र उपन्यासमध्ये कुनै दुईओटाको मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्षसहित सामीक्षा प्रस्तुत गरेको र सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको	सर्वोत्कृष्ट	४	प्रत्येक कृति समीक्षा लेखनका लागि निम्नानसारको सूत्र प्रयोग गरी प्राप्ताङ्क गणना गरी दुवै कार्यको अङ्क जोडेर राख्ने $\frac{\text{प्राप्त कार्य सम्पादन स्तर अङ्क}}{४} \times ५$

			कथा, कथा सङ्ग्रहको शीर्षक घटना, पात्र, परिवेश, द्वन्द्व र सारका आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने अथवा • विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका विषय क्षेत्रमा निबन्ध वा निबन्ध सङ्ग्रहको शीर्षक विषयवस्तु, भाव वा विचार भाषा, शैली उद्देश्यका आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने अथवा • विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका लघु नाटकको विषयवस्तु, चरित्र, परिवेश, संवाद, द्वन्द्व, भाषा, शैली उद्देश्यका आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने • विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका उपन्यासको अंशका आधारमा शीर्षक, घटना, पात्र, परिवेश	फुटकर कविता वा कविता सङ्ग्रह, खण्डकाव्य, कथा, कथा सङ्ग्रह, निबन्ध वा निबन्ध सङ्ग्रह, लघुनाटक र उपन्यासमध्ये कुनै दुईओटाको मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्षमध्ये अधिकांश पक्ष समेटी प्रस्तुत गरेमा तर सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
				फुटकर कविता वा कविता सङ्ग्रह, खण्डकाव्य, कथा, कथा सङ्ग्रह, निबन्ध वा निबन्ध सङ्ग्रह, लघुनाटक र उपन्यासमध्ये कुनै दुईओटाको मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्षमध्ये आंशिक पक्ष समेटी प्रस्तुत गरेमा तर अधिकांश पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको	मध्यम	२	
				फुटकर कविता वा कविता सङ्ग्रह, खण्डकाव्य, कथा,	सामान्य	१	

			द्वन्द्व, सार भाषाशैलीका आधारमा समीक्षा लेखन गर्न लगाउने	कथा सङ्ग्रह, निबन्ध वा निबन्ध सङ्ग्रह, लघुनाटक र उपन्यासमध्ये कुनै दुईओटाको मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्ष जस्ता केही पक्ष समेटी प्रस्तुत गर्ने प्रयास गरेमा सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक रहेको			
३.	परियोजना कार्य	दुईओटा	(क) विद्यार्थी आफैँले छनोट गरेका वा शिक्षकले तोकिदिएका कुनै रचना पढी तिनमा प्रयुक्त विशेष शब्द, सूक्तिमय कथन, उखानटुक्का, अनुकरणात्मक शब्द पहिचानसम्बन्धी परियोजना कार्य गराउने (ख) पाठमा परेका रचनाकारहरूको २०० शब्द नबढाई सङ्क्षिप्त जीवनी तयार पार्न लगाउने	निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भई सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको र थप सुधार आवश्यक नभएको	सर्वोत्कृष्ट	४	प्रत्येक परियोजना कार्यका लागि निम्नानसारको सूत्र प्रयोग गरी प्राप्ताङ्क गणना गरी दुवै कार्यको अङ्क जोडेर राख्ने $\frac{\text{प्राप्त कार्य सम्पादन स्तर अङ्क}}{४} \times ५$
				निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भइ अधिकांश पक्षहरूमा सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
				निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भइ केही मात्र पक्षहरूमा सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर अधिकांश पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको	मध्यम	२	

				निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भएको तर सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक रहेको	सामान्य	१	
पुर्णाङ्क २५ मा प्राप्त गरेको जम्मा अङ्क:							

द्रष्टव्य :

- प्रत्येक त्रैमासिकमा विधा लेखन, कृति समीक्षा लेखन र परियोजना कार्यमा एक एकओटा कार्यकलाप गर्नुपर्ने छ ।
- उल्लिखित विधा लेखन, कृति समीक्षा लेखन र परियोजना कार्यलाई मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिएको रुब्रिक्सका आधारमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई विधा लेखन, कृति समीक्षा लेखन र परियोजना कार्यका लागि तोकिएको अङ्कभारमा रूपान्तरण गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रत्येक त्रैमासिकमा विद्यार्थीले आन्तरिक मूल्याङ्कनमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई जोडेर त्रैमासिक सङ्ख्याले भाग गर्दा तोकिएको अङ्कभारमा वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

(ख) नेपाली (ऐच्छिक) कक्षा ११ र १२

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कनसम्बन्धी पाठ्यक्रममा भएको व्यवस्था

क्र.स.	क्षेत्र	अङ्कभार
१.	कक्षा सहभागिता	३
२.	त्रैमासिक परीक्षाको मूल्याङ्कन	६
३.	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य प्रतिवेदन लेखन तथा प्रतिवेदनको प्रस्तुति	१६
जम्मा		२५

परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका आधार

विषयगत रूपमा निर्धारण गरिएको कुल मल्याङ्कनमध्ये १६ अङ्क निर्धारण गरिएको यस प्रयोगात्मक कार्यअन्तर्गत सिर्जनात्मक लेखन, पुस्तक समीक्षा र प्रतिवेदन लेखन कार्यद्वारा मूल्याङ्कन गरिने छ ।

(अ) सिर्जनात्मक लेखन : कुनै पनि विधा (कविता, कथा, निबन्ध, नाटक, आत्मजीवनी) मा सिर्जनात्मक कार्य गराउनुअगि सो विधा लेख्ने विधि वा तरिकाबारे शिक्षकले अभिमुखीकरण कायक्रम सम्पन्न गर्नुपर्ने छ ।

(आ) कृति समीक्षा : यो कार्य गर्न दिनुभन्दा अगि :

१. कृति समीक्षा गर्नुका उद्देश्य र प्रयोजनबारे शिक्षकले विद्यार्थीलाई बताइदिनुपर्ने छ ।

२. कृति समीक्षाका प्रकारहरू बताई ढाँचा तयार गर्न लगाउनुपर्ने छ ।

(इ) प्रतिवेदन लेखन : शिक्षकले प्रतिवेदन लेखनका ढाँचा स्पष्ट पारी विद्यार्थीलाई सम्बन्धित विषयमा तथ्य वा तथ्याङ्क सङ्कलन गरी प्रतिवेदन लेख्न लगाउनुपर्ने छ ।

क्र.स.	कार्य	व्याख्या	अङ्क
१.	सिर्जनात्मक लेखन	(क) मुख्य मुख्य बुँदा दिएर आदि, मध्य र अन्त्य मिलाई कथा लेख्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने अथवा	८

		(ख) कुनै समसामयिक महत्त्वका विषयवस्तु वा शीर्षक दिएर छन्दबद्ध अथवा लोकलयका कविता रचना गर्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने अथवा (ग) कुनै विषय दिएर ढाँचा ख्याल गरी निबन्ध लेख्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने अथवा (घ) आफ्नो जीवनका महत्त्वपूर्ण घटना समेटी आत्मजीवनी लेख्न लगाउने अथवा (ङ) कुनै ठाउँको यात्रा वर्णन लेख्ने शैली सिकाएर नियात्रा लेख्न लगाउने वा कक्षा प्रस्तुति गर्न लगाउने (च) कुनै विषय दिएर ढाँचा ख्याल गरी एकाङ्की लेख्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने	
२.	कृति समीक्षा	बाल आख्यान वा बाल कविताका सामग्री दिई कृति समीक्षा गरी प्रस्तत गर्न लगाउने	४
३.	प्रतिवेदन लेखन	कुनै साहित्यिक कार्यक्रम वा घटनाबारे तथ्य सङ्कलन गर्न लगाई सोको प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने तथा कुनै साहित्यिक कार्यक्रमको बारेमा कार्यशाला सञ्चालन गर्ने ।	४
जम्मा			१६

(आ) नेपाली (ऐच्छिक) कक्षा ११ र १२ को आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधार

क्र.स.	**मूल्याङ्कनका क्षेत्र**	**मूल्याङ्कनका क्षेत्रको विस्तृतीकरण**	**अङ्कभार**	**जम्मा अङ्कभार**
१.	**उपस्थिति र कक्षा सहभागिता**	**उपस्थिति**	**१**	**३**
		कक्षा सहभागिता	**२**	
२	**सिर्जनात्मक लेखन**	मुख्य मुख्य बुँदा दिएर वा स्वतन्त्र रूपमा कुनै शीर्षक दिएर आदि, मध्य र अन्त्य मिलाई कथा लेख्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने अथवा कुनै समसामयिक महत्त्वका विषयवस्तु वा शीर्षक दिएर छन्दबद्ध अथवा लोकलयका कविता रचना गर्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने	४	**१६**
		कुनै विषय दिएर ढाँचा ख्याल गरी निबन्ध, कुनै ठाउँको यात्रा वर्णन, आफ्नो जीवनका महत्त्वपूर्ण घटना समेटी आत्मजीवनी अथवा कुनै विषय दिएर ढाँचा ख्याल गरी एकाङ्की लेख्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने	४	
	कृति समीक्षा	बाल आख्यान वा बाल कविताका सामग्री दिई कृति समीक्षा गरी प्रस्तत गर्न लगाउने	४	
	प्रतिवेदन लेखन	कुनै साहित्यिक कार्यक्रम वा घटनाबारे तथ्य सङ्कलन गर्न लगाई सोको प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने तथा कुनै साहित्यिक कार्यक्रमको बारेमा कार्यशाला सञ्चालन गर्ने ।	४	
३	**त्रैमासिक परीक्षा**	**त्रैमासिक परीक्षा**	**६**	**६**
जम्मा				**२५**

(इ) परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यको मूल्याङ्कन (१६ अङ्कभार)

आन्तरिक मूल्याङ्कनका क्रममा सिर्जनात्मक कार्य र परियोजना कार्य सम्बद्ध क्रियाकलाप गराउनुपर्छ । यसमा विषयगत रूपमा निर्धारण गरिएको कुल मूल्याङ्कनमध्ये १६ अङ्क निर्धारण गरिएको छ । प्रयोगात्मक कार्यअन्तर्गत सिर्जनात्मक लेखन, पुस्तक समीक्षा र प्रतिवदन लेखन कार्यद्वारा मूल्याङ्कन गरिने छ । सिर्जनात्मक लेखनमा कुनै पनि विधा (कविता, कथा, निबन्ध, नाटक, आत्मजीवनी) मा सिर्जनात्मक कार्य गराउनुपर्छ । यो कार्य गराउनुअगि सो विधा लेख्ने विधि वा तरिकाबारे शिक्षकले अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न गर्नुपर्ने छ। विद्यार्थीलाई कुनै दुईओटा विधामा सिर्जनात्मक लेखन गराउनुपर्छ। यसै गरी कृति समीक्षामा कुनै साहित्यिक कृतिको समीक्षा गर्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउनुपर्छ । यसै गरी विद्यार्थीलाई कुनै निर्दिष्ट विषयवस्तुमा आधारित भई सम्बन्धित विषयमा तथ्य वा तथ्याङ्क सङ्कलन गरी प्रतिवेदन लेख्न लगाउनुपर्ने छ। सिर्जनात्मक र परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गर्दा रुब्रिक्सका आधारमा उपलब्धि स्तर मापन गर्नुपर्छ तर रुब्रिक्समा उल्लिखित पक्षलाई समेटी निर्दिष्ट कार्य गरे तापनि त्यसको गुणस्तर पक्ष कमजोर लागेमा शिक्षकले स्वविवेक प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।

क्र.स.	आधार	परीक्षणीय पक्ष	व्याख्या	कार्य सम्पादन स्तर	कार्य सम्पादन स्तर अङ्क	प्राप्ताङ्क
१.	**सिर्जनात्मक लेखन (कथा र कविता)**	मुख्य मुख्य बुँदा दिएर वा स्वतन्त्र रूपमा कुनै शीर्षक दिएर आदि, मध्य र अन्त्य मिलाई कथा लेख्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने	बुँदा वा घटनामा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला, सिर्जनात्मकता तथा मौलिकतासहित सबै पक्ष समेटेर स्वतन्त्र रूपमा निर्देशित रचना गरेमा र सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको	सर्वोत्कृष्ट	४	
		अथवा कुनै समसामयिक महत्त्वका विषयवस्तु वा शीर्षक दिएर छन्दबद्ध अथवा लोकलयका कविता रचना गर्न लगाई	बुँदा वा घटनामा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला, सिर्जनात्मकता, मौलिकताको संयोजनमा अधिकांश पक्ष ख्याल गरी निर्देशित रचना गरेमा तर सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
		प्रस्तुत गर्न लगाउने	बुँदा वा घटनामा आधारित भई संरचना, भाषिक	मध्यम	२	

			शुद्धता, सिलसिला, सिर्जनात्मकता, मौलिकताको संयोजनमा आंशिक पक्ष मात्र ख्याल गरी निर्देशित रचना गरेमा तर अधिकांश पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको			
			बुँदा वा घटनामा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला, सिर्जनात्मकता, मौलिकताको संयोजन गरी केही वाक्य लेखेमा वा रचना गर्ने प्रयास गरी निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भएको तर सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक रहेको	सामान्य	१	
२.	**सिर्जनात्मक लेखन (निबन्ध, यात्रावर्णन, आत्मजीवनी र एकाङ्की लेखन)**	कुनै विषय दिएर ढाँचा ख्याल गरी निबन्ध, कुनै ठाउँको यात्रा वर्णन, आफ्नो जीवनका महत्त्वपूर्ण घटना समेटी आत्मजीवनी, वा कुनै विषय दिएर ढाँचा ख्याल गरी एकाङ्की लेख्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने	निर्दिष्ट शीर्षकमा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला र सिर्जनात्मक प्रस्तुतिसहित स्तरीय मौलिक रचना गरेको तथा सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको	सर्वोत्कृष्ट	४	
			निर्दिष्ट शीर्षकमा आधारित भई संरचना, भाषिक शद्धता, सिलसिला र सिर्जनात्मक प्रस्तुतिसहित मौलिक रचना गरेमा र अधिकांश पक्षहरूमा सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
			निर्दिष्ट शीर्षकमा आधारित भई संरचना, भाषिक शद्धता, सिलसिला र सिर्जनात्मक पक्षमध्ये आंशिक पक्ष मात्र समेटी रचना गरेमा, केही पक्षहरूमा मात्र सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर अधिकांश पक्षहरूमा	मध्यम	२	

			पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको			
			बुँदा वा घटनामा आधारित भई संरचना, भाषिक शुद्धता, सिलसिला, सिर्जनात्मकता, मौलिकताको संयोजन गरी केही वाक्य लेखेमा वा रचना गर्ने प्रयास गरी निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भएको तर सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक रहेको	सामान्य	१	
३.	**कृति समीक्षा**	बाल आख्यान वा बाल कविताका सामग्री दिई कृति समीक्षा गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने	बाल आख्यान वा बाल कविताका मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्षसहित सामीक्षा प्रस्तुत गरेको र सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको	सर्वोत्कृष्ट	४	
			बाल आख्यान वा बाल कविताका मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्षमध्ये अधिकांश पक्ष समेटी प्रस्तुत गरेमा	उत्कृष्ट	३	
			बाल आख्यान वा बाल कविताका मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्षमध्ये आंशिक पक्ष समेटी प्रस्तुत गरेमा	मध्यम	२	
			बाल आख्यान वा बाल कविताका मुख्य विषयवस्तु, मूलभाव, घटना, पात्र, परिवेश र निष्कर्षलाई असंरचित र सुधारयोग्य ढाँचामा प्रस्तुत गर्ने प्रयास गरेमा	सामान्य	१	
४.	**प्रतिवेदन लेखन**	कुनै साहित्यिक कार्यक्रम वा घटनाबारे तथ्य सङ्कलन गर्न	निर्दिष्ट कार्य सम्पन्न गरी परिचय, मुख्य विषयवस्तु र निष्कर्षको संरचनामा भाषिक शुद्धतासहित	सर्वोत्कृष्ट	४	

		लगाई सोको प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने तथा कुनै साहित्यिक कार्यक्रमको बारेमा कार्यशाला सञ्चालन गर्ने ।	अपेक्षित दक्षतासहित स्तरीय प्रतिवेदन लेखेमा			
			निर्दिष्ट कार्य सम्पन्न गरी परिचय, मुख्य विषयवस्तु र निष्कर्षको संरचनामा भाषिक शुद्धतासहित प्रतिवेदन लेखेमा तथा सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
			निर्दिष्ट कार्य सम्पन्न गरी परिचय, मुख्य विषयवस्तु र निष्कर्षको संरचनामा भाषिक शुद्धतासहित प्रतिवेदन लेखनका अधिकांश पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको	मध्यम	२	
			निर्दिष्ट कार्य सम्पन्न गरी परिचय, मुख्य विषयवस्तु र निष्कर्षको संरचनामा भाषिक पक्षसहित प्रतिवेदन लेखनका सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको	सामान्य	१	
पूर्णाङ्क १६ मा प्राप्त गरेको जम्मा अङ्क (कार्य सम्पादन स्तरको जम्मा प्राप्ताङ्क) :						

द्रष्टव्य :

- प्रत्येक त्रैमासिकमा सिर्जनात्मक लेखन, कृति समीक्षा लेखन र प्रतिवेदन लेखन कार्यमा एक एकओटा कार्यकलाप गर्नुपर्ने छ ।
- उल्लिखित सर्जनात्मक लेखन, कृति समीक्षा लेखन र प्रतिवेदन लेखन कार्यलाई मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिएको रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रत्येक त्रैमासिक परीक्षामा विद्यार्थीले प्राप्त गरेको अङ्कलाई जोडेर त्रैमासिक परीक्षाको सङ्ख्याले भाग गर्दा तोकिएको अङ्कभारमा वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

(ग) भाषा विज्ञान (कक्षा ११ र १२)

विषय सङ्केत : Lin 217 (कक्षा ११)

Lin 218 (कक्षा १२)

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कनसम्बन्धी पाठ्यक्रममा भएको व्यवस्था

क्र.स.	क्षेत्र	अङ्कभार
१.	कक्षा सहभागिता	३

२.	त्रैमासिक परीक्षाको मूल्याङ्कन	६
३.	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य प्रतिवेदन लेखन तथा प्रतिवेदनको प्रस्तुति	१६
	जम्मा	२५

(आ) भाषाविज्ञान कक्षा ११ र १२ को आन्तरिक मूल्याङ्कनको आधार

क्र.स.	मूल्याङ्कनका क्षेत्र	मूल्याङ्कनका क्षेत्रको विस्तृतीकरण		अङ्कभार	जम्मा अङ्कभार
		कक्षा ११	**कक्षा १२**		**३**
१.	**उपस्थिति**			**१**	
	कक्षा सहभागिता			**२**	
२.	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य प्रतिवेदन लेखन तथा प्रतिवेदनको प्रस्तुति	आफ्नो समुदायमा बसोबास गर्ने सम्बन्धित भाषा जान्ने कम्तीमा १० जना जानकारसँग संवाद गरी वा विविध सामग्री (मुद्रित तथा विद्युतीय) को अध्ययन तथा विश्लेषण गरी आफूले बोल्ने भाषाको उत्पत्तिका स्रोतहरू खोजी प्रतिवेदन तयार गरी कक्षाका प्रस्तुत गर्ने	उच्चारण अवयवहरूको चित्र बनाई नामाङ्कन र चित्रवर्णन गरी प्रमुख विषयवस्तुलाई तालिकामा प्रस्तुत गर्ने	४	**१६**
		शिक्षकको सहयोगमा आफ्नो समाजमा बोलिने भाषाको भौगालिक क्षेत्र, वक्ता, सङ्ख्या, इतिहास, भाषिका, लवज, संस्कृति र भाषिका नक्सासँग सम्बन्धित प्रश्नावली तयार पारी भाषिक सर्वेक्षण गरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्ने	आफूले बोल्ने भाषामा प्रयोग हुने पूरक उपवाक्य, विशेषण उपवाक्य र कियाविशेषण उपवाक्यका दश दशओटा उदाहरणको सूची बनाई प्रस्तुत गर्ने	४	
		आफ्नो वडामा बोलिने भाषाहरूको सूची तयार पारी भाषा परिवारका आधारमा वर्गीकरण गरेर प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने	आफूले बोल्ने भाषाका वाक्य तहका अभ्यान्तर, निहितार्थ र विरोधार्थ आर्थी सम्बन्ध जनाउने दश दश उदाहरण	४	

			खोजी तालिकामा प्रस्तुत गर्ने		
		आफूले बोल्ने भाषामा खानेकुरा, पहिरन, खेतीपाती र संस्कारसँग सम्बन्धित पचास पचासओटा शब्द टिपोट गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्ने	शिक्षकले ताकिदिएको विषयक्षेत्रमा अन्तरभाषिक, भाषान्तरित र असावधानीका कारण हुने त्रुटि क्षेत्र टिपोट गरी प्रस्तुत गर्ने	४	
३.	**त्रैमासिक परीक्षा**	**त्रैमासिक परीक्षा**		**६**	**६**
जम्मा				**२५**	**२५**

(ई) सहभागिताको मूल्याङ्कन

सहभागिताबापतको मूल्याङ्कन गर्दा **तालिका २** मा दिइएको रुब्रिक्सअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यको मूल्याङ्कन (१६ अङ्कभार)

आन्तरिक मूल्याङ्कनका क्रममा परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यसम्बद्ध क्रियाकलाप गराउनुपर्छ । परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यको १६ अङ्कभारमा चारओटा कार्य गराउनुपर्छ । कक्षा ११ मा आफूले बोल्ने भाषाको उत्पत्तिका स्रोतहरू खोजी प्रतिवेदन तयार गर्ने, भाषिक सर्वेक्षण गर्ने, आफ्नो वडामा बोलिने भाषाको भाषा परिवारका आधारमा वर्गीकरण गर्ने र आफूले बोल्ने भाषाका निर्दिष्ट शब्द टिपोट गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्ने चारओटा क्रियाकलाप गर्न लगाउनुपर्छ । यसै गरी कक्षा १२ मा उच्चारण अवयवको नामाङ्कन र चित्र वर्णन, निर्दिष्ट उपवाक्यका दश दशओटा उदाहरणको सूची बनाई प्रस्तुत गर्ने, आफूले बोल्न भाषाका वाक्य तहका अभ्यान्तर, निहितार्थ र विरोधार्थी सम्बन्ध जनाउने दश दशओटा उदाहरण खोजी तालिकामा प्रस्तुत गर्ने र शिक्षकले तोकिदिएको विषयक्षेत्रमा अन्तरभाषिक, भाषान्तरित र असावधानीका कारण हुने त्रुटि क्षेत्र टिपोट गरी प्रस्तुत गर्ने चारओटा क्रियाकलाप गर्न लगाउनुपर्छ । परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यको मूल्याङ्कन गर्दा रुब्रिक्सका आधारमा उपलब्धिस्तर मापन गर्नुपर्छ तर रुब्रिक्समा उल्लिखित पक्षलाई समेटी निर्दिष्ट कार्य गरे तापनि त्यसको गुणस्तर पक्ष कमजोर लागेमा शिक्षकले स्वविवेक प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।

	परीक्षणीय पक्ष		व्याख्या	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क	प्राप्ताङ्क
क्र.स.	**कक्षा ११**	**कक्षा १२**				
	क्रियाकलाप	**क्रियाकलाप**				
१.	आफ्नो समुदायमा बसोबास गर्ने सम्बन्धित भाषा जान्ने कम्तीमा १० जना	उच्चारण अवयवहरूको चित्र बनाई नामाङ्कन र चित्रवर्णन गरी प्रमुख विषयवस्तुलाई	निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भई सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको र थप सुधार	सर्वोत्कृष्ट	४	

	जानकारसँग संवाद गरी वा विविध साम्रगी (मुद्रित तथा विद्युतीय) को अध्ययन तथा विश्लेषण गरी आफूले बोल्ने भाषाको उत्पत्तिका स्रोतहरू खोजी प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्ने	तालिकामा प्रस्तुत गर्ने	आवश्यक नभएको			
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भइ अधिकांश पक्षहरूमा सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भई केही पक्षहरूमा मात्र सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर अधिकांश पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको	मध्यम	२	
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भएको तर सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक रहेको	सामान्य	१	

२.	शिक्षकको सहयोगमा आफ्नो समाजमा बोलिने भाषाको भौगालिक क्षेत्र, वक्ता, सङ्ख्या, इतिहास, भाषिका, लवज, संस्कृति र भाषिका नक्सासँग सम्बन्धित प्रश्नावली तयार पारी भाषिक सर्वेक्षण गरेर कक्षामा पस्तुत गर्ने	आफूले बोल्ने भाषामा प्रयाग हुने पूरक उपवाक्य, विशेषण उपवाक्य र क्रियाविशेषण उपवाक्यका दश दशओटा उदाहरणको सूची बनाई प्रस्तुत गर्ने	निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भई सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको र थप सुधार आवश्यक नभएको	सर्वोत्कृष्ट	४	
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भइ अधिकांश पक्षहरूमा सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भइ केही मात्र पक्षहरूमा सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर अधिकांश पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको	मध्यम	२	
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भएको तर	सामान्य	१	

			सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक रहेको			
३.	आफ्नो वडामा बोलिने भाषाहरूको सूची तयार पारी भाषा परिवारका आधारमा वर्गीकरण गरेर प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने	आफूले बोल्न भाषाका वाक्य तहका अभ्यान्तर, निहितार्थ र विराधार्थी सम्बन्ध जनाउने दश दशओटा उदाहरण खोजी तालिकामा प्रस्तुत गर्न	निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भई सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको र थप सुधार आवश्यक नभएको	सर्वोत्कृष्ट	४	
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भइ अधिकांश पक्षहरूमा सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भइ केही मात्र पक्षहरूमा सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर अधिकांश पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार	मध्यम	२	

			आवश्यक भएको			
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भएको तर सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक रहेको	सामान्य	१	
४.	आफूले बोल्ने भाषामा खानेकुरा, पहिरन, खेतीपाती र संस्कारसँग सम्बन्धित पचास पचासओटा शब्द टिपोट गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्ने	शिक्षकले ताकिदिएको विषयक्षेत्रमा अन्तरभाषिक, भाषान्तरित र असावधानीका कारण हुने त्रुटि क्षेत्र टिपोट गरी प्रस्तुत गर्ने	निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भई सबै सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको र थप सुधार आवश्यक नभएको	सर्वोत्कृष्ट	४	
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भइ अधिकांश पक्षहरूमा सिकाइ उपलब्धि हासिल भएको तर सामान्य सुधार आवश्यक रहेको	उत्कृष्ट	३	
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भइ केही मात्र पक्षहरूमा सिकाइ	मध्यम	२	

			उपलब्धि हासिल भएको तर अधिकांश पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक भएको			
			निर्दिष्ट कार्यमा सहभागी भएको तर सबैजसो पक्षहरूमा पृष्ठपोषण र सुधार आवश्यक रहेको	सामान्य	१	
पूर्णाङ्क १६ मा प्राप्त गरेको जम्मा अङ्क (कार्य सम्पादन स्तरको जम्मा प्राप्ताङ्क) :						

त्रैमासिक परीक्षाका लागि

त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोकिएको अङ्कभार क्रमाङ्क **२.२ त्रैमासिक परीक्षाको अङ्कभारको गणना** शीर्षकमा उल्लेख भएबमोजिम अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।

द्रष्टव्य :

- प्रत्येक त्रैमासिकमा निर्दिष्ट प्रत्येक परीक्षणीय पक्षबाट कम्तीमा एक एकओटा प्रयोगात्मक तथा परियोजना क्रियाकलाप गर्नुपर्ने छ ।
- उल्लिखित प्रत्येक परीक्षणीय पक्षबाट कम्तीमा एक एकओटा प्रयोगात्मक तथा परियोजना क्रियाकलाप मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिएको रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रत्येक त्रैमासिक परीक्षामा विद्यार्थीले प्राप्त गरेको अङ्कलाई जोडेर त्रैमासिक परीक्षाको सङ्ख्याले भाग गर्दा तोकिएको अङ्कभारमा वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

(घ) Optional English

Grade: 9 and 10 Subject Code: Eng. 119 and Eng. 120
Practical marks : 25
Credit hour: 4
Annual working hours: 128
The curricular provisions can be presented in the following table.

S.N.	Areas/Types of tasks	Marks	Remarks
1.	Producing an autobiography/biography/memoir/travelogue/book/song/poem or film review	5	
2.	Composing poems/songs	5	
3.	Producing dialogue/skit and acting it out with a friend or in group/an interview with a person they are interested in	5	
4.	Interview/Oral test based on the project works and the procedures of the work	10	

Note:

- The teacher can design a variety of tasks/projects on these areas. In case of S.N. 4, consisting 10 marks, interview/oral test should contain two projects of 5 marks each.
- For the students with speech and hearing difficulties, give some questions and ask them to write the answer.
- Practical tests can be administered to the students at different times of the academic term/session as project work.
- A portfolio of each student's project works should be maintained from the beginning of the academic year. The teacher should evaluate the students' project works at least three times per academic year.

As per the optional English curriculum for grades 9 and 10, the teacher should assign different tasks to the students to carry out as a practical/internal assessment purpose for 25 marks.

Elaboration of tasks/projects and assessment rubrics

The tasks or project works specified in the curriculum should be carried out, making them contextual to the learning facilitation, i.e., if the lesson's content is biography or autobiography, then, the project related to it can be assigned to the students at that time. In case there are no such content-based context, the teacher should facilitate students much clearly with input and guidance. These projects should be carried out on each terminal basis.

The elaboration of tasks/projects and the assessment rubrics is presented herewith.

a. Producing an autobiography/biography/memoir/travelogue/book, song, poem or film review

This type of task includes an autobiography/biography/memoir/travelogue/book/song/poem or film review. The teacher should give proper input and guidance in assigning and carrying out this type of task. It is noteworthy to mention that the teacher should bring variety in tasks in different terminal i.e., if a biography or an autobiography is given as project work in first terminal, the memoir, travelogue, etc. can be assigned in the next terminal.

The students' performance on the areas of tasks can be assessed with the help of following descriptors/indicators and marks.

Tasks	Descriptor/ Indicator	Performance Levels	Performance Level Score (PLS)	Obtained Mark
Producing an autobiography, biography, memoir, travelogue, book review, song review, poem review, or film review	• Student presents the work in a highly organized and creative manner. • The content is insightful and engaging. • Language use is vivid and mostly free from errors. • The grammar and vocabulary are strong and the overall piece reflects a deep understanding of the selected genre.	Outstanding	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X full\ marks$
	• Student presents the work in an organized way. • The content is appropriate. • The language is mostly clear with few minor errors. • Vocabulary and ideas are suitable for the task. There is a good	Very Good	3	

	understanding of the genre.			
	• The student presents the work with partial organization. • Language is understandable but lacks clarity. • Vocabulary is limited and ideas are repetitive. • There is some understanding of the genre, but it is not well developed.	Average	2	
	• The student's work is not organized or does not relate well to the topic. • There is limited understanding of the genre. • Student commits frequent grammatical errors. • There are frequent vocabulary errors.	Below Average	1	

b. Composing poems or songs

This type of task includes composing poems or songs by the students. This includes collecting and analysing the poetic forms to compose the poem or songs. At least one such project should be assigned to the students in each terminal.

The students' performance on the areas of tasks can be assessed with the help of following descriptors/indicators and marks.

Tasks	**Descriptor/Indicator**	**Performance Levels**	**Performance Level Score (PLS)**	**Obtained Mark**

Composing poems or songs	• Student composes a highly creative and expressive piece of a poem or song. • The poem or song contains strong rhythm, emotion, and imagery. • Poetic or lyrical devices are used effectively and originally.	Outstanding	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4}$ Xfull marks
	• The student shows creativity and well structure in composing the poem or song. • The poem or song contains moderately strong rhythm, emotion, and imagery. • Some poetic or lyrical devices are used effectively, although there may be minor lapses.	Very Good	3	
	• Student makes a basic attempt to compose a poem or song, creativity is limited, and the structure may be weak. • The poem or song lacks strong rhythm, emotion, and imagery. • There is some effort, but it lacks originality and depth.	Average	2	
	• Student composes an incomplete poem or song or shows minimal understanding of	Below Average	1	

	poetic or lyrical form. • Use of figurative language is weak or absent. • Lack of originality and creativity			

c. Producing and performing a dialogue, skit, or conducting an interview

This type of task includes the production and performance of a dialogue, skit, or conducting an interview on the part of the learners. It is notable to state that the teacher should bring variety in tasks in different terminal i.e., if production and performance of dialogue is given as project in first terminal period, producing and performing a skirt or conducting an interview can be assigned in the next terminal period.

The students' performance on the of the areas of tasks can be assessed with the help of following descriptors/indicators and marks.

Tasks	Descriptor/Indicator	Performance Levels	Performance Level Score (PLS)	Obtained Mark
Producing and performing a dialogue, skit, or conducting an interview	• The student performs with fluency, confidence, and expression. • The dialogue/interview is natural, well-prepared, and appropriate to the context. • There is excellent coordination in pair or group work. • The questons are relevant, well-structured, and responses are clear and appropriate in interview.	Outstanding	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4}$ X full marks
	• The student's delivery is mostly clear and coherent.	Very Good	3	

	• There may be a few lapses in fluency or coordination, but the performance shows preparation and is mostly appropriate to the context. • The questions and responses are generally appropriate but they lack depth and consistency in interview.			
	• The student's performance is uneven or hesitant. • There is a lack of confidence or cohesion. • Some parts may be unclear or underdeveloped. • The questons and responses of interview are weak or incomplete.	Average	2	
	• The student shows minimal participation or poor understanding of the task. • The performance is unprepared, unclear, or off-topic. • The questions are irrelevant and the responses show little understanding in interview.	Below Average	1	

d. Interview/Oral test based on the project works and the procedures of the work

This type of task includes interview/oral test based on the project works and the procedures of the work. Most importantly, this task contains ten marks and therefore, the teacher should assign any two project works where each task carries five marks.

The students' performance on the of the areas of tasks can be assessed with the help of following descriptors/indicators and marks.

Tasks	Descriptor/ Performance Indicator	Performance Levels	Performance Level Score (PLS)	Obtained Mark
Interview or oral test based on project work and procedures	• The student responds confidently and explains the project steps, purpose, and outcomes clearly. • There is strong understanding and effective communication throughout interview or oral test.	Outstanding	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, full\ marks$
	• The student answers questions appropriately and describes the project process and outcomes with reasonable clarity. • Occasional pauses or errors may occur while speaking/during the interview	Very Good	3	
	• The student gives incomplete or	Average	2	

	hesitant responses and shows limited understanding of the project. • The student feels difficulties articulating ideas to take part in interview but cannot describe the project.			
	• The student is not able to clearly describe the project or answer questions. • The student shows little preparation or understanding .	Below Average	1	

General considerations in internal assessment

Internal assessment will be done as a part of teaching learning process. However, for the record-keeping purpose, the above-mentioned number of tasks should be done at least once during the timeframe of each terminal examination and obtained marks should be recorded in the portfolio. For example, in the duration of the first terminal examination, the above-mentioned tasks should be completed once to assess students' performance as an internal assessment. If more than once is done during a terminal, average marks for each assessment area should be made.

Students' performance in the internal assessment can be recorded as follows:

S.N.	Student's name	Task 1 (5 marks)	Task 2 (5 marks)	Task 3 (5 marks)	Task 4		Total marks obtained	Obtained grades
					(5 marks)	(5 marks)		
1.								
2.								
3.								

Note: The grade sheet should be prepared as per the letter grading implementation support manual 2079.

(ङ) English (Optional)

Grade: 11 and 12

Credit hour: 5

Annual working hours: 160

Subject Code: Eng. 333 (Grade 11) and Eng. 334 (Grade 12)

As per the curricular provision, there will be an internal assessment of 25 marks. This assessment will cover not only the learners' content knowledge but also their other affective domains including regularity and classroom performance. The allocation of weightage for each assessment area is given below:

S.N.	Assessment areas	Marks	Remarks
1.	Participation	3	
2.	Project work (See sample tasks below)	16	
3.	Terminal Tests	6	
Total marks		25	

With regards to the project works in English, the students do at least four project works. Thus, they have to prepare four project work reports for internal assessment. The followings are some of the suggested topics for project works though teacher can design other relevant project works for the students based on the curricular contents. There should not be the repetition of the same project works in both grades. Each project works carries four marks.

Sample Project Works for Grade XI and XII		
S.N.	Areas/Genres	Project Work
1.	A Historical Survey of English Language and Literature (for grade XI only)	• Prepare a comprehensive timeline of the history of English language and literature. Include major writers and major works representing the era/age.
2.	Prose	• Write a biography of a legendary writer of Nepal. • Prepare a short profile of a Nepali litterateur who writes in English. • Read a prose (other than given in the course) and write a review of it. • Write a review of a famous Nepali book translated into English. • Write your diary for a week. • Write a short story/essay/travel account of your own.
3.	Poetry	• Compose a poem of your own in English. • Review a poem (other than given in the course) that you have read recently. • Prepare a short profile of a poet with his/her works, contribution and information.
4.	One Act Play	• Act out one one-act play given in your course book and write a short reflection report. This will be a group project.

		• Write a short one act play in English. • Write a review of a one act play (other than given in the course).
5.	Drama	• Write a review of one of the English Dramas.
6.	Critical Perspectives (for grade XII only)	• Write a review of a literary work based on one of the following perspectives: a. Gender b. Class c. Textual Reading (formalistic and linguistic) d. Cultural perspective e. The Marginalized perspectives (Language minority, LGBTI, disability, subaltern, modern/postmodern) f. Ecological Reading

Elaboration of assessment areas

The tasks or projects specified in the curriculum should be carried out on each terminal basis. To be more specific, the areas of assessment include participation, project work and terminal tests.

The elaboration of tasks/projects and the assessment rubrics is presented herewith.

Project works

The rubrics containing area/genre, project work, descriptor/indicator, performance level scale and obtained marks is presented below.

S. N.	Area/Genre	Project work	Descriptor/Indicator	Performance Levels	Performance Level Score (PLS)	Obtained marks
1.	A Historical Survey of English Language and Literature (for grade XI only)	Prepare a comprehensive timeline of the history of English language and literature. Include major writers and major works representing the era/age.	The timeline is comprehensive and accurate, includes major writers and works, is excellently organized, and uses effective visuals if any; it demonstrates a deep understanding of literary history.	Outstanding	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4}$
			The timeline adequately covers key events and writers, is logically organized, and the presentation is reasonably clear.	Very Good	3	
			The timeline contains some relevant points but lacks coherence or	Average		

			sufficient detail; it shows only a basic understanding.		2	
			The timeline is incomplete or poorly organized, with minimal or incorrect information.	Below Average	1	
2.	Prose	Write a biography of a legendary writer of Nepal. Prepare a short profile of a Nepali litterateur who writes in English. Read a prose (other than given in the course) and write a review of it. Write a review of a famous Nepali book translated into English. Write your diary for a week. Write a short story/essay/travel account of your own.	The writing is creative and well-structured, maintains the proper tone and style with minimal language errors, and reflects insight and original thought.	Outstanding	4	Obtained PLS 4
			The writing has a clear structure and ideas, shows some original expression, and contains few language errors.	Very Good	3	
			The writing has a basic structure, lacks depth or contains repetitive ideas, and has several language issues.	Average	2	
			The writing is not well organized, has irrelevant information, contains frequent grammar issues, and shows a lack of effort.	Below Average	1	
3.	Poetry	Compose a poem of your own in English. Review a poem (other than given in the course)	The poem is creative and expressive, uses figurative devices and structure effectively, and reflects deep emotion or vivid imagery.	Outstanding	4	
			The poem shows a good attempt with structure and theme, and uses	Very Good	3	

		that you have read recently. Prepare a short profile of a poet with his/her works, contribution and information.	some imagery or poetic devices.			Obtained PLS 4
			The poem has a basic structure, limited creativity or emotional impact, and minimal use of poetic elements.	Average	2	
			The poem lacks structure, imagery, or poetic form, and appears rushed or unclear.	Below Average	1	
4.	One Act Play	Act out one one-act play given in your course book and write a short reflection report. This will be a group project. Write a short one act play in English. Write a review of a one act play (other than given in the course).	The play has a well-developed plot and characters, strong dialogue and reflection, and shows excellent creativity and understanding of dramatic form. The performance/written play shows excellent creativity and the reflection or review is insightful, well-organized and clearly linked to the play.	Outstandin g	4	Obtained PLS 4
			The play has good structure and understanding, with moderate creativity or detail. The performance/writing shows good understanding of dramatic form and reflection or review is clear and relevant but not very detailed.	Very Good	3	
			The play is written with a basic attempt, with some elements missing and limited dramatic sense. The dialogue in performance is limited	Average	2	

			and the reflection or review if inconsistent.			
			The play is weak or incomplete, lacks understanding, and contains errors that impede clarity. The dialogue in performance is not clear and the reflection or review is missing, unclear or off-topic.	Below Average	1	
5.	Drama	Write a review of one of the English Dramas.	The review is clear and thoughtful, contains well-supported opinions and analysis, and uses appropriate vocabulary.	Outstanding	4	Obtained PLS / 4
			The review includes an appropriate summary and opinion, with some support and vocabulary used.	Very Good	3	
			The review offers limited analysis, is mostly summary, and lacks critical insight.	Average	2	
			The review is unclear or vague and lacks proper structure.	Below Average	1	
6.	Critical Perspectives (for grade XII only)	Write a review of a literary work based on one of the following perspectives: a. Gender b. Class c. Textual Reading (formalistic and linguistic) d. Cultural perspective e. The Marginalized perspectives (Language	The review presents a deep analysis using the selected perspective, shows originality and critical thinking, and is well-organized with textual support.	Outstanding	4	Obtained PLS / 4
			The review offers a reasonable interpretation using a specific lens, includes some original thought, and is organized.	Very Good	3	
			The review shows a surface-level understanding with minimal connection to the chosen perspective.	Average	2	

		minority, LGBTI, disability, subaltern, modern/postmodern) f. Ecological Reading	The review demonstrates poor understanding or contains irrelevant content, and lacks analytical clarity.	Below Average	1	

The teacher should assign at least four project works to the students for the record keeping purpose. One task carries four marks and four tasks carry sixteen marks altogether. If more than four tasks are assigned to the students, teacher can award the marks to the students averaging the scores. It is mandatory for the teachers to maintain the record of the tasks used for assessing students' performance so that it can be presented as portfolio or evidences when asked later.

General considerations in internal assessment

Internal assessment will be done as a part of teaching learning process. However, for the record keeping purpose, the above-mentioned number of tasks should be done at least once during the timeframe of each terminal examination and obtained marks should be recorded in the portfolio. For example, in the duration of first terminal examination, the above-mentioned tasks should be completed so as assess students' performance as an internal assessment. If more than once is done during a terminal, average marks for each assessment areas should be made.
Students' performance in the internal assessment can be recorded as follows:

S.N.	Student's Name	PAR (3)	Project Work (16)	Terminal Examination (6)	Total marks obtained	Obtained Grade

Note: The grade sheet should be prepared as per the letter grading implementation support manual 2079.

(च) भाषासम्बन्धी अन्य विषयहरू (नेपाल भाषा, उर्दु भाषा, भोट भाषा, तिब्बती भाषा, पालि भाषा, मैथिली, अवधी, हिन्दी, भोजपुरी भाषा र अन्तर्राष्ट्रिय भाषाहरू आदि)

माथि दिइएका मातृभाषाअन्तर्गतका विषयको परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यको मूल्याङ्कन गर्दा ऐच्छिक नेपालीको आन्तरिक मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण ढाँचालाई आधार मानी र अन्तर्राष्ट्रिय भाषाको परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यको मूल्याङ्कन गर्दा ऐच्छिक अङ्ग्रेजीको आन्तरिक मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण ढाँचालाई आधार मानी रुब्रिक्स तयार गरी मूल्याङ्कन गर्न सकिने छ ।

विषय : वातावरण विज्ञान (कक्षा ९ र १०)

माध्यमिक तह कक्षा ९ र १० को आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधारहरू

क्र.स.	प्रयोगात्मक र परियोजना कार्य	आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधारहरूको विस्तृतीकरण	जम्मा अङ्कभार

	मूल्याङ्कनका आधारहरू		
१	सहभागिता	• उपस्थिति, सिकाइ क्रियाकलापमा सक्रियता र सहभागिता (उपस्थितिबापत १ अङ्क र सिकाइ क्रियाकलापमा सक्रियता तथा सहभागिताबापत २ अङ्क)	३
२	प्रयोगात्मक र परियोजना कार्य	• प्रयोगात्मक कार्य सञ्चालन (अवलोकन, परीक्षण, तालिकीकरण, स्थलगत भ्रमण, चार्ट निर्माण, मोडेल निर्माण र सङ्कलन, सामग्री निर्माण, सोधखोज र निष्कर्ष) • प्रस्तुतीकरण • प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको अभिलेखीकरण	१६
३	त्रैमासिक परीक्षा	• पठनपाठन भएका सबै एकाइबाट समावेश हुने गरी विशिष्टीकरण तालिकाका आधारमा प्रश्नपत्र बनाई परीक्षा लिने	६
जम्मा			**२५**

१. सहभागिताको मूल्याङ्कन

सहभागिता (उपस्थिति र सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागिता र सक्रियता) को मूल्याङ्कन गर्दा **तालिका २ अनुसार**को रुब्रिक्स प्रयोग गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।

२. प्रयोगात्मक र परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन (१६ अङ्कभार)

वातावरण विषयमा अवधारणागत स्पष्टताको आवश्यकता जति छ, उति नै मात्रामा वातावरणसँग सम्बन्धित विभिन्न प्रयोगात्मक तथा प्रक्रियागत सिपहरूको विकास हुनु आवश्यक छ । स्थलगत अध्ययन/भ्रमण/सर्भे/खोज, अवलोकन, चित्राङ्कन, मोडल निर्माण तथा परियोजना कार्यका माध्यमबाट विभिन्न सिपहरू हासिल गराउन सकिन्छ । यसका लागि सबै एकाइबाट पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकमा दिइएका प्रयोगात्मक र परियोजना कार्य गराउनुपर्ने हुन्छ। प्रत्येक एकाइको प्रयोगात्मक कार्यका लागि जम्मा १६ अङ्क अङ्कमा मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ । उदाहरणका लागि एकाइ २ को पारिस्थितिक विज्ञान र प्रणाली अध्ययनमा जम्मा २ ओटा प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य गराइएको छ भने प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यका लागि १६ अङ्कमा नै मूल्याङ्कनको साधन प्रयोग गरी विद्यार्थीले प्राप्त गरेको अङ्क दिनुपर्ने छ । त्रैमासिक रूपमा प्रयोगात्मक र परियोजना कार्यको मूल्याङ्कनका लागि पठनपाठन भएका एकाइमा विद्यार्थीले हरेक प्रयोगात्मक र परियोजना कार्यमा प्राप्त गरेको अङ्क जोडेर औसत निकाल्नुपर्छ भने वार्षिक रूपमा प्रयोगात्मक र परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गर्दा वर्ष भरी पठनपाठन गरेका सबै एकाइमा प्रयोगात्मक र परियोजना कार्यमा विद्यार्थीले प्राप्त गरेको जम्मा अङ्क निकालेर औसत निकाल्नुपर्छ। प्रत्येक परियोजना कार्य/प्रयोगात्मक कार्यको लागि रुब्रिक्स/चेकलिष्ट/श्रेणीमापन आदि साधन विकास गरी मूल्याङ्कन गर्न सकिने छ । प्रत्येक प्रयोगात्मक र परियोजना कार्यको मूल्याङ्कनका लागि निम्नलिखित रुब्रिक्सको प्रयोग गर्न सकिन्छ :

प्रत्येक प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यको मूल्याङ्कनका लागि निम्न रुब्रिक्स प्रयोग गर्न सकिन्छ :

आधार	सूचक	कार्यसम्पादन स्तर (Performance Level)	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)	प्राप्ताङ्क
प्रयोगात्मक /परियोजना कार्य सम्पादन	• तोकिएको प्रक्रिया पूरा गरी प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य सम्पन्न गरेको र अपेक्षित उद्देश्य प्राप्ति भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	Total obta 4
	• तोकिएकोमध्ये धेरैजसो प्रक्रिया पूरा गरी प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य सम्पन्न गरेको र अपेक्षित उद्देश्य धेरैजसो प्राप्ति भएमा	उत्कृष्ट	3	
	• आंशिक प्रक्रिया पूरा गरी प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य गरेमा	मध्यम	2	
	• प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य गर्ने प्रयास मात्र गरेमा	सामान्य	1	
प्रस्तुतीकरण	• चरणबद्ध रूपमा क्रियाकलापको प्रस्तुतीकरण गरेमा र सोधिएको सबै प्रश्नको तर्क दिन सकेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
	• धेरैजसो चरणहरू समेटेर क्रियाकलापको प्रस्तुतीकरण गरेको र धेरैजसो प्रश्नको तर्क दिन सकेमा	उत्कृष्ट	3	
	• आंशिक रूपमा क्रियाकलापको प्रस्तुतीकरण गर्ने प्रयास मात्र गरेमा र केही प्रश्नको मात्र तर्क दिन सकेमा	मध्यम	2	
	• प्रस्तुतीकरण गर्ने प्रयास मात्र गरेमा र तर्क नमिलेमा	सामान्य	1	
समय सीमा	• तोकिएको समयमा कार्य पूरा गरी बुझाएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
	• तोकिएको समयभन्दा एक दिन ढिला गरी बुझाएमा	उत्कृष्ट	3	
	• तोकिएको समयभन्दा दुई दिन ढिला गरी बुझाएमा	मध्यम	2	
	• तोकिएको समयभन्दा तीन दिन ढिला गरी बुझाएमा	सामान्य	1	
अभिलेखीकरण	• क्रमबद्ध, सफा, सही तरिकाले सबै परियोजना कार्यको अभिलेख राखेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
	• क्रमबद्ध, सफा, सही तरिका र तोकिएका परियोजना कार्यको सम्पन्नताका आधारमध्ये अधिकांश पूरा गरेमा	उत्कृष्ट	3	

	• क्रमबद्ध, सफा, सही तरिका र तोकिएका परियोजना कार्यको सम्पन्नताका आधारमध्ये पचास प्रतिशतलाई पूरा गरेमा	मध्यम	2	
	• क्रमबद्ध, सफा, सही तरिका र तोकिएका परियोजना कार्यको सम्पन्नताका आधारमध्ये न्यूनतम आधार मात्र पूरा गरेमा	सामान्य	1	
पूर्णाङ्क १६ मा प्राप्त गरेको जम्मा अङ्क				

द्रष्टव्य : तोकिएको प्रक्रिया भन्नाले पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तकमा दिइएको विधिको प्रयोग गर्ने भन्ने बुझिन्छ । जस्तै : कुनै हर्बेरियम बनाउने, कुनै चित्र बनाउने, कुनै मोडेल बनाउने, कुनै क्षेत्रभ्रमण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने, कुनै अवलोकन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने, कुनै सोधखोज गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने आदि ।

प्रयोगात्मक र परियोजना कार्यको अभिलेखीकरणका लागि निम्न फारामको प्रयोग गर्न सकिन्छ :

प्रयोगात्मक र परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम (कक्षा ९/१०)

विद्यार्थीको नाम : विषय : कक्षा : रोल नं. :

क्र.स.	**एकाइ**	**प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य (१६ अङ्क)**			**कैफियत**
		जम्मा प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यको सङ्ख्या	**विद्यार्थीले गरेका प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यको सङ्ख्या**	**प्राप्त अङ्क**	
१	वातावरणको परिचय				
२	पारिस्थितिक विज्ञान र पारिस्थितिक प्रणाली				
३	नेपालको प्राकृतिक स्रोतहरू र जैविक विविधता				
४	वातावरणीय प्रदूषण तथा न्यूनीकरण				
५	जलवायु परिवर्तन र यसको न्यूनीकरण				
६	दिगो विकास				
७	वातावरणीय स्वास्थ्य				
८	प्रकोप र विपत् व्यवस्थापन				
९	वातावरण व्यवस्थापन				
औसत					

द्रष्टव्य : यदि कुनै विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य गर्न नसकेमा वा अनुपस्थित भएको भए कैफियत महलमा लेख्नुपर्ने छ ।

३. त्रैमासिक परीक्षा : त्रैमासिक परीक्षाको मूल्याङ्कन र अभिलेखीकरण **क्रमाङ्क २.२ त्रैमासिक परीक्षाको अङ्कभारको गणना** शीर्षकअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

Optional Science (Grade 9-10) Assessment criteria of internal evaluation

Criteria of internal evaluation are given below:

S.N.	Criteria of assessment		Weightage
1	Participation (Attendance and participation in learning activities)		3
2	Practical and project works	Collection and arrangement of materials for practical activities, testing, observation, tabulation, and drawing conclusion.	6
		Report/ Material Development • Reporting of practical / project works (topic, objective, procedures, results and conclusion), chart making, model making, materials construction	6
		Presentation: • Demonstration of one practical work and viva • Spotting (Drawing, classification, description of characteristics • Presentation of any one project work	4
3	Trimester test		6
			25

Note:

- For assessing the students' participation (attendance and participation in learning activities), apply the procedures of **Table No.2**
- For assessing the trimester test, follow the procedures of **Serial Number 2.2**
- For assessing the practical and project work, it can be applied the rubric made by grade 9-10 compulsory Science and Technology subject or teacher can develop the rubric by including above 3 criteria mentioned in practical and project work portion (6+6+4 =16 marks)

विषय : ऐच्छिक गणित

[Optional Mathematics (Grades 9-12) and (Business Mathematics (Grade 12) and Applied Mathematics (Grade 11-12)

आन्तरिक मूल्याङ्कन (कक्षा ९-१२)

निर्णयात्मक मूल्याङ्कनको प्रयोजनार्थ आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधारहरू यसप्रकार रहेका छन् :

क्र.स.	आन्तरिक मूल्याङ्कनका आधारहरू	अङ्कभार
१.	कक्षा सहभागिता	३
२.	प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्य	१६
३.	त्रैमासिक परीक्षाबाट प्राप्त अङ्क	६
जम्मा		२५

(अ) कक्षा सहभागिता

कक्षा सहभागिताको जम्मा अङ्क ३ रहेको छ । यसको अङ्क विभाजन निम्नानुसार रहेको छ ।

आधार	अङ्क
उपस्थिति	१
सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागिता र सक्रियता	२
जम्मा	३

विद्यार्थीको कक्षा सहभागिताको स्तरलाई निम्नानुसार अङ्कन गर्नुपर्ने छ :

क्र.स.	आधार	सूचक	कार्यसम्पादन स्तर (Performance Level)	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)	प्राप्ताङ्क
१.	उपस्थिति	९० प्रतिशत र सोभन्दाभन्दा बढी उपस्थिति भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
		८५ प्रतिशत र सोभन्दा बढी तर ९० प्रतिशतभन्दा कम उपस्थिति भएमा	उत्कृष्ट	3	

		८० प्रतिशत र सोभन्दा बढी तर ८५ प्रतिशतभन्दा कम उपस्थिति भएमा	मध्यम	2	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X full\ marks$
		७५ प्रतिशत र सोभन्दा बढी तर ८० प्रतिशतभन्दा कम उपस्थिति भएमा	सामान्य	1	
२.	सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागिता र सक्रियता	सिकाइमा जिज्ञासा राख्ने, अन्तर्क्रियामा भाग लिने, आफ्नो विचार प्रस्तुत गर्ने, दिइएको कार्य पूरा गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4}$ Xfull marks
		उल्लिखितमध्ये कुनै ३ ओटा कार्य गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		उल्लिखितमध्ये कुनै २ ओटा कार्य गरेमा	मध्यम	2	
		उल्लिखितमध्ये कुनै १ ओटा कार्य गरेमा	सामान्य	1	
	जम्मा				

सहभागिताबापतको प्राप्ताङ्क निकाल्ने तरिका

(क) पहिलो त्रैमासिक परीक्षामा सहभागिताबापतको अङ्कभार गणना गर्दा पहिलो त्रैमासिक अवधिसम्मको सहभागिताबापतको अङ्कभारलाई माथिको रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्त अङ्क अभिलेखीकरण गर्ने

(ख) दोस्रो त्रैमासिक परीक्षामा सहभागिताबापतको अङ्कभार गणना गर्दा पहिलो त्रैमासिकको अवधिपश्चात दोस्रो त्रैमासिक अवधिसम्मको सहभागिताबापतको अङ्कभारलाई माथिको रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने

(ग) दोस्रो त्रैमासिक परीक्षापश्चात् अन्तिम परीक्षा अवधिसम्मको सहभागिताबापतको अङ्कभारलाई माथिको रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने

(घ) माथि उल्लिखित (क), (ख) र (ग) मा प्राप्त अङ्कलाई जोडेर ३ ले भाग गरी सहभागिताबापतको वार्षिक अङ्क निकाल्ने ।

द्रष्टव्य : यदि विद्यालयले तेस्रो त्रैमासिक परीक्षा लिने गरेको भए सहभागिताबापतको अङ्भार गणना गर्दा दोस्रो त्रैमासिकको अवधिपश्चात् तेस्रो त्रैमासिक परीक्षा अवधिसम्मको सहभागिताबापतको अङ्कभारलाई माथिको रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने । यस अवस्थामा चारओटै अवधिमा सहभागिताबापतको अङ्कलाई जोडेर ४ ले भाग गरी वार्षिक अङ्क निकाल्ने ।

(आ) प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्य

प्रत्येक विद्यार्थीले पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकमा भएका सबै विषयवस्तुको क्षेत्रअन्तर्गत समावेश भएका प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्य गर्नुपर्ने छ ।

प्रत्येक विद्यार्थीले पाठ्यक्रममा उल्लेख गरिएको विषयवस्तुको क्षेत्रबाट कम्तीमा एक एकओटा प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्य गर्नुपर्ने छ। ती कार्यहरूलाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ। विद्यार्थीले गरेका प्रत्येक प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्य सम्पादन, प्रस्तुतीकरण र अभिलेखीकरणको मूल्याङ्कनका लागि चार स्केलको रुब्रिक्स/श्रेणी मापनको प्रयोग गरी अङ्क दिदै जानुपर्ने छ। यसरी प्राप्त विद्यार्थीका प्राप्ताङ्कलाई प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्यको समग्र मूल्याङ्कन फाराममा भर्दै जानुपर्छ र यसका अभिलेखलाई एउटा फाइलमा व्यवस्थित गरी राख्नुपर्ने छ ।

प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्यको जम्मा अङ्क १६ रहेको छ। यसको अङ्क विभाजन निम्नानुसार रहेको छ :

क्र.स.	**कार्य विवरण**	**आधार**	**अङ्क**
१.	प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्य	प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्य सञ्चालन र कार्यसम्पादन (गणितीय ज्ञानको शुद्धता, कार्य सम्पन्नता, छलफलमा सहभागिता, सामग्रीको स्तरीयता र समयसीमा)	१०
		प्रस्तुतीकरण र अभिलेखीकरण	६

प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यको जम्मा अङ्क १६ रहेको छ । यसको अङ्क विभाजन निम्नानुसार रहेको छ :

क्र. स.	**आधार**	**अङ्कभार**
१.	गणितीय ज्ञानको शुद्धता	२
२.	कार्य सम्पन्नता	२
३.	छलफलमा सहभागिता	२
४.	सामग्रीको स्तरीयता	२

५.	समयसीमा	२
६.	प्रस्तुतीकरण	२
७.	प्रश्नोत्तरमा सहभागिता	२
८.	अभिलेखीकरण	२
जम्मा अङ्क		१६

माथि दिइएको मूल्याङ्कनका आधारअनुसार प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्यलाई निम्नअनुसार अङ्कन गर्नुपर्ने छ :

क्षेत्र	आधार	सूचक	कार्यसम्पादन स्तर (Performance Level)	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)	प्राप्ताङ्क
प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्य सञ्चालन र कार्यसम्पादनस्तर					
१.	गणितीय ज्ञानको शुद्धता	गणितीय वाक्य वा अवधारणाहरूको कुनै त्रुटिविना सही र स्पष्ट रूपमा कार्य गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} \times 2$
		गणितीय वाक्य लेख्दा वा सङ्केतीकरणमा सामान्य त्रुटि भए तापनि सही तरिकाबाट कार्य गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		सङ्केतीकरणमा सामान्य त्रुटि र उत्तर गलत लेखिए तापनि सही तरिकाबाट कार्य गरेमा	मध्यम	2	
		गणितीय अवधारणा वा सङ्ख्या वा सङ्केतमा लेख्दा त्रुटि भएमा वा कार्यलाई सही तरिकाबाट नगरेमा ।	सामान्य	1	
२.	सामग्रीको स्तरीयता	तयार गरिएको सामग्री (जस्तैं चार्ट पेपरमा	सर्वोत्कृष्ट	4	

		प्रस्तुतीकरण, निर्माण गरिएको सामग्री आदि) उत्कृष्ट, आकर्षक, उपयुक्त र स्पष्ट भएमा			$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		तयार गरिएको सामग्री आकर्षक, उपयुक्त र स्पष्ट भएमा	उत्कृष्ट	3	
		तयार गरिएको सामग्री स्पष्ट र त्रुटिरहित भएमा	मध्यम	2	
		तयार गरिएको सामग्रीमा त्रुटि भएमा	सामान्य	1	
३.	छलफलमा सहभागिता	साथीहरूसँगको छलफल तथा अन्तरक्रियामा सक्रिय सहभागी भई समूहमा आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		साथीहरूसँगको छलफल तथा अन्तरक्रियामा सक्रिय सहभागी भई समूहमा आफ्नो जिम्मेवारी अधिकांश पूरा गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		साथीहरूसँगको छलफल तथा अन्तरक्रियामा औसत रूपमा सक्रिय सहभागी भई समूहमा आफ्नो जिम्मेवारी कहिलेकाहीँ मात्र पूरा गरेमा	मध्यम	2	
		साथीहरूसँगको छलफल तथा अन्तरक्रियामा केही सहभागी भई समूहमा	सामान्य	1	

		आफ्नो जिम्मेवारी पूरा नगरेमा			
४.	कार्यसम्पन्नता	तोकिएको कार्य सही र निर्देशनअनुसार उपयुक्त र सिर्जनशील तरिकाबाट सम्पन्न गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		तोकिएको कार्य सही र निर्देशनअनुसार उपयुक्त तरिकाबाट सम्पन्न गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		कार्यहरू औसत सही र निर्देशनअनुसार औसत रूपमा उपयुक्त तरिकाबाट सम्पन्न गरेमा	मध्यम	2	
		कार्यमा सहभागिता जनाएको तर कार्य सम्पन्न नगरेमा	सामान्य	1	
५.	समयसीमा	चरणबद्धरूपमा तोकिएकै समयमा कार्य सम्पन्न गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		चरणबद्धरूपमा तोकिएकोभन्दा केही बढी समय लगाएर कार्य सम्पन्न गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		तोकिएकोभन्दा केही बढी समय लगाएर कार्य गरेको भए तापनि चरणबद्ध रूपमा कार्य गर्न समस्या भएमा	मध्यम	2	
		तोकिएकोभन्दा केही बढी समय लगाएर कार्य गरेको भए तापनि चरणबद्ध	सामान्य	1	

		रूपमा कार्य गर्न शिक्षकको पूर्ण सहयोग आवश्यक भएमा ।			
प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण र अभिलेखीकरण					
क्षेत्र	**आधार**	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर** (Performance Level)	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)**	**प्राप्ताङ्क**
१.	प्रस्तुतीकरण	आफूले सम्पन्न गरेको कार्यको निर्धक्क र तर्कसहित प्रस्तुत गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		आफूले सम्पन्न गरेको कार्यको निर्धक्क र व्याख्यासहित प्रस्तुत गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		आफूले सम्पन्न गरेको कार्यको व्याख्यासहित प्रस्तुत गरेमा	मध्यम	2	
		आफूले सम्पन्न गरेको कार्य प्रस्तुत मात्र गरेमा	सामान्य	1	
२.	प्रश्नोत्तरमा सहभागिता	शिक्षक र सबै साथीहरूको प्रश्नको सही उत्तर दिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		शिक्षक र केही साथीहरूका मात्र प्रश्नको सही उत्तर दिएमा	उत्कृष्ट	3	
		शिक्षक र केही साथीहरूको प्रश्नको आंशिक सही उत्तर दिएमा	मध्यम	2	
		शिक्षक र साथीका अधिकांश प्रश्नको उत्तर दिने प्रयास गरेमा	सामान्य	1	
३.	अभिलेखीकरण	कार्यप्रक्रिया र नतिजा स्पष्ट र चरणबद्ध रूपमा सजिलैसँग	सर्वोत्कृष्ट	4	

		बुझ्न सक्ने गरी अभिलेखीकरण गरेमा			$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		कार्यप्रक्रिया र नतिजा स्पष्ट रूपमा बुझ्न सक्ने गरी अभिलेखीकरण गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		कार्यप्रक्रिया र नतिजा आंशिक रूपमा बुझ्न सक्ने गरी अभिलेखीकरण गरेमा	मध्यम	2	
		कार्यप्रक्रिया र नतिजा बुझ्न कठिन हुने गरी अभिलेखीकरण गरेमा	सामान्य	1	
जम्मा प्राप्ताङ्क					

प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यको प्राप्ताङ्क निकाल्ने तरिका

(क) पहिलो त्रैमासिक परीक्षामा प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यबापतको प्राप्ताङ्क गणना गर्दा पहिलो त्रैमासिक अवधिसम्मको प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यलाई माथि दिइएको परियोजना कार्यको रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने

(ख) दोस्रो त्रैमासिक परीक्षामा प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यबापतको प्राप्ताङ्क गणना गर्दा पहिलो त्रैमासिकको अवधिपश्चात दोस्रो त्रैमासिक अवधिसम्मको प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यलाई माथि दिइएको परियोजना कार्यको रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने

(ग) दोस्रो त्रैमासिक परीक्षापश्चात् अन्तिम परीक्षा अवधिसम्मको प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यलाई माथि दिइएको परियोजना कार्यको रुब्रिक्सका आधारमा मूल्याङ्कन गरी प्राप्ताङ्क अभिलेखीकरण गर्ने

(घ) माथि उल्लिखित (क), (ख) र (ग) मा प्राप्त अङ्कलाई जोडेर ३ ले भाग गरी प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यबापतको वार्षिक अङ्क निकाल्ने ।

(इ) त्रैमासिक परीक्षाका लागि

त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोकिएको अङ्कभार क्रमाङ्क **२.२ त्रैमासिक परीक्षाको अङ्कभारको गणना** शीर्षकमा उल्लेख भएबमोजिम अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।

पृष्ठपोषण प्रति

प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन अभिलेख फारामको नमुना

श्री ....

प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्यको क्रम सङ्ख्या : शीर्षक : मिति :

कक्षा : विषय : विषयक्षेत्र : त्रैमासिक अवधि :

रोल न.	विद्यार्थीको नाम	प्रयोगात्मक कार्य/परियोजना कार्य सञ्चालन र कार्यसम्पादन (10)					प्रयोगात्मक/कार्यपरियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण र अभिलेखीकरण (6)			जम्मा प्राप्ताङ्क (16)
		गणितीय ज्ञानको शुद्धता (2)	सामग्रीको स्तरीयता (2)	छलफलमा सहभागिता (2)	कार्यसम्पन्नता (2)	समय सीमा (2)	प्रस्तुतीकरण (2)	प्रश्नोत्तरमा सहभागिता (2)	अभिलेखीकरण (2)	

पृष्ठपोषण प्रति

समग्र आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि प्रत्येक विद्यार्थीले कक्षा सहभागिता, प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य र त्रैमासिक परीक्षामा प्राप्त गरेको अङ्कलाई तल दिइएको फारममा अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।

आन्तरिक मूल्याङ्कन अभिलेख फाराम

श्री ....

कक्षा : **विषय :**

रोल न.	विद्यार्थीको नाम	कक्षा सहभागिता		प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य													त्रैमासिक परीक्षा (6)	जम्मा प्राप्ताङ्क (25)	प्रतिशत	ग्रेड पोइन्ट	ग्रेड
		उपस्थिति (1)	सिकाइमा सहभागिता (2)	1	2	3	...	...	...	...	...	...	...	जम्मा प्राप्ताङ्क	प्रयोगात्मक/परियोजना कार्यको जम्मा सङ्ख्या	वास्तविक प्राप्ताङ्क (16)					

शिक्षा र विकास, पर्यटन तथा पर्वतारोहण अध्ययनको आन्तरिक मूल्याङ्कन

कक्षा ११ र १२ को आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि मापदण्ड र अङ्भार

विषयः शिक्षा र विकास, पर्यटन तथा पर्वतारोहण अध्ययन

क्र.स.	मूल्याङ्कनका आधार	विस्तृतीकरण	अङकभार	जम्मा
१.	सहभागिता	उपस्थिति	१	३
		सिकाइ क्रियाकलापमा सक्रियता रसहभागिता	२	
२.	परियोजना कार्य तथा प्रयोगात्मक कार्य	परियोजना कार्य	८	१६
		सर्वेक्षण तथा प्रतिवेदन/अवलोकन भ्रमण	८	
३.	त्रैमासिक परीक्षा	विषयवस्तुगत मूल्याङ्कन	६	६
जम्मा			२५	२५

द्रष्टव्य :

- सहभागिताको मूल्याङ्कन गर्दा **तालिका २ अनुसार**को रुब्रिक्सको प्रयोग गरी मूल्याङ्कन गरेर अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गर्दा तोकिएका आधारमा रुब्रिक्स तयार गरेर मूल्याङ्कन गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- त्रैमासिक परीक्षाको अभिलेखीकरण गर्दा क्रमाङ्क **२.२ त्रैमासिक परीक्षाको अङ्कभारको गणना** शीर्षकअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

विषय : शैक्षणिक पद्धति र मूल्याङ्कन

क्र.स.	मूल्याङ्कनका आधार	विस्तृतीकरण	अङकभार	जम्मा
१.	सहभागिता	उपस्थिति	१	३
		सिकाइ क्रियाकलापमा सक्रियता र सहभागिता	२	
२.	परियोजना कार्य तथा प्रयोगात्मक कार्य	Preparation of instructional objectives, instructional plan, instructional materials, evaluation plan, instructional objectives for test development, specification chart, test items, test paper format, etc.	१०	१६
		Paper writing	६	
३.	त्रैमासिक परीक्षा	विषयवस्तुगत मूल्याङ्कन	६	६
जम्मा			२५	२५

द्रष्टव्य :

- सहभागिताको मूल्याङ्कन गर्दा **तालिका २ अनुसार**को रुब्रिक्सको प्रयोग गरी मूल्याङ्कन गरेर अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गर्दा तोकिएका आधारमा रुब्रिक्स तयार गरेर मूल्याङ्कन गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- त्रैमासिक परीक्षाको अभिलेखीकरण गर्दा क्रमाङ्क **२.२ त्रैमासिक परीक्षाको अङ्कभारको गणना** शीर्षकअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

Physics, Chemistry and Biology: 25% Internal Assessment

Grade 11 and 12

S. N.	Major criteria	Criteria	Elaboration of criteria	Marks
1	**Participation**		**Attendance (1) and Participation in learning (2)**	**3**
2	**Practical and Project work**	Laboratory experiment	Correctness of apparatus setup/preparation	2
			Observation/Experimentation	2
			Tabulation	1
			Data processing and Analysis	1
			Conclusion (Value of constants or prediction with justification)	1
			Handling of errors/precaution	1
		Viva-voce	Understanding of objective of the experiment	1
			Skills of the handling of apparatus in use	1
			Overall impression	1
		Practical work records and attendance	Records (number and quality)	2
		Project work	Reports (background, objective, methodology, finding, conclusion	2
			Presentation	1
3	**Trimester test**		Trimester test should be taken based on grid.	6
Total				**25**

Note:

(i) Practical examination will be conducted in the presence of internal and external supervisors. Evaluation of laboratory experiment will focus both the product of work and skills competencies of student in using apparatus.

(ii) Project work assessment is the internal assessment of reports and presentation of their project works either individually or group basis. In case of group presentation, every member of the group should submit a short reflection on the presented report in their own language. Records of project works must be attested by external supervisor.

(iii) Participation (Attendance and participation in learning) should be assessed and documented based on the developed rubric **Table Number 2.**

(iv) Trimester test should be taken based on **Serial Number 2.2**

(v) For assessing the practical and project work teacher can develop the rubric based on criteria of: laboratory experiment, viva voce, practical work records and attendance, project work.

माध्यमिक तह (९-१२) ऐच्छिक विषय : अर्थशास्त्रको मूल्याङ्कन मापदण्ड

विषय: अर्थशास्त्र (कक्षा ९-१२)

पूर्णाङ्क: १०० (सैद्धान्तिक अङ्कभार ७५ प्रतिशत र परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य अङ्कभार २५ प्रतिशत)

१. **सैद्धान्तिक/बाह्य/निर्णयात्मक मूल्याङ्कन:** अङ्कभार ७५ प्रतिशत

२. **आन्तरिक मूल्याङ्कन** : अङ्कभार २५ प्रतिशत

(क) **विद्यार्थीको सिकाइमा सहभागिताको मूल्याङ्कन [Evaluation of Student's Participation in Learning] : जम्मा ३ अङ्क**

सहभागिताबापतको अङ्क गणना गर्दा **तालिका २** मा दिइएको रुब्रिक्सअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

(ख) **त्रैमासिक परीक्षा (Trimester) : जम्मा ६ अङ्क**

त्रैमासिक परीक्षाबापतको अङ्क गणना गर्दा **क्रमाङ्क २.२ त्रैमासिक परीक्षाको अङ्कभारको गणना** शीर्षकअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

(ग) **प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य (Practical and Project Work) र परियोजना कार्यको मौखिक अन्तर्वार्ता (Viva Voce) : जम्मा १६ अङ्क**

(अ) **प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य (Practical and Project Work) को मूल्याङ्कन : जम्मा १२ अङ्क**

माध्यमिक तह (कक्षा ९-१२) का हरेक कक्षाको अर्थशास्त्र विषयमा छ ओटा एकाइहरू रहेका छन् र हरेक एकाइबाट कम्तीमा एउटा प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य विद्यार्थीले सम्पादन गर्नुपर्ने वा शिक्षकले गराउनुपर्ने छ। विद्यार्थीको कक्षा, उमेर, सिकाइको क्षमता, भौगोलिक अवस्थिति, साधनस्रोतमा पहुँच, स्वास्थ्य तथा शारीरिक अवस्था, समयको उपलब्धता आदिको अनुकूलताका आधारमा उनीहरूलाई प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्यमा सहभागी गराउनुपर्छ। दिइएका प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्यमा विद्यार्थीको तत्परता, सहभागिता, सक्रियता, लगनशीलता, सिर्जनात्मकता, उपयुक्तता, उत्कृष्टता, योजना निर्माण, अवलोकन,

अन्तर्वार्ता, तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रतिवेदन र प्रस्तुतीकरण आदिलाई आधार मानी विद्यार्थीलाई व्यक्तिगत वा सामूहिक रूपमा प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य गराउन सकिने छ । यहाँ प्रस्तुत गरिएका प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य र तिनको मूल्याङ्कन प्रक्रिया नमुना मात्र हुन् । त्यसैले विद्यालयले आफ्नो अनुकूलताका आधारमा प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य र तिनको मूल्याङ्कन गर्न सक्ने छ । प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य कक्षागत रूपमा फरक फरक हुनुपर्ने छ ।

सम्भावित प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य र तिनको मूल्याङ्कनका आधार

अर्थशास्त्र विषयको प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यअन्तर्गत विद्यार्थीले सम्पादन गर्न सक्ने सम्भावित कार्यहरू र तिनको मूल्याङ्कनका आधारलाई नमुनाका रूपमा तल प्रस्तुत गरिएको छ :

क्र.स.	प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यअन्तर्गत विद्यार्थीले सम्पादन गर्न सक्ने सम्भावित कार्यहरू	सम्भावित मूल्याङ्कनका आधार
१	विभिन्न फाराम वा प्रश्नावली वा डायरी तयार गरी क्षेत्रभ्रमण वा अवलोकन वा सोधपुछ, छलफल तथा अर्न्तक्रिया वा अन्तर्वार्ता वा बुँदा टिपोटबाट अर्थशास्त्रका विषयवस्तुसँग सम्बन्धित तथ्य वा तथ्याङ्क सङ्कलन	• उपयुक्त ढाँचामा फाराम वा प्रश्नावलीको निर्माण • क्षेत्रभ्रमण वा अवलोकन वा सोधपुछ, छलफल तथा अर्न्तक्रिया वा अन्तर्वार्ता वा बुँदा टिपोटमा तत्परता, सहभागिता, सक्रियता, लगनशीलता अवलोकन • आवश्यक र उपयुक्त तथ्य वा तथ्याङ्कको सङ्कलन (रुजुसूची/श्रेणीमापन तालिकाको प्रयोग गरी)
२	दिइएका वा सङ्कलित तथ्याङ्कलाई म्यानुअल वा डिजिटल माध्यमबाट विभिन्न आधारमा वर्गीकरण तथा तिनको चार्ट, वृक्षचित्र, तालिका, रेखाचित्र, ग्राफ, स्तम्भचित्र वा वृत्तखण्ड चित्र निर्माण र प्रस्तुति	• तथ्याङ्कलाई म्यानुअल वा डिजिटल माध्यमबाट उपयुक्त तरिकाले विभिन्न आधारमा गरिएको वर्गीकरण रुब्रिक्स प्रयोग गरेर • तथ्याङ्कलाई म्यानुअल वा डिजिटल रूपमा उपुक्त शीर्षक/नामकरण, आकार, आवश्यकताअनुरूप स्केल, रङ र सङ्केत प्रयोग गरी चार्ट, वृक्षचित्र, तालिका, रेखाचित्र, ग्राफ, स्तम्भचित्र वा वृत्तखण्ड चित्रको निर्माण र प्रस्तुति रुब्रिक्स प्रयोग गरेर
३	दिइएका वा सङ्कलित तथ्याङ्क विश्लेषण गरी निष्कर्ष निकाल्ने	• दिइएका वा सङ्कलित तथ्याङ्क विश्लेषण गरी निकालिएको निष्कर्ष रुब्रिक्स प्रयोग गरेर
४	दिइएका वा सङ्कलित तथ्याङ्कबाट म्यानुअल वा कम्प्युटरको प्रयोगद्धारा हिसाब गरी समाधान निकाल्ने	• दिइएका वा सङ्कलित तथ्याङ्कबाट म्यानुअल वा कम्प्युटरको प्रयोगद्धारा हिसाब गरी निकालिएको समाधान रुब्रिक्स प्रयोग गरेर
५	घरपरिवार वा टोलछिमेक वा स्थानिय तहमा सञ्चालन गर्न सकिने योजना (पर्यटकलाई घुमाउने, होमस्टे सञ्चालन गर्ने, तरकारी तथा फलफूल खेती, पशुपन्छीपालन, मौरीपालन, मत्स्यपालन, रेशम खेती, पुष्प खेती, व्यापार गर्ने आदि जस्ता उद्यम व्यवसाय सञ्चालन वा	• तोकिएबमोजिमको उपयुक्त ढाँचा र समयमा योजना निर्माण गरेको योजना रुब्रिक्स प्रयोग गरेर • तोकिएको योजना कार्यान्वयनको अवस्था अवलोकन/अनुगमन निरीक्षण अवलोकन फाराम प्रयोग गरेर

	स्वरोजगारका योजना) निर्माण वा निर्माण गरिएका योजनाको कार्यान्वयन	
६	आयव्यय अनुमान गरी पारिवारिक वा व्यावसायिक बजेट निर्माण	• उपयुक्त ढाँचामा आयव्यय अनुमान गरी पारिवारिक वा व्यावसायिक बजेटको निर्माण र सन्तुलित घाटा वा नाफाको अवस्था परीक्षण गरेर
७	विषयवस्तुसँग सम्बन्धित लेखरचना, सम्पादकीय, समाचारको सिर्जना, प्रस्तुति तथा प्रकाशन	• तोकिएको विषयवस्तुमा तोकिएको लेखरचना सिर्जना वा तयार गरे नगरेको तथा लेखरचनाको उपयुक्तता, शुद्धता र सन्देशको परीक्षण गरेर • तयार गरिएको लेखरचनाको प्रस्तुति जस्तै : हाउभाउ, उच्च सिकाइ स्तर प्रदर्शन, उपयुक्त स्वर, आँखाको सर्म्पक, तार्किकता आदि अवलोकन (श्रेणीमापन तालिकाको प्रयोग गरेर) • लेखरचना सूचना/भित्ते पाटी, वेबसाइट, स्मारिका, पत्रपत्रिका आदिमा प्रकाशन (अवलोकन फाराम र परीक्षण)
८	विषयवस्तुसँग सम्बन्धित डिजिटल अडियो वा भिजुअल डकुमेन्ट्री निर्माण	• तोकिएको विषयवस्तुसँग सम्बन्धित डिजिटल अडियो वा भिजुअल डकुमेन्ट्री निर्माण र त्यसको उपयुक्तताको अवलोकन गरेर
९	विषयवस्तुसँग सम्बन्धित विभिन्न सन्दर्भ/स्रोत सामग्री (भौतिक वा इन्टरनेट/डिजिटल) को खोज,अध्ययन र विश्लेषण गरी निष्कर्ष निकाल्ने	• तोकिएको विषयवस्तुसँग सम्बन्धित सन्दर्भ/स्रोतसामग्री (भौतिक वा इन्टरनेट/डिजिटल) को खोज, अध्ययन विश्लेषण र निष्कर्षको प्रस्तुति अवलोकन गरेर
१०	विषयवस्तुसँग सम्बन्धित विभिन्न तथ्य तथा तथ्याङ्कलाई पावर प्वाइन्ट स्लाइड निर्माण र प्रस्तुति	• विभिन्न तथ्य तथा तथ्याङ्कको विश्वासनीयता परीक्षण • पावर प्वाइन्ट स्लाइडको ढाँचा अवलोकन • पावर प्वाइन्ट स्लाइड प्रस्तुति (विषय प्रवेश, हाउभाउ, शैली, स्वर, आँखाको सम्पर्क, तार्किकता, विषयवस्तुको अन्त्य) अवलोकन (रुजुसूची/श्रेणीमापन तालिकाको प्रयोग गरेर)
११	विषयवस्तुसँग सम्बन्धित आफ्नो अनुभवको प्रस्तुति र अरूका असल अभ्यासको खोज तथा प्रस्तुति, नमुना सङ्कलन र निर्माण, फोटो फिचर एल्बम वा फाइल निर्माण	• विषयवस्तुसँग सम्बन्धित अनुभवको प्रस्तुति परीक्षण • अरूका असल अभ्यासको खोज तथा प्रस्तुति परीक्षण/अवलोकन • नमुना सङ्कलन र नमुना निर्माणको परीक्षण • फोटो फिचर एल्बम वा फाइल निर्माणको परीक्षण
१२	विषयवस्तुसँग सम्बन्धित विभिन्न तथ्य तथा तथ्याङ्कमा आधारित प्रतिवेदन लेखन	• प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन

मूल्याङ्कनमा प्रयोग गरिएका औजारहरूको विस्तृतीकरण

- **प्रतिवेदन :** अर्थशास्त्र विषयमा विद्यार्थीले तयार गरेका प्रतिवेदन मूल्याङ्कनका आधार

अर्थशास्त्र विषयमा विद्यार्थीले तयार गरेका प्रतिवेदन मूल्याङ्कन रुब्रिक्स					
क्र.स.	**मूल्याङ्कनका आधार**	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर (Performance Level)**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)**	**प्राप्ताङ्क**
१.	विषयवस्तुको ज्ञान र बोध	विषयवस्तुको गहन ज्ञान र बोध प्रदर्शन गरेको, जटिल अवधारणालाई पनि सरल रूपमा प्रस्तुत गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{Total\ of\ obtained\ PLS}{Number\ of\ bases\ X\ 4} \times full\ marks$
		विषयवस्तुको राम्रो ज्ञान र बोध प्रदर्शन, केही जटिल अवधारणालाई स्पष्ट पार्न सकेको ।	उत्कृष्ट	3	
		विषयवस्तुको सामान्य ज्ञान र बोध भएको, केही महत्त्वपूर्ण अवधारणा अस्पष्ट रहेको ।	मध्यम	2	
		विषयवस्तुको कमजोर ज्ञान र बोध भएको, धेरैजसो अवधारणा अस्पष्ट वा गलत रहेको ।	सामान्य	1	
२.	विश्लेषण र तर्क	तथ्याङ्क र जानकारीको प्रभावकारी विश्लेषण गरेको, बलियो र तार्किक तथ्य प्रस्तुत गरेको, निष्कर्ष स्पष्ट र प्रमाणमा आधारित रहेको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		तथ्याङ्क र जानकारीको राम्रो विश्लेषण गरेको, तर्क सामान्यतः बलियो रहेका, निष्कर्ष प्रमाणमा आधारित रहेको	उत्कृष्ट	3	

		तथ्याङ्क र जानकारीको सामान्य विश्लेषण गरेको, तर्क कमजोर वा कम स्पष्ट रहेको, निष्कर्ष केही हदसम्म प्रमाणमा आधारित रहेको	मध्यम	2	
		तथ्याङ्क र जानकारीको कमजोर विश्लेषण गरेको, तर्क स्पष्ट नभएको वा गलत रहेको, निष्कर्ष प्रमाणमा आधारित नरहेको	सामान्य	1	
३.	अनुसन्धान र स्रोतको प्रयोग	विषयसँग सम्बन्धित विश्वसनीय स्रोतहरूको प्रयोग गरेको, स्रोतहरूलाई उचित रूपमा उद्धृत गरेको ।	सर्वोत्कृष्ट	4	
		विषयसँग सम्बन्धित पर्याप्त स्रोतहरूको प्रयोग गरेको, स्रोतहरूलाई सामान्यतः उचित रूपमा उद्धृत गरेको ।	उत्कृष्ट	3	
		विषयसँग सम्बन्धित सीमित स्रोतहरूको प्रयोग गरेको, स्रोत उद्धरणमा केही त्रुटि रहेको ।	मध्यम	2	
		विषयसँग सम्बन्धित अपर्याप्त वा अविश्वसनीय स्रोतहरूको प्रयोग गरेको, स्रोत उद्धरणमा धेरैत्रुटि रहेको वा उद्धृत नगरेको ।	सामान्य	1	
४.	संरचना र सङ्गठन	प्रतिवेदनको संरचना स्पष्ट र तार्किक रूपमा व्यवस्थित गरिएको, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको उचित प्रयोग गरिएको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		प्रतिवेदनको संरचना सामान्यतः स्पष्ट र व्यवस्थित रहेको, शीर्षक, उपशीर्षक,	उत्कृष्ट	3	

		अनुच्छेद र बुँदाहरूको प्रयोग ठिकै रहेको			
		प्रतिवेदनको संरचना कमजोर वा अव्यवस्थित रहेको, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको प्रयोगमा समस्या देखिएको	मध्यम	2	
		प्रतिवेदनको संरचना अस्तव्यस्त र बुझ्न गाह्रो, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको गलत तरिकाले प्रयोग गरिएको	सामान्य	1	
५.	भाषा र प्रस्तुति	भाषा स्पष्ट, व्याकरण शुद्ध र प्रभावकारी रहेको, प्रस्तुति आकर्षक रहेको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		भाषा सामान्यतः स्पष्ट र व्याकरण शुद्ध रहेको, प्रस्तुति ठिकै रहेको	उत्कृष्ट	3	
		भाषामा केही अस्पष्टता र व्याकरणका त्रुटि रहेको, प्रस्तुति कमजोर रहेको	मध्यम	2	
		भाषा अस्पष्ट, व्याकरणमा धेरै त्रुटि रहेको र बुझ्न गाह्रो रहेको, प्रस्तुति कमजोर रहेको	सामान्य	1	

योजना : अर्थशास्त्र विषयमा विद्यार्थीले तयार गरेका योजना मूल्याङ्कनका आधार

अर्थशास्त्र विषयमा विद्यार्थीले तयार गरेका योजना मूल्याङ्कन रुब्रिक्स					
क्र.स.	**मूल्याङ्कनका आधार**	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर** (Performance Level)	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१	समस्याको पहिचान र परिभाषा	समस्याको स्पष्ट पहिचान गरेको, समस्याको दायरा र महत्त्वलाई राम्रोसँग परिभाषित गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{Total\ of\ Obtained\ PLS}{Number\ of\ bases\ X\ 4} \times full\ marks$
		समस्याको पहिचान गरेको र सामान्य रूपमा परिभाषित गरेको ।	उत्कृष्ट	3	
		समस्याको पहिचानमा अस्पष्टता रहेको वा परिभाषा कमजोर रहेको ।	मध्यम	2	
		समस्या पहिचान गर्न नसकेको वा परिभाषा गलत रहेको	सामान्य	1	
२	उद्देश्यको स्पष्टता र सान्दर्भिकता	योजनाका उद्देश्यहरू निर्दिष्ट, मापनयोग्य, प्राप्त गर्न सकिने, सान्दर्भिक र समयबद्ध (Specific, Measureable, Achievable, Relevent and Time bound-SMART) रहेको, अर्थशास्त्रको सिद्धान्तसँग मेल खाने	सर्वोत्कृष्ट	4	
		योजनाका उद्देश्यहरू सामान्यतः स्पष्ट र सान्दर्भिक रहेको, केही SMART तत्वहरूको कमी रहेको	उत्कृष्ट	3	

		योजनाका उद्देश्यहरू अस्पष्ट वा कम सान्दर्भिक रहेको, SMART तत्वहरूको पालना नगरिएको	मध्यम	2	
		योजनाका उद्देश्यहरू स्पष्ट नभएको वा अर्थशास्त्रको सिद्धान्तसँग मेल नखाएको	सामान्य	1	
३	समाधानको विश्लेषण र मूल्याङ्कन	प्रस्तावित समाधानको विस्तृत विश्लेषण गरेको, सम्भावित फाइदा र बेफाइदाहरूको मूल्याङ्कन गरेको, विभिन्न विकल्पहरूको तुलना गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		प्रस्तावित समाधानको सामान्य विश्लेषण गरेको, केही फाइदा र बेफाइदाहरू उल्लेख गरेको ।	उत्कृष्ट	3	
		प्रस्तावित समाधानको सतही विश्लेषण गरेको, फाइदा र बेफाइदाहरूको मूल्याङ्कन कमजोर रहेको	मध्यम	2	
		प्रस्तावित समाधानको विश्लेषण नगरेको वा गलत विश्लेषण गरेको	सामान्य	1	
४	कार्यान्वयन योजना	योजनाको कार्यान्वयनका लागि स्पष्ट चरणहरू र समयरेखा निर्धारण गरेको, आवश्यक स्रोतहरूको पहिचान गरेको, जोखिम व्यवस्थापनको योजना बनाएको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		योजनाको कार्यान्वयनका लागि सामान्य चरणहरू र समयरेखा निर्धारण गरेको,	उत्कृष्ट	3	

		केही आवश्यक स्रोतहरूको पहिचान गरेको			
		योजनाको कार्यान्वयनका लागि अस्पष्ट चरणहरू वा समयरेखा निर्धारण गरेको, स्रोत पहिचान र जोखिम व्यवस्थापनमा कमी रहेको	मध्यम	2	
		योजनाको कार्यान्वयनका लागि कुनै योजना नबनाएको वा योजना अव्यावहारिक रहेको	सामान्य	1	
५	आर्थिक तर्क र सिद्धान्तको प्रयोग	योजनामा अर्थशास्त्रका सान्दर्भिक सिद्धान्त र अवधारणाहरूको प्रभावकारी प्रयोग गरेको, तथ्याङ्क र प्रमाणहरूद्वारा आफ्नो तर्कलाई समर्थन गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		योजनामा अर्थशास्त्रका केही सान्दर्भिक सिद्धान्त र अवधारणाहरूको प्रयोग गरेको, तथ्याङ्क र प्रमाणहरूको सामान्य प्रयोग गरेको	उत्कृष्ट	3	
		योजनामा अर्थशास्त्रका सिद्धान्त र अवधारणाहरूको सीमित वा गलत प्रयोग गरेको, तथ्याङ्क र प्रमाणहरूको अभाव रहेको	मध्यम	2	
		योजनामा अर्थशास्त्रका सिद्धान्त र अवधारणाहरूको प्रयोग नगरेको वा तर्क कमजोर रहेको	सामान्य	1	

लेखरचना : अर्थशास्त्रको विषयवस्तुमा आधारित लेखरचना मूल्याङ्कनका आधार

अर्थशास्त्रको विषयवस्तुमा आधारित लेखरचना मूल्याङ्कन रुब्रिक्स

क्र.स.	मूल्याङ्कनका आधार	सूचक	कार्यसम्पादन स्तर (Performance Level)	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)	प्राप्ताङ्क
१	अर्थशास्त्रको विषयवस्तु र ज्ञान	अर्थशास्त्रको विषयवस्तुको गहिरो र सही ज्ञान प्रदर्शन गरेको, जटिल अवधारणालाई पनि रचनात्मक रूपमा प्रस्तुत गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{Total\ of\ Obtained\ PLS}{Number\ of\ bases\ X\ 4} \times full\ marks$
		अर्थशास्त्रको विषयवस्तुको राम्रो ज्ञान देखाएको, विषयवस्तुलाई लेखमा उचित रूपमा प्रयोग गरेको	उत्कृष्ट	3	
		अर्थशास्त्रको विषयवस्तुको सामान्य ज्ञान भएको, केही महत्त्वपूर्ण पक्षहरू छुटेको वा अस्पष्ट रहेको	मध्यम	2	
		अर्थशास्त्रको विषयवस्तुको कमजोर ज्ञान भएको वा विषयवस्तुलाई गलत तरिकाले प्रस्तुत गरेको	सामान्य	1	
२	विषयवस्तुको प्रस्तुति र रचनात्मकता	विषयवस्तुलाई मौलिक र आकर्षक तरिकाले प्रस्तुत गरेको, सिर्जनात्मक भाषा र शैलीको प्रयोग गरेको, विधाअनुसारको ढाँचालाई कुशलतापूर्वक प्रयोग गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		विषयवस्तुलाई स्पष्ट र बुझ्न सजिलो तरिकाले प्रस्तुत गरेको, केही हदसम्म रचनात्मकता देखाएको,	उत्कृष्ट	3	

		विधाको ढाँचालाई पालना गरेको				
		विषयवस्तुको प्रस्तुति सामान्य रहेको, रचनात्मकताको कमी देखिएको, विधाको ढाँचालाई सामान्य रूपमा पालना गरेको		मध्यम	2	
		विषयवस्तुको प्रस्तुति कमजोर र नीरस रहेको, रचनात्मकताको अभाव रहेको, विधाको ढाँचालाई पालना नगरेको वा गलत तरिकाले प्रयोग गरेको		सामान्य	1	
३	विश्लेषण र दृष्टिकोण (विधाअनुसार)	लेख	विषयवस्तुको गहिरो विश्लेषण गरेको, बलियो तर्क प्रस्तुत गरेको, स्पष्ट र सन्तुलित दृष्टिकोण राखेको, प्रमाणहरूद्वारा समर्थन गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	
			विषयवस्तुको राम्रो विश्लेषण गरेको, तर्क सामान्यतः स्पष्ट रहेको, दृष्टिकोण प्रस्तुत गरेको	उत्कृष्ट	3	
			विषयवस्तुको सामान्य विश्लेषण गरेको, तर्क कमजोर वा अस्पष्ट रहेको,	मध्यम	2	

			दृष्टिकोण स्पष्ट नभएको			
			विषयवस्तुको सतही विश्लेषण गरेको, तर्क नभएको वा गलत रहेको, दृष्टिकोण कमजोर वा पक्षपाती रहेको	सामान्य	1	
		सम्पादकीय र समाचार	तथ्यपरक र निष्पक्ष जानकारी प्रस्तुत गरेको, महत्त्वपूर्ण जानकारीलाई प्राथमिकता दिएको, समाचारको ढाँचालाई सही रूपमा प्रयोग गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	
			धेरैजसो जानकारी सही रूपमा प्रस्तुत गरेको, समाचारको ढाँचालाई पालना गरेको	उत्कृष्ट	3	
			केही तथ्यहरूमा अस्पष्टता वात्रुटि रहेको, समाचारको ढाँचामा समस्या देखिएको	मध्यम	2	

			धेरैजसो जानकारी गलत वा अपूर्ण रहेको, समाचारको ढाँचालाई पालना नगरेको	सामान्य	1	
४	भाषा र प्रस्तुति	भाषा स्पष्ट, व्याकरण शुद्ध, र प्रभावकारी रहेको, प्रस्तुति आकर्षक, सङ्गठित र पढ्न सजिलो रहेको		सर्वोत्कृष्ट	4	
		भाषा सामान्यतः स्पष्ट र व्याकरण शुद्ध रहेको, प्रस्तुति ठिकै रहेको		उत्कृष्ट	3	
		भाषामा केही अस्पष्टता र व्याकरणका त्रुटि रहेको, प्रस्तुति कमजोर रहेको		मध्यम	2	
		भाषा अस्पष्ट, व्याकरणमा धेरैत्रुटि रहेको र बुझ्न गाह्रो रहेको, प्रस्तुति अत्यन्त कमजोर रहेको		सामान्य	1	
५	निष्कर्ष	तथ्य र विश्लेषणमा आधारित सहि निष्कर्ष भएमा		सर्वोत्कृष्ट	4	
		तथ्य र विश्लेषणमा आधारित निष्कर्ष भएमा		उत्कृष्ट	3	
		तथ्य र विश्लेषणमा आधारित आशिंक सही निष्कर्ष भएमा		मध्यम	2	
		तथ्य र विश्लेषणमा आधारित निष्कर्षमा सुधार आवश्यक भएमा		सामान्य	1	

दृश्य सामग्री : अर्थशास्त्रको विषयवस्तुमा आधारित चार्ट, वृक्षचित्र, तालिका, रेखाचित्र, ग्राफ, स्तम्भचित्र वा वृत्तखण्ड चित्र जस्ता दृश्य सामग्रीहरूको मूल्याङ्कन तिनीहरूको स्पष्टता, शुद्धता, र अर्थपूर्णतामा केन्द्रित हुनुपर्छ। यहाँ एउटा उदाहरण रुब्रिक्स प्रस्तुत गरिएको छः

अर्थशास्त्रको विषयवस्तुमा आधारित चार्ट, वृक्षचित्र, तालिका, रेखाचित्र, ग्राफ, स्तम्भचित्र वा वृत्तखण्ड चित्र जस्ता दृश्य सामग्रीहरूको मूल्याङ्कन रुब्रिक्स					
क्र.स.	**मूल्याङ्कनका आधार**	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर** (Performance Level)	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१	विषयवस्तुको शुद्धता र सान्दर्भिकता	प्रस्तुत दृश्य सामग्रीले अर्थशास्त्रको विषयवस्तुलाई सही र सान्दर्भिक रूपमा प्रतिनिधित्व गरेको, तथ्याङ्क वा जानकारी त्रुटिरहित रहेको	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{Total\ of\ Obtained\ PLS}{Number\ of\ bases\ X\ 4} \times full\ marks$
		प्रस्तुत दृश्य सामग्रीले अर्थशास्त्रको विषयवस्तुलाई सामान्यतः सही रूपमा प्रतिनिधित्व गरेको, केही साना त्रुटि रहेको	उत्कृष्ट	3	
		प्रस्तुत दृश्य सामग्रीले अर्थशास्त्रको विषयवस्तुलाई सही रूपमा प्रतिनिधित्व नगरेको, धेरै त्रुटि रहेको	मध्यम	2	
		प्रस्तुत दृश्य सामग्रीले अर्थशास्त्रको विषयवस्तुलाई गलत वा असान्दर्भिक रूपमा प्रस्तुत गरेको, धेरै त्रुटि रहेको	सामान्य	1	
२	स्पष्टता र बुझ्न सजिलो	दृश्य सामग्री स्पष्ट, सफा र बुझ्न सजिलो रहेको, शीर्षक, लेबल, एकाइ र सङ्केतहरूको उचित प्रयोग गरिएको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		दृश्य सामग्री सामान्यतः स्पष्ट र बुझ्न सजिलो रहेको, केही	उत्कृष्ट	3	

		लेबल वा सङ्केतहरू अस्पष्ट रहेको			
		दृश्य सामग्री अस्पष्ट वा भिजुअल रूपमा अव्यवस्थित रहेको, लेबल वा सङ्केतहरूको प्रयोगमा कमी रहेको	मध्यम	2	
		दृश्य सामग्री अव्यवस्थित र बुझ्न गाह्रो रहेको, लेबल वा सङ्केतहरूको प्रयोग नगरिएको वा गलत तरिकाले प्रयोग गरिएको	सामान्य	1	
३	उपयुक्तता र छनोट	विषयवस्तु प्रस्तुत गर्न सबैभन्दा उपयुक्त प्रकारको दृश्य सामग्री (चार्ट, ग्राफ, तालिका आदि) छनोट गरिएको, छनोटको कारण स्पष्ट पारिएको (यदि आवश्यक भएमा)	सर्वोत्कृष्ट	4	
		विषयवस्तु प्रस्तुत गर्न सामान्यतः उपयुक्त प्रकारको दृश्य सामग्री छनोट गरिएको	उत्कृष्ट	3	
		विषयवस्तु प्रस्तुत गर्न कम उपयुक्त प्रकारको दृश्य सामग्री छनोट गरिएको	मध्यम	2	
		विषयवस्तु प्रस्तुत गर्न अनुपयुक्त प्रकारको दृश्य सामग्री छनोट गरिएको	सामान्य	1	
४	तथ्याङ्क र जानकारीको प्रस्तुति	तथ्याङ्क वा जानकारीलाई तार्किक र सङ्गठित रूपमा प्रस्तुत गरिएको, महत्त्वपूर्ण प्रवृत्ति वा सम्बन्धहरूलाई स्पष्ट रूपमा देखाइएको	सर्वोत्कृष्ट	4	

		तथ्याङ्क वा जानकारीलाई सामान्यतः तार्किक रूपमा प्रस्तुत गरिएको, केही प्रवृत्ति वा सम्बन्धहरू नदेखाइएको	उत्कृष्ट	3	
		तथ्याङ्क वा जानकारी अव्यवस्थित रूपमा प्रस्तुत गरिएको, महत्त्वपूर्ण प्रवृत्ति वा सम्बन्धहरू स्पष्ट नदेखिएको	मध्यम	2	
		तथ्याङ्क वा जानकारी गलत तरिकाले प्रस्तुत गरिएको वा बुझ्न नसकिने अवस्थामा रहेको	सामान्य	1	
५	निष्कर्ष र व्याख्या (यदि आवश्यक भएमा)	दृश्य सामग्रीमा आधारित स्पष्ट र सान्दर्भिक निष्कर्ष निकालेको, तथ्याङ्क वा जानकारीको अर्थपूर्ण व्याख्या गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		दृश्य सामग्रीमा आधारित सामान्य निष्कर्ष निकालेको, तथ्याङ्क वा जानकारीको व्याख्या गरेको	उत्कृष्ट	3	
		दृश्य सामग्रीमा आधारित निष्कर्ष अस्पष्ट वा कम सान्दर्भिक रहेको, व्याख्या कमजोर रहेको	मध्यम	2	
		दृश्य सामग्रीमा आधारित कुनै निष्कर्ष ननिकालेको वा गलत व्याख्या गरेको	सामान्य	1	

पारिवारिक वा व्यावसायिक बजेट : अर्थशास्त्रको विषयवस्तुमा आधारित भइ विद्यार्थीले तयार गरेका पारिवारिक वा व्यावसायिक बजेट मूल्याङ्कनका आधार

विद्यार्थीले तयार गरेका पारिवारिक वा व्यावसायिक बजेट मूल्याङ्कन रुब्रिक्स					
क्र.स.	**मूल्याङ्कनका आधार**	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर** (Performance Level)	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१	बजेटको स्पष्टता, संरचना र प्रस्तुति	बजेट स्पष्ट रूपमा तयार पारिएको, आय र व्ययका शीर्षकहरू तार्किक रूपमा व्यवस्थित, आवश्यक उपशीर्षकहरू स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरिएको र प्रस्तुति सफा, सङ्गठित तथा पढ्न सजिलो, आवश्यक तालिका वा दृश्य सामग्रीको उचित प्रयोग गरिएको	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{Total\ of\ Obtained\ PLS}{Number\ of\ bases\ X\ 4} \times full\ marks$
		बजेट सामान्यतः स्पष्ट, आय र व्ययका शीर्षकहरू व्यवस्थित, केही उपशीर्षकहरूको कमी र प्रस्तुति सामान्यतः सफा र सङ्गठित, केही तालिका वा दृश्य सामग्रीको प्रयोग गरिएको	उत्कृष्ट	3	
		बजेट केही हदसम्म अस्पष्ट, आय र व्ययका शीर्षकहरूको व्यवस्थापन कमजोर, धेरै उपशीर्षकहरूको कमी र प्रस्तुति केही हदसम्म अव्यवस्थित वा पढ्न गाह्रो, तालिका वा दृश्य सामग्रीको कम वा अनुपयुक्त प्रयोग भएको	मध्यम	2	
		बजेट अस्पष्ट र अव्यवस्थित, आय र व्ययका शीर्षकहरू पहिचान गर्न गाह्रो, उपशीर्षकहरू समावेश नगरिएको र प्रस्तुति धेरै अव्यवस्थित र पढ्न धेरै गाह्रो,	सामान्य	1	

		तालिका वा दृश्य सामग्रीको प्रयोग नगरिएको			
२	आयको यथार्थपरक अनुमान	आयका सबै सम्भावित स्रोतहरू पहिचान गरी यथार्थपरक र तर्कसङ्गत अनुमान गरिएको । व्यावसायिक बजेटमा सही बिक्री प्रक्षेपण, पारिवारिक आयका सबै स्रोतको सही अनुमान गरिएको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		आयका धेरैजसो स्रोतहरू पहिचान गरी सामान्यतः यथार्थपरक अनुमान गरिएको । व्यावसायिक बजेटमा सामान्य बिक्री प्रक्षेपण, पारिवारिकमा केही आय स्रोत छुटेको वा अनुमानमा केही त्रुटि भएको	उत्कृष्ट	3	
		आयका केही महत्त्वपूर्ण स्रोतहरू पहिचान गर्न छुटेको वा अनुमान यथार्थपरक नभएको । व्यावसायिक बजेटमा कमजोर बिक्री प्रक्षेपण, पारिवारिकमा धेरै आय स्रोत छुटेको वा अनुमानमा धेरै त्रुटि भएको	मध्यम	2	
		आयका स्रोतहरू पहिचान गर्न नसकेको वा अनुमान पूर्ण रूपमा अवास्तविक । व्यावसायिक बजेटमा बिक्री प्रक्षेपणको अभाव, पारिवारिकमा आयको कुनै अनुमान नगरिएको वा गलत अनुमान गरिएको भएको	सामान्य	1	
३	व्ययको विस्तृत र तर्कसङ्गत वर्गीकरण	सबै प्रकारका खर्चहरूलाई विस्तृत रूपमा वर्गीकरण गरिएको (आवश्यक,	सर्वोत्कृष्ट	4	

		अनावश्यक, आकस्मिक), प्रत्येक शीर्षकमा तर्कसङ्गत बजेट विनियोजन, व्यावसायिक र पारिवारिक दुवै बजेटमा खर्चको विस्तृत योजना भएको			
		धेरैजसो खर्चहरूलाई सामान्य रूपमा वर्गीकरण गरिएको, केही शीर्षकमा बजेट विनियोजन तर्कसङ्गत, तर केहीमा कमी, व्यावसायिक र पारिवारिक बजेटमा खर्चको सामान्य योजना भएको	उत्कृष्ट	3	
		खर्चहरूको वर्गीकरण सतही वा अपूर्ण, धेरै शीर्षकमा बजेट विनियोजन तर्कसङ्गत नभएको, व्यावसायिक र पारिवारिक बजेटमा खर्चको योजना कमजोर भएको	मध्यम	2	
		खर्चहरूको वर्गीकरण गरिएको छैन वा धेरै अस्पष्ट, बजेट विनियोजन मनमानी ढङ्गले गरिएको, व्यावसायिक र पारिवारिक बजेटमा खर्चको कुनै योजना नभएको	सामान्य	1	
४	बचत/घाटा/सन्तुलित बजेटको अवस्था	बजेटमा कुल आय र कुल खर्चको तुलना गरी बचत/घाटा बजेटको रकम वा सन्तुलित बजेटको अवस्थामा कुल आय र कुल खर्च बराबर भएको स्पष्ट देखाएर बजेट बचत/घाटा/सन्तुलित हुनुको कारण स्पष्ट रूपमा विश्लेषण गरेको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		बजेटमा कुल आय र कुल खर्चको तुलना गरी बचत/घाटा बजेटको रकम वा	उत्कृष्ट	3	

		सन्तुलित बजेटको अवस्थामा कुल आय र कुल खर्च बराबर भएको देखाएर बजेट बचत/घाटा/सन्तुलित हुनुको कारण सामान्य रूपमा उल्लेख गरेको			
		बजेटमा कुल आय र कुल खर्चको तुलना गरी बचत/घाटा बजेटको रकम वा सन्तुलित बजेटको अवस्थामा कुल आय र कुल खर्च बराबर भएको अस्पष्ट रूपमा देखाएर बजेट बचत/घाटा/सन्तुलित हुनुको कारण अस्पष्ट रूपमा उल्लेख गरेको	मध्यम	2	
		बजेटमा कुल आय र कुल खर्चको तुलना गरी बचत/घाटा बजेटको रकम वा सन्तुलित बजेटको अवस्थामा कुल आय र कुल खर्च बराबर नदेखाएको बजेट बचत/घाटा/ सन्तुलित हुनुको कारण उल्लेख नगरेको	सामान्य	1	
५	यथार्थपरकता र व्यावहारिकता	बजेट पूर्ण रूपमा यथार्थपरक र व्यावहारिक	सर्वोत्कृष्ट	4	
		बजेट धेरै हदसम्म यथार्थपरक र व्यावहारिक	उत्कृष्ट	3	
		बजेटमा केही अवास्तविक अनुमान वा अव्यावहारिक योजनाहरू समावेश	मध्यम	2	
		बजेट पूर्ण रूपमा अवास्तविक र अव्यावहारिक	सामान्य	1	

▪ फाराम वा प्रश्नावली निर्माण र सोअनुरूपको कार्य सम्पादनको मूल्याङ्कन

(क) अर्थशास्त्रको विषयवस्तुमा आधारित भई विद्यार्थीले तयार गरेका फाराम वा प्रश्नावली र सोअनुरूपका कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनका आधार

विद्यार्थीले तयार गरेका फाराम वा प्रश्नावली **मूल्याङ्कन** रुब्रिक्स					
क्र.स.	**मूल्याङ्कनका आधार**	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर** (Performance Level)	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१	विषयवस्तुको सान्दर्भिकता र स्पष्टता	सबै प्रश्नहरू अर्थशास्त्रको निर्दिष्ट विषयवस्तुसँग प्रत्यक्ष रूपमा सम्बन्धित, स्पष्ट, सङ्क्षिप्त र त्रुटिरहित भाषामा तयार पारिएको, दोहोरो अर्थ लाग्ने वा अस्पष्ट प्रश्न नभएको	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{Total\ of\ Obtained\ PLS}{Number\ of\ bases\ X\ 4} \times full\ marks$
		धेरैजसो प्रश्नहरू विषयवस्तुसँग सान्दर्भिक र स्पष्ट, केही प्रश्नमा सामान्य सुधार आवश्यक, थोरै अस्पष्टता भएको	उत्कृष्ट	3	
		केही प्रश्नहरू विषयवस्तुसँग कम सान्दर्भिक वा अस्पष्ट, धेरै सुधार आवश्यक, दोहोरो अर्थ लाग्ने प्रश्न भएको	मध्यम	2	
		धेरैजसो प्रश्नहरू विषयवस्तुसँग असान्दर्भिक वा अस्पष्ट, बुझ्न गाह्रो, दोहोरो अर्थ लाग्ने प्रश्न धेरै भएको	सामान्य	1	

२	उद्देश्यको स्पष्टता	प्रश्नावली तयार गर्नुको उद्देश्य स्पष्ट रूपमा परिभाषित र सबै प्रश्नहरू उद्देश्य प्राप्त गर्ने दिशातर्फ लक्षित	सर्वोत्कृष्ट	4	
		प्रश्नावली तयार गर्नुको उद्देश्य सामान्य रूपमा परिभाषित र धेरैजसो प्रश्नहरू उद्देश्यसँग मेल खाने	उत्कृष्ट	3	
		प्रश्नावली तयार गर्नुको उद्देश्य अस्पष्ट वा केही प्रश्नहरू उद्देश्यभन्दा बाहिर गएको	मध्यम	2	
		प्रश्नावली तयार गर्नुको उद्देश्य परिभाषित नगरिएको वा प्रश्नको उद्देश्यसँग कुनै तालमेल नभएको	सामान्य	1	
३	प्रश्नको प्रकार र उपयुक्तता	आवश्यकताअनुसार विभिन्न प्रकारका उपयुक्त प्रश्नको प्रयोग (खुल्ला, बन्द, बहुउत्तर, क्रम निर्धारण आदि), प्रत्येक प्रश्नको प्रकार सूचनाको आवश्यकताअनुसार सही छनोट	सर्वोत्कृष्ट	4	
		धेरैजसो प्रश्नको प्रकार उपयुक्त, केही प्रश्नमा फरक प्रकार प्रयोग गर्न सकिने, सामान्य विविधता देखिएको	उत्कृष्ट	3	
		केही प्रश्नको प्रकार उद्देश्यअनुसार उपयुक्त नभएको, प्रश्नको	मध्यम	2	

		प्रकारमा विविधताको कमी			
		धेरैजसो प्रश्नको प्रकार अनुपयुक्त वा प्रश्नको प्रकारमा कुनै विविधता नभएको	सामान्य	1	
४	तार्किक क्रम र संरचना	प्रश्नहरू तार्किक क्रममा व्यवस्थित (सजिलोबाट जटिल), प्रश्नावलीको संरचना स्पष्ट र आकर्षक, आवश्यक निर्देशन स्पष्ट रूपमा उल्लिखित	सर्वोत्कृष्ट	4	
		प्रश्नहरू सामान्यतः तार्किक क्रममा व्यवस्थित, प्रश्नावलीको संरचना ठिकै, निर्देशन उल्लिखित तर केही अस्पष्टता	उत्कृष्ट	3	
		प्रश्नको क्रम कमजोर, प्रश्नावलीको संरचना अव्यवस्थित, निर्देशन अस्पष्ट वा छुटेको	मध्यम	2	
		प्रश्नको क्रम अस्तव्यस्त, प्रश्नावलीको संरचना भ्रामक, निर्देशन उल्लेख नगरिएको वा गलत	सामान्य	1	
५	पूर्वाग्रह र संवेदनशील	सबै प्रश्नहरू पूर्वाग्रहमुक्त र निष्पक्ष, उत्तरदाताको गोपनीयता र संवेदनशीलतालाई पूर्ण रूपमा ध्यान दिइएको	सर्वोत्कृष्ट	4	

		धेरैजसो प्रश्नहरू पूर्वाग्रहमुक्त, गोपनीयता र संवेदनशीलतालाई सामान्य रूपमा ध्यान दिइएको	उत्कृष्ट	3	
		केही प्रश्नहरूमा पूर्वाग्रह देखिन सक्ने, गोपनीयता र संवेदनशीलतालाई कम ध्यान दिइएको	मध्यम	2	
		धेरै प्रश्नहरू पूर्वाग्रहपूर्ण वा असंवेदनशील, गोपनीयता र संवेदनशीलतालाई बेवास्ता गरिएको	सामान्य	1	

(ख) अर्थशास्त्र विषयमा विद्यार्थीले तयार गरेका फाराम वा प्रश्नावलीअनुरूपका कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनका आधार (रुब्रिक्स)

विद्यार्थी आफूले तयार गरेका फाराम वा प्रश्नावलीमा आधारित कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन रुब्रिक्स					
क्र.स.	**मूल्याङ्कनका आधार**	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर** (Performance Level)	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१	प्रश्नावलीको वितरण र सङ्कलन	प्रश्नावली योजनाअनुसार प्रभावकारी रूपमा वितरण, पर्याप्त मात्रामा प्रतिक्रिया सङ्कलन, सङ्कलन प्रक्रिया व्यवस्थित र समयमै सम्पन्न	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{Total\ of\ Obtained\ PLS}{Number\ of\ bases\ X\ 4} \times full\ marks$
		प्रश्नावली सामान्य रूपमा वितरण, सन्तोषजनक मात्रामा प्रतिक्रिया सङ्कलन, सङ्कलन प्रक्रिया सामान्यतः व्यवस्थित र समयमै सम्पन्न	उत्कृष्ट	3	
		प्रश्नावली वितरणमा समस्या, अपर्याप्त प्रतिक्रिया सङ्कलन,	मध्यम	2	

		सङ्कलन प्रक्रिया कम व्यवस्थित वा समयमा सम्पन्न नभएको			
		प्रश्नावली वितरण प्रभावकारी नभएको, धेरै कम प्रतिक्रिया सङ्कलन, सङ्कलन प्रक्रिया अस्तव्यस्त र समयमा सम्पन्न नभएको	सामान्य	1	
२	तथ्याङ्क व्यवस्थापन र प्रशोधन	सङ्कलित तथ्याङ्क व्यवस्थित रूपमा भण्डारण र प्रशोधन, तथ्याङ्क प्रविष्ट गर्दा पूर्ण शुद्धता कायम, आवश्यक तथ्याङ्कीय विधिको सही प्रयोग गरी तथ्याङ्क विश्लेषण गरिएको	सर्वोत्कृष्ट	4	
		सङ्कलित तथ्याङ्क सामान्य रूपमा भण्डारण र प्रशोधन, तथ्याङ्क प्रविष्ट गर्दा सामान्य शुद्धता, केही तथ्याङ्कीय विधिको प्रयोग गरी तथ्याङ्क विश्लेषण गरिएको	उत्कृष्ट	3	
		तथ्याङ्क सङ्कलन र प्रशोधनमा कमी, तथ्याङ्क प्रविष्ट गर्दा केहीत्रुटि, तथ्याङ्कीय विधिको सीमित वा गलत प्रयोग गरी तथ्याङ्क विश्लेषण गरिएको	मध्यम	2	
		तथ्याङ्क सङ्कलन र प्रशोधन अस्तव्यस्त, तथ्याङ्क प्रविष्ट गर्दा धेरै त्रुटि, तथ्याङ्कीय विधिको प्रयोग नगरिएको वा गलत प्रयोग भएको	सामान्य	1	
३	विश्लेषण र व्याख्या	विश्लेषण गरिएको तथ्याङ्कका आधारमा अर्थपूर्ण निष्कर्ष निकालिएको, निष्कर्षलाई अर्थशास्त्रको विषयवस्तुसँग स्पष्ट रूपमा जोडिएको, विश्लेषण	सर्वोत्कृष्ट	4	

		स्पष्ट, तार्किक र प्रमाणमा आधारित भएको			
		विश्लेषण गरिएको तथ्याङ्कका आधारमा सामान्य निष्कर्ष निकालिएको, निष्कर्षलाई अर्थशास्त्रको विषयवस्तुसँग जोडिएको, विश्लेषण सामान्यतः स्पष्ट र तार्किक भएको	उत्कृष्ट	3	
		विश्लेषण गरिएको तथ्याङ्कका आधारमा सतही निष्कर्ष निकालिएको, निष्कर्षलाई अर्थशास्त्रको विषयवस्तुसँग कमजोर रूपमा जोडिएको, विश्लेषण कम स्पष्ट वा तर्क कमजोर भएको	मध्यम	2	
		विश्लेषण गरिएको तथ्याङ्कका आधारमा कुनै अर्थपूर्ण निष्कर्ष ननिकालिएको वा निष्कर्ष अर्थशास्त्रको विषयवस्तुसँग असम्बन्धित, विश्लेषण अस्पष्ट र अतार्किक भएको	सामान्य	1	
४	निष्कर्ष र सिफारिस (यदि आवश्यक भएमा)	विश्लेषणका आधारमा स्पष्ट रूपमा समस्या पहिचान वा प्रश्नको जवाफ दिइएको, आवश्यक भएमा सुधार वा थप अनुसन्धानका लागि ठोस र व्यावहारिक सिफारिसहरू प्रस्तुत गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
		विश्लेषणका आधारमा समस्या पहिचान वा प्रश्नको जवाफ दिइएको, आवश्यक भएमा सामान्य सिफारिसहरू प्रस्तुत गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		विश्लेषणका आधारमा समस्या पहिचान वा प्रश्नको जवाफ	मध्यम	2	

		अस्पष्ट, सिफारिसहरू कमजोर वा अव्यावहारिक भएमा			
		विश्लेषणका आधारमा समस्या पहिचान वा प्रश्नको जवाफ नदिइएको, कुनै सिफारिस प्रस्तुत नगरिएको भएमा	सामान्य	1	
५	प्रस्तुति	कार्यसम्पादनको नतिजा स्पष्ट, सङ्गठित र प्रभावकारी रूपमा प्रस्तुत (प्रतिवेदन, प्रस्तुति आदि), आवश्यक तालिका, ग्राफ वा दृश्य सामग्रीको उचित प्रयोग, भाषा स्पष्ट, व्याकरण शुद्ध भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
		कार्यसम्पादनको नतिजा सामान्यतः स्पष्ट र सङ्गठित रूपमा प्रस्तुत, केही तालिका, ग्राफ वा दृश्य सामग्रीको प्रयोग, भाषा सामान्यतः स्पष्ट र व्याकरण शुद्ध भएमा	उत्कृष्ट	3	
		कार्यसम्पादनको प्रस्तुति कम स्पष्ट वा अव्यवस्थित, तालिका, ग्राफ वा दृश्य सामग्रीको कम वा अनुपयुक्त प्रयोग, भाषामा केही अस्पष्टता वा व्याकरणका त्रुटि भएमा	मध्यम	2	
		कार्यसम्पादनको प्रस्तुति अस्पष्ट, अव्यवस्थित र बुझ्न गाह्रो, तालिका, ग्राफ वा दृश्य सामग्रीको प्रयोग नगरिएको, भाषा अशुद्ध भएमा	सामान्य	1	

द्रष्टव्य

फाराम वा प्रश्नावली निर्माण र सोअनुरूपको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनअन्तर्गत क र ख मा प्राप्त गरेको प्राप्ताङ्कको औसत निकाली (क र ख लाई जोडेर त्यसलाई दुईले भाग गरी) अभिलेखन गर्ने ।

(आ) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको मौखिक अन्तर्वार्ता (Viva Voce): जम्मा ४ अङ्क

मौखिक अन्तर्वार्ता मुख्यतया विद्यार्थीले आफ्नो प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्यको सम्बन्धमा के कति ज्ञान हासिल गरेका छन्, सैद्धान्तिक ज्ञानसँग प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्यलाई कसरी जोड्न सक्छन् र आफ्नो उक्त कार्यलाई स्पष्ट रूपमा प्रस्तुत गर्न सक्छन् वा सक्दैनन् भन्ने पक्षको मूल्याङ्कन गर्न लिइन्छ । अर्थशास्त्रका सम्बधित विषयवस्तुमा विद्यार्थीले सम्पादन गरेका प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको मौखिक अन्तर्वार्ता (Viva Voce) का आधार र मूल्याङ्कन तल प्रस्तुत गरिएको छ :

प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको मौखिक अन्तर्वार्ता (Viva Voce) का आधार

(क) **कार्यको ज्ञान र बोध :** विद्यार्थीले आफ्नो प्रयोगात्मक वा परियोजनाको उद्देश्य स्पष्ट रूपमा बताउन सक्नुपर्छ । उनीहरूमा आफूले प्रयोग गरेका विधिहरू, उपकरण र प्रक्रियाहरूको आधारभूत सैद्धान्तिक ज्ञान हुनुपर्छ । कार्यको महत्त्व र यसको व्यावहारिक पक्षबारे जानकारी हुनुपर्छ । आफ्ना कार्यमा आइपरेका समस्याहरू र त्यसलाई कसरी समाधान गरे भन्ने बारेमा स्पष्टता हुनुपर्छ ।

(ख) **विश्लेषण र व्याख्या गर्ने क्षमता :** विद्यार्थीले आफ्ना प्रयोगात्मक वा परियोजनाको नतिजालाई कसरी विश्लेषण गरे र त्यसको निष्कर्ष कसरी निकाले भन्ने कुरा स्पष्ट पार्नुपर्छ । प्राप्त तथ्याङ्क वा अवलोकनलाई उचित रूपमा व्याख्या गर्न सक्नुपर्छ । आफ्नो निष्कर्षलाई सैद्धान्तिक ज्ञानसँग तुलना गर्न सक्नुपर्छ ।

(ग) **प्रस्तुतीकरण क्षमता :** विद्यार्थीले आफ्नो कार्यलाई स्पष्ट, सङ्क्षिप्त, र तार्किक रूपमा प्रस्तुत गर्न सक्नुपर्छ । सोधिएका प्रश्नको सहज र आत्मविश्वासका साथ जवाफ दिन सक्नुपर्छ । आवश्यक परेको खण्डमा चित्र, ग्राफ वा अन्य माध्यमबाट आफ्नो कुरालाई स्पष्ट पार्न सक्नुपर्छ ।

(घ) **सैद्धान्तिक ज्ञानको सम्बन्ध :** विद्यार्थीले आफ्नो प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य सम्बन्धित विषयको सैद्धान्तिक ज्ञानसँग कत्तिको परिचित छ भन्ने पक्षको मूल्याङ्कन गरिन्छ । उनीहरूले सिद्धान्त र प्रयोगलाई एकअर्कासँग कसरी जोड्छन् भन्ने कुरा हेरिन्छ ।

(ङ) **जिज्ञासा र आलोचनात्मक सोच :** विद्यार्थी आफ्नो कार्यप्रति कत्तिको जिज्ञासु छन् र नयाँ कुरा जान्न कत्तिको उत्सुक छन् भन्ने पक्ष मूल्याङ्कन गरिन्छ । उनीहरूले आफ्ना कार्यको सबल र दुर्बल पक्षहरूलाई कसरी हेर्छन् र आलोचनात्मक दृष्टिकोण राख्छन् कि राख्दैनन् भन्ने कुरा पनि महत्त्वपूर्ण हुन्छ ।

मूल्याङ्कनकर्ताले उल्लिखित मापदण्डहरूलाई ध्यानमा राखेर विद्यार्थीलाई अङ्क वा ग्रेड प्रदान गर्नुपर्छ । विद्यार्थीको प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको मौखिक अन्तर्वार्ता मूल्याङ्कन रुब्रिक्सको नमुना तल प्रस्तुत गरिएको छ :

प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको मौखिक अन्तर्वार्ता मूल्याङ्कन रुब्रिक्स (Viva Voce Evaluation Rubrics for Practical and Project Work)					
क्र.स.	**मूल्याङ्कनका आधार**	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क**	**प्राप्ताङ्क**

			(Performance Level)	(Performance Level Score-PLS)	
१	कार्यको ज्ञान र बोध (Knowledge and understanding of the work)	विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजनाको उद्देश्य स्पष्ट रूपमा बताउनुका साथै प्रयोग गरिएका विधिहरू, उपकरण र प्रक्रियाहरूको गहिरो आधारभूत सैद्धान्तिक ज्ञान देखाएमा वा कार्यको महत्त्व र व्यावहारिक पक्षबारे विस्तृत जानकारी दिएमा वा आफ्ना कार्यमा आइपरेका जटिल समस्याहरू र तिनको प्रभावकारी समाधानबारे स्पष्ट र विस्तृत रूपमा बताएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{Total\ of\ Obtained\ PLS}{Number\ of\ bases\ X\ 4} \times full\ marks$
		विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजनाको उद्देश्य स्पष्ट रूपमा बताउनुका साथै प्रयोग गरिएका विधिहरू, उपकरण र प्रक्रियाहरूको राम्रो आधारभूत सैद्धान्तिक ज्ञान देखाएमा वा कार्यको महत्त्व र व्यावहारिक पक्षबारे जानकारी दिएमा वा आफ्ना कार्यमा आइपरेका सामान्य समस्याहरू र तिनको समाधानबारे स्पष्ट रूपमा बताएमा	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजनाको उद्देश्य बताउन सकेमा र प्रयोग गरिएका विधिहरू, उपकरण र प्रक्रियाहरूको सामान्य आधारभूत सैद्धान्तिक ज्ञानको जानकारी गराएमा वा कार्यको महत्त्व र व्यावहारिक पक्षबारे केही जानकारी दिएमा वा आफ्ना कार्यमा आइपरेका केही समस्याहरू र तिनको समाधानबारे बताउन प्रयास गरेमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थीलाई प्रयोगात्मक वा परियोजनाको उद्देश्य स्पष्ट रूपमा बताउन कठिनाइ भएमा र प्रयोग गरिएका विधिहरू, उपकरण र प्रक्रियाहरूको सैद्धान्तिक आधारभूत ज्ञानको कमी देखिएमा । कार्यको	सामान्य	1	

		महत्त्व र व्यावहारिक पक्षबारे थोरै वा कुनै जानकारी नभएकमा, आफ्ना कार्यमा आइपरेका समस्याहरू र तिनको समाधानबारे अस्पष्टता वा अनविज्ञता देखाएमा ।			
२	विश्लेषण र व्याख्या गर्ने क्षमता (Ability to analyze and interpret)	विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजनाको नतिजालाई गहिरो रूपमा विश्लेषण गरी स्पष्ट र तार्किक निष्कर्ष निकालेमा, प्राप्त तथ्याङ्क वा अवलोकनलाई उचित र विस्तृत रूपमा व्याख्या गर्न सकेमा, आफ्नो निष्कर्षलाई सैद्धान्तिक ज्ञानसँग प्रभावकारी रूपमा तुलना गर्न सकेमा र थप अन्तर्दृष्टि प्रस्तुत गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
		विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजनाको नतिजालाई राम्रोसँग विश्लेषण गरी स्पष्ट निष्कर्ष निकालेमा, प्राप्त तथ्याङ्क वा अवलोकनलाई उचित रूपमा व्याख्या गरेमा, आफ्नो निष्कर्षलाई सैद्धान्तिक ज्ञानसँग तुलना गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजनाको नतिजालाई सामान्य रूपमा विश्लेषण गरी निष्कर्ष निकालेमा, प्राप्त तथ्याङ्क वा अवलोकनलाई व्याख्या गर्न प्रयास गरेमा, आफ्नो निष्कर्षलाई सैद्धान्तिक ज्ञानसँग केही हदसम्म तुलना गरेमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजनाको नतिजा विश्लेषण गर्न र निष्कर्ष निकाल्न कठिनाइ भएमा, प्राप्त तथ्याङ्क वा अवलोकनको अस्पष्ट वा गलत व्याख्या गरेमा वा आफ्नो निष्कर्षलाई सैद्धान्तिक ज्ञानसँग तुलना गर्न नसकेमा	सामान्य	1	
३	प्रस्तुतीकरण क्षमता	विद्यार्थीले आफ्नो कार्यलाई स्पष्ट, सङ्क्षिप्त, तार्किक र आकर्षक रूपमा प्रस्तुत गरेमा, सोधिएका जटिल	सर्वोत्कृष्ट	4	

	(Presentation skills)	प्रश्नको पनि सहज र आत्मविश्वासका साथ सटीक जवाफ दिएमा, आवश्यक परेको खण्डमा उपयुक्त चित्र, ग्राफ, वा अन्य माध्यमबाट प्रभावकारी रूपमा स्पष्ट पारेमा			
		विद्यार्थीले आफ्नो कार्यलाई स्पष्ट, सङ्क्षिप्त र तार्किक रूपमा प्रस्तुत गरेमा, सोधिएका प्रश्नको सहज र आत्मविश्वासका साथ सही जवाफ दिएमा, आवश्यक परेको खण्डमा चित्र, ग्राफ, वा अन्य माध्यमबाट स्पष्ट पारेमा	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीले आफ्नो कार्यलाई सामान्य रूपमा प्रस्तुत गरेमा, सोधिएका साधारण प्रश्नको जवाफ दिएमा, आवश्यक परेको खण्डमा चित्र, ग्राफ, वा अन्य माध्यम प्रयोग गर्ने प्रयास गरेमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थीलाई आफ्नो कार्य प्रस्तुत गर्न कठिनाइ भएमा, प्रस्तुति अस्पष्ट र अव्यवस्थित भएमा, सोधिएका प्रश्नको जवाफ दिन हिचकिचाएमा वा गलत जवाफ दिएमा, चित्र, ग्राफ, वा अन्य माध्यमको प्रभावकारी प्रयोग गर्न नसकेमा	सामान्य	1	
४	सैद्धान्तिक ज्ञानको सम्बन्ध (Connection with theoretical knowledge)	विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य सम्बन्धित विषयको सैद्धान्तिक ज्ञानसँग गहिरो सम्बन्ध स्थापित गरेमा तथा सिद्धान्त र प्रयोगलाई एकअर्कासँग उत्कृष्ट रूपमा जोडेमा, सैद्धान्तिक ज्ञानको उन्नत अवधारणालाई पनि आफ्नो कार्यमा समावेश गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
		विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य सम्बन्धित विषयको सैद्धान्तिक ज्ञानसँग राम्रो सम्बन्ध स्थापित गरेमा तथा सिद्धान्त र प्रयोगलाई प्रभावकारी रूपमा जोडेमा	उत्कृष्ट	3	

		विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य सम्बन्धित विषयको सैद्धान्तिक ज्ञानसँग केही हदसम्म सम्बन्ध स्थापित गरेमा र सिद्धान्त र प्रयोगलाई जोड्न प्रयास गरेमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थीले प्रयोगात्मक वा परियोजना कार्य सम्बन्धित विषयको सैद्धान्तिक ज्ञानसँग सम्बन्ध स्थापित गर्न नसकेमा र सिद्धान्त र प्रयोगबीचको भिन्नता बुझ्न कठिनाइ भएमा	सामान्य	1	
५	जिज्ञासा र आलोचनात्मक सोच (Curiosity and critical thinking)	विद्यार्थीले आफ्नो कार्यप्रति उच्च जिज्ञासा देखाएमा, नयाँ कुरा जान्न उत्सुक भएमा, आफ्ना कार्यको सबल र दुर्बल पक्षहरूको गहिरो विश्लेषण गरेमा र बलियो आलोचनात्मक दृष्टिकोण प्रस्तुत गरेमा, सुधारका लागि नवीन सुझावहरू दिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
		विद्यार्थी आफ्नो कार्यप्रति जिज्ञासा देखाएमा र नयाँ कुरा जान्न उत्सुक भएमा, उनीहरूले आफ्ना कार्यको सबल र दुर्बल पक्षहरूको पहिचान गरेमा र आलोचनात्मक दृष्टिकोण राखेमा	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थी आफ्नो कार्यप्रति सामान्य जिज्ञासा देखाएमा, उनीहरूले आफ्ना कार्यको केही सबल र दुर्बल पक्षहरूको पहिचान गरेमा र सामान्य आलोचनात्मक दृष्टिकोण देखाएमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थी आफ्नो कार्यप्रति कम जिज्ञासा देखाएमा, नयाँ कुरा जान्न उत्सुक नदेखिएमा, उनीहरूले आफ्ना कार्यको सबल र दुर्बल पक्षहरूको पहिचान गर्न नसकेमा र आलोचनात्मक दृष्टिकोणको कमी देखिएमा	सामान्य	1	

Computer Science (Grade 9-10)

<table>
<tr><th>S.N.</th><th>Criteria</th><th>Elaboration of criteria</th><th>Weightage mark</th><th>Total Group mark</th></tr>
<tr><td rowspan="2">1</td><td rowspan="2">Participation</td><td>Attendance</td><td>2</td><td rowspan="2">5</td></tr>
<tr><td>Participation in learning</td><td>3</td></tr>
<tr><td rowspan="5">2</td><td colspan="2">Practical and Project work</td><td>16</td><td rowspan="5">35</td></tr>
<tr><td rowspan="2">a. Practical work</td><td>Conduction and presentation of practical work activities</td><td>20</td></tr>
<tr><td>Record keeping of practical work activities</td><td>5</td></tr>
<tr><td rowspan="2">b. Project work</td><td>Conduction and presentation of project work activities</td><td>5</td></tr>
<tr><td>Record keeping of project work activities</td><td>5</td></tr>
<tr><td>3</td><td>Trimester test</td><td>Trimester test should be based on grid</td><td>10</td><td>10</td></tr>
<tr><td colspan="4">Total</td><td>50</td></tr>
</table>

Note:

- For assessing the students' participation (attendance and participation in learning activities), apply the procedures of **Table No.2**
- For assessing the trimester test, follow the procedures of **Serial Number 2.2**
- For assessing the practical and project work, rubric can be developed and documented.

Computer Science (Grade 11-12)

<table>
<tr><th>S.N.</th><th>Criteria</th><th>Elaboration of criteria</th><th>Marks</th><th>Total marks</th></tr>
<tr><td rowspan="3">1</td><td rowspan="3">Internal Practical and Project work</td><td>Classroom participation (Daily attendance, home assignment and classwork, participation in learning, participation in other activities)</td><td>3</td><td rowspan="3">25</td></tr>
<tr><td>Project work, project report and presentation</td><td>16</td></tr>
<tr><td>Trimester exam (3 marks from each trimester exam)</td><td>6</td></tr>
<tr><td>2</td><td></td><td>Writing process of given practical task</td><td>5</td><td>25</td></tr>
</table>

	External Practical and project work	Demonstration of practical task	15	
		Viva voce	5	
Total				**50**

Note:

- For assessing the students' participation (attendance and participation in learning activities), apply the procedures of **Table No.2**
- For assessing the trimester test, follow the procedures of **Serial Number 2.2**
- For assessing the practical and project work, rubric can be developed and documented.

साधारण धार तर्फका व्यावसायिक प्रकृतिका विषयहरूको हकमा

प्रयोगात्मक अङ्क २५ भएका विषयहरूको हकमा १६ अङ्क प्रयोगात्मक र परियोजना कार्य हुने छ ।

विषयहरू : पुष्प खेती, रेशम खेती, मौरी पालन, सङ्गीत शिक्षा, बागवानी, गृह विज्ञान, बुढ्यौली शिक्षा, सिलाई बुनाइ, इन्टेरियर डेकोरेशन, प्रायोगिक कला, गायन आदि ।

१. **सहभागिता**

सहभागिता बापतको मूल्याङ्कन गर्दा **तालिका २** मा दिइएको रुब्रिक्सअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

२. **प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य, सिर्जनात्मक कार्य, अवलोकन भ्रमण, मौखिक परीक्षा, प्रतिवेदन प्रस्तुति १६ अङ्क**

(क) **सुरक्षा प्रोटोकल अनुसरण, प्रयोगात्मक सामग्रीहरूको प्रयोग, सरसफाइ र व्यवस्थापन - १**

क्र.स.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)	प्राप्ताङ्क
१.	• नियमित रूपमा सबै सुरक्षा प्रोटोकलहरूको पालना गरेमा । • सम्पूर्ण सुरक्षा सामग्री प्रयोग गरी सुरक्षा सतर्कता अपनाएमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	

	● सामग्री र उपकरणको प्रयोग गरेपछि सरसफाइ र सम्बन्धित स्थानमा व्यवस्थापन गरेमा ।			$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
२.	● सजग गराएपछि मात्र सुरक्षा प्रोटोकलहरू अपनाएमा । ● अधिकांश सुरक्षा सामग्री प्रयोग गरी सुरक्षा सतर्कता अपनाएमा । ● सामग्री र उपकरणको प्रयोग गरेपछि आंशिक सरसफाइ गरी सम्बन्धित स्थानमा व्यवस्थापन गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	● पटक पटक सजग गराएपछि मात्र सुरक्षा प्रोटोकलहरू अपनाएमा । ● न्यूनतम मात्र सुरक्षा सामग्री प्रयोग गरेमा । ● सामग्री र उपकरणको प्रयोग गरेपछि आंशिक सरसफाइ गरी सम्बन्धित स्थानमा उचित व्यवस्थापन नगरेमा ।	मध्यम	2	
४.	● पटक पटक सजग गराएपछि मात्र सुरक्षा प्रोटोकलहरू अपनाएमा । ● न्यूनतम सुरक्षा सामग्री प्रयोग गरेमा । ● सामग्री र उपकरणको प्रयोग गरेपछि सरसफाइ मात्र गरी सम्बन्धित स्थानमा उचित व्यवस्थापन पनि नगरेमा ।	सामान्य	.1	
			जम्मा	

(ख) प्रयोगात्मक कार्य - ३

क्र.स.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)	प्राप्ताङ्क
१.	• दिइएका प्रयोगात्मक कार्यका सबै प्रक्रिया राम्रोसँग कार्यान्वयन गरेमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
२.	• साथीहरूको सामान्य सहयोगमा दिइएका प्रयोगात्मक कार्यका आफैँले सबै प्रक्रिया राम्रोसँग कार्यान्वयन गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	• शिक्षकको पटक पटकको सहयोगमा दिइएका प्रयोगात्मक कार्यका सबै प्रक्रिया राम्रोसँग कार्यान्वयन गरेमा ।	मध्यम	2	
४.	• शिक्षकको पटक पटकको सहयोगमा दिइएका प्रयोगात्मक कार्यका आंशिक प्रक्रिया मात्र कार्यान्वयन गरेमा ।	सामान्य	1	
	जम्मा			

(ग) परियोजना कार्य

(अ) अनुसन्धान कार्यमा आधारित परियोजना कार्य - ४

क्र.स.	क्रियाकलाप	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)	प्राप्ताङ्क
१.	• समस्याको पहिचान गरी सोको सम्भावित समाधान सहितको अभिलेख तयार गरेमा । • सम्भावित समाधानको तुलनात्मक अनुसन्धान गरेमा । • विश्लेषणका लागि आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलन र सोको विश्लेषण गरेमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	
२.	• समस्याको पहिचान गरेमा र सोको सम्भावित समाधानका	उत्कृष्ट	3	

	लागि अरूको आंशिक सहयोग लिई अभिलेख तयार गरेमा । • सम्भावित समाधानको तुलनात्मक अनुसन्धान गरेमा । • विश्लेषणका लागि आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलन र सोको विश्लेषण अस्पष्ट भएमा ।			$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, full\ marks$
३.	• समस्याको पहिचान गरेमा र सोको सम्भावित समाधानका लागि अरूको पूर्ण सहयोग लिई अभिलेख तयार गरेमा । • सम्भावित समाधानको तुलनात्मक अनुसन्धान गरेमा । • विश्लेषणका लागि आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलनमा त्रुटि गरेमा र सोको विश्लेषण पनि त्रुटिपूर्ण भएमा ।	मध्यम	2	
४.	• समस्याको पहिचान गरेमा र सोको सम्भावित समाधानका लागि अरूको पूर्ण सहयोग लिई आंशिक अभिलेख तयार गरेमा । • सम्भावित समाधानको तुलनात्मक अनुसन्धान त्रुटिपूर्ण गरेमा । • विश्लेषणका लागि आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलनमा त्रुटि गरेमा र सोको विश्लेषण पनि त्रुटिपूर्ण भएमा ।	सामान्य	1	
	जम्मा			

(आ) अवलोकन भ्रमण २

क्र.स.	**क्रियाकलाप**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१.	• तोकिएका मापदण्ड पूरा गरी अवलोकन भ्रमणमा समावेश भएमा । • अवलोकन भ्रमणका क्रममा आवश्यक सामग्रीहरूको पूर्वतयारी गरेमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	

	• अवलोकन भ्रमणको व्यवस्थित टिपोट राखेमा । • टिपोटअनुसार अभिलेख तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गरेमा ।			$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
२.	• तोकिएका मापदण्ड पूरा गरी अवलोकन भ्रमणमा समावेश भएमा । • अवलोकन भ्रमणका क्रममा आवश्यक सामग्रीहरू शिक्षकको निर्देशनपछि मात्र तयारी गरेमा । • अवलोकन भ्रमणको अपूर्ण टिपोट राखेमा । • टिपोटअनुसार अभिलेख तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	• तोकिएका मापदण्डमा अनुशासनरहित अवलोकन भ्रमणमा समावेश भएमा । • अवलोकन भ्रमणका क्रममा आवश्यक सामग्रीहरू शिक्षकको निर्देशनपछि मात्र तयारी गरेमा । • अवलोकन भ्रमणको अपूर्ण टिपोट राखेमा । • टिपोटअनुसार अभिलेख तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गरेमा ।	मध्यम	2	
४.	• तोकिएका मापदण्डमा अनुशासनरहित अवलोकन भ्रमणमा समावेश भएमा । • अवलोकन भ्रमणका क्रममा आवश्यक सामग्रीहरू शिक्षकको निर्देशनपछि मात्र तयारी गरेमा । • अवलोकन भ्रमणको अपूर्ण टिपोट राखेमा । • टिपोटअनुसार अभिलेख तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत नगरेमा ।	सामान्य	1	
			जम्मा	

(इ) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको गतिविधिको अभिलेख राख्ने २

क्र.स.	**क्रियाकलाप**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**

१.	• समयमै सबै, स्पष्ट, सफा र विस्तृत अभिलेख पेस गरेमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
२.	• समयसीमापछि सबै, स्पष्ट, सफा र विस्तृत अभिलेख पेस गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	• समयसीमापछि अपूर्ण र सामान्य अभिलेख पेस गरेमा ।	मध्यम	2	
४.	• समयसीमापछि अपूर्ण र गलत अभिलेख पेस गरेमा ।	सामान्य	1	
			जम्मा	

(घ) मौखिक परीक्षा २

क्र.स.	**क्रियाकलाप**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१.	• स्पष्ट र आत्मविश्वासका साथ विचारहरू सम्प्रेषण गरेमा । • सूक्ष्म र सटीक विश्लेषण गरेमा । • प्रश्नको सही र विस्तृत उत्तर दिएमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
२.	• सानातिना समस्याहरू बाहेक प्रायः स्पष्ट रूपमा संवाद गरेमा । • सामान्य त्रुटिसहित विश्लेषण र व्याख्या गरेमा । • सामान्य त्रुटिसहित अधिकांश प्रश्नको सही जवाफ दिएमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	• संवादमा कमजोरी देखिएमा । • अधिकांश त्रुटिसहित आधारभूत विश्लेषण र व्याख्या गरेमा । • सहायता लिई प्रश्नको उत्तर दिएमा ।	मध्यम	2	
४.	• प्रभावकारी रूपमा सञ्चार गर्न अत्याधिक कठिनाइ देखिएमा ।	सामान्य	1	

	• अधिकांश त्रुटिसहित आधारभूत विश्लेषण र व्याख्या गरेमा । • अरूको सहायता लिँदा पनि प्रश्नको त्रुटिपूर्ण उत्तर दिएमा ।			
			जम्मा	

प्रयोगात्मक अङ्क ५० भएका विषयहरूको हकमा ३६ अङ्क प्रयोगात्मक र परियोजना कार्य हुने छ ।

विषयहरू : कृषि शिक्षा, रेसम खेती तथा मौरीपालन, फोटोग्राफी, सौन्दर्य कला, प्लम्बिङ र वायरिङ, जडीबुटी, वाद्यवादन, पाक कला, फेसन डिजाइन, पशुपालन, पंन्छीपालन र माछापालन आदि ।

१. **सहभागिता**

सहभागिताबापतको मूल्याङ्कन गर्दा तालिका १ मा दिइएको रुब्रिक्सअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

२. **प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य र सिर्जनात्मक कार्य र प्रस्तुति**

प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य, सिर्जनात्मक कार्य, अवलोकन भ्रमण, मौखिक परीक्षा, प्रतिवेदन प्रस्तुति

(क) **सुरक्षा प्रोटोकल अनुसरण, प्रयोगात्मक सामग्रीहरूको प्रयोग, सरसफाइ र व्यवस्थापन - ४**

क्र.स.	**क्रियाकलाप**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)**	**प्राप्ताङ्क**
१.	नियमित रूपमा सबै सुरक्षा प्रोटोकलहरूको पालना गरेमा । सम्पूर्ण सुरक्षा सामग्री प्रयोग गरी सुरक्षा सतर्कता अपनाएमा । सामग्री र उपकरणको प्रयोग गरेपछि सरसफाइ र सम्बन्धित स्थानमा व्यवस्थापन गरेमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	
२.	सजग गराएपछि मात्र सुरक्षा प्रोटोकलहरू अपनाएमा । अधिकांश सुरक्षा सामग्री प्रयोग गरी सुरक्षा सतर्कता अपनाएमा । सामग्री र उपकरणको प्रयोग गरेपछि आंशिक सरसफाइ गरी सम्बन्धित स्थानमा व्यवस्थापन गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	पटक पटक सजग गराएपछि मात्र सुरक्षा प्रोटोकलहरू अपनाएमा । न्यूनतम मात्र सुरक्षा सामग्री प्रयोग गरेमा । सामग्री र उपकरणको प्रयोग गरेपछि आंशिक सरसफाइ गरी	मध्यम	2	

	सम्बन्धित स्थानमा उचित व्यवस्थापन नगरेमा ।			$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
४.	पटक पटक सजग गराएपछि मात्र सुरक्षा प्रोटोकलहरू अपनाएमा । न्यूनतम सुरक्षा सामग्री प्रयोग गरेमा । सामग्री र उपकरणको प्रयोग गरेपछि सरसफाइ नगरी सम्बन्धित स्थानमा उचित व्यवस्थापन नगरेमा ।	सामान्य	1	
			जम्मा	

(ख) प्रयोगात्मक कार्य - ८

क्र.स.	**क्रियाकलाप**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score-PLS)**	**प्राप्ताङ्क**
१.	आफैँले दिइएका प्रयोगात्मक कार्यका सबै प्रक्रिया राम्रोसँग कार्यान्वयन गरेमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
२.	साथीहरूको सामान्य सहयोगमा दिइएका प्रयोगात्मक कार्यका सबै प्रक्रिया राम्रोसँग कार्यान्वयन गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	शिक्षकको पटक पटकको सहयोगमा दिइएका प्रयोगात्मक कार्यका सबै प्रक्रिया राम्रोसँग कार्यान्वयन गरेमा ।	मध्यम	2	
४.	शिक्षकको पटक पटकको सहयोगमा दिइएका प्रयोगात्मक कार्यका आंशिक प्रक्रिया मात्र कार्यान्वयन गरेमा ।	सामान्य	1	
	जम्मा			

(ग) परियोजना कार्य

(अ) अनुसन्धान कार्यमा आधारित परियोजना कार्य - ८

क्र.स.	**क्रियाकलाप**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance	**प्राप्ताङ्क**

			Level Score-PLS)	
१.	समस्याको पहिचान गरी सोको सम्भावित समाधान सहितको अभिलेख तयार गरेमा । सम्भावित समाधानको तुलनात्मक अनुसन्धान गरेमा । विश्लेषणका लागि आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलन र सोको विश्लेषण गरेमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
२.	समस्याको पहिचान गरेमा र सोको सम्भावित समाधानका लागि अन्यको सहयोग लिई अभिलेख तयार गरेमा । सम्भावित समाधानको तुलनात्मक अनुसन्धान गरेमा । विश्लेषणका लागि आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलन र सोको विश्लेषण त्रुटिपूर्ण भएमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	समस्याको पहिचान गरेमा र सोको सम्भावित समाधानका लागि अन्यको सहयोग लिई अभिलेख तयार गरेमा । सम्भावित समाधानको तुलनात्मक अनुसन्धान गरेमा । विश्लेषणका लागि आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलनमा त्रुटि गरेमा र सोको विश्लेषण पनि त्रुटिपूर्ण भएमा ।	मध्यम	2	
४.	समस्याको पहिचान गरेमा र सोको सम्भावित समाधानका लागि अन्यको सहयोग लिई अभिलेख तयार गरेमा । सम्भावित	सामान्य	1	

	समाधानको तुलनात्मक अनुसन्धान त्रुटिपूर्ण गरेमा। विश्लेषणका लागि आवश्यक तथ्याङ्क सङ्कलनमा त्रुटि गरेमा र सोको विश्लेषण पनि त्रुटिपूर्ण भएमा।			
	जम्मा			

(आ) **अवलोकन भ्रमण - ४**

क्र.स.	**क्रियाकलाप**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१.	तोकिएका मापदण्ड पूरा गरी अवलोकन भ्रमणमा समावेश भएमा । अवलोकन भ्रमणका क्रममा आवश्यक सामग्रीहरूको पूर्वतयारी गरेमा । अवलोकन भ्रमणको व्यवस्थित टिपोट राखेमा । टिपोटअनुसार अभिलेख तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गरेमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
२.	तोकिएका मापदण्ड पूरा गरी अवलोकन भ्रमणमा समावेश भएमा । अवलोकन भ्रमणका क्रममा आवश्यक सामग्रीहरू शिक्षकको निर्देशनपछि मात्र तयारी गरेमा । अवलोकन भ्रमणको अपूर्ण टिपोट राखेमा । टिपोटअनुसार अभिलेख तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	तोकिएका मापदण्डमा अनुशासनरहित अवलोकन भ्रमणमा समावेश भएमा । अवलोकन भ्रमणका क्रममा आवश्यक सामग्रीहरू शिक्षकको निर्देशनपछि मात्र तयारी गरेमा । अवलोकन भ्रमणको अपूर्ण	मध्यम	2	

	टिपोट राखेमा । टिपोटअनुसार अभिलेख तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गरेमा ।			
४.	तोकिएका मापदण्डमा अनुशासनरहित अवलोकन भ्रमणमा समावेश भएमा । अवलोकन भ्रमणका क्रममा आवश्यक सामग्रीहरू शिक्षकको निर्देशनपछि मात्र तयारी गरेमा । अवलोकन भ्रमणको अपूर्ण टिपोट राखेमा । टिपोटअनुसार अभिलेख तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत पनि नगरेमा ।	सामान्य	1	
			जम्मा	

(ङ) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको गतिविधिको अभिलेख राख्ने - ४

क्र.स.	**क्रियाकलाप**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१.	समयमै सबै, स्पष्ट, सफा र विस्तृत अभिलेख पेस गरेमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, full\, marks$
२.	समयसीमापछि सबै, स्पष्ट, सफा र विस्तृत अभिलेख पेस गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	समयसीमापछि अपूर्ण र सामान्य अभिलेख पेस गरेमा ।	मध्यम	2	
४.	समयसीमापछि अपूर्ण र गलत अभिलेख पेस गरेमा ।	सामान्य	1	
			जम्मा	

(घ) मौखिक परीक्षा - ४

क्र.स.	**क्रियाकलाप**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance	**प्राप्ताङ्क**

			Level Score-PLS)	
१.	स्पष्ट र आत्मविश्वासका साथ विचारहरू सम्प्रेषण गरेमा । सूक्ष्म र सटीक विश्लेषण गरेमा । प्रश्नको सही र विस्तृत उत्तर दिएमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ full\ marks$
२.	सानातिना समस्याहरू बाहेक प्रायः स्पष्ट रूपमा संवाद गरेमा । सामान्य त्रुटिसहित विश्लेषण र व्याख्या गरेमा । सामान्य त्रुटिसहित अधिकांश प्रश्नको सही जवाफ दिएमा ।	उत्कृष्ट	3	
३.	संवादमा कमजोरी देखिएमा । अधिकांश त्रुटिसहित आधारभूत विश्लेषण र व्याख्या गरेमा । सहायता लिई प्रश्नको उत्तर दिएमा ।	मध्यम	2	
४.	प्रभावकारी रूपमा सञ्चार गर्न अत्याधिक कठिनाइ देखिएमा । अधिकांश त्रुटिसहित आधारभूत विश्लेषण र व्याख्या गरेमा । अरूको सहायता लिँदा पनि प्रश्नको त्रुटिपूर्ण उत्तर दिएमा ।	सामान्य	1	
			जम्मा	

द्रष्टव्य :

(क) माथि दिइएका आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्डमा सहभागिता, परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य र त्रैमासिक परीक्षालाई मूल आधार लिई विस्तृतीकरण गरिएको छ । माध्यमिक तह कक्षा ९-१२ का व्यावसायिक विषयहरूमा उक्त विषय क्षेत्रबाहेकका क्षेत्र पनि निर्धारण भएकामा उक्त क्षेत्र समेत समेटिने गरी आवश्यकताअनुसार विस्तृतीकरण गरी प्रयोग गर्न सकिने छ ।

आन्तरिक मूल्याङ्कनमा विद्यार्थीको कार्यसम्पादनलाई निम्नलिखित तालिकामा अभिलेखीकरण गर्न सकिन्छ :

क्र. स.	विद्यार्थीको नाम	**सहभागिता** (४ अङ्क)	**प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य र सिर्जनात्मक कार्य र प्रस्तुति (१६ अङ्क)**							त्रैमासिक परीक्षा (८ अङ्क)	प्राप्ताङ्क	प्राप्त ग्रेड
			क)सुरक्षा सामग्रीहरूको प्रयोग, सरसफाइ र व्यवस्थापन	ख)प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य (३ अङ्क)	(ग) अनुसन्धान कार्य(प्रयोगात्मक/परियोजना कार्य (३ अङ्क)	(घ) परियोजनाको उपलब्धि (२ अङ्क)	(ङ) सिर्जनात्मक कार्य (४ अङ्क)	(च) मौखिक परीक्षा (२ अङ्क)	(छ) व्यावहारिक कार्यको गतिविधिको अभिलेख राख्ने (१ अङ्क)			

			(१ अङ्क)									
१.												
२.												
३.												

Subject: Hotel management, Class: 11 and 12

A. Internal Evaluation

The internal evaluation carries 50 percentage of weightage for final evaluation of student achievement. It includes students' participation, practical works and trimester exam marks. The assessment includes attendance, students' participation, group works, progress assessment and project and practical works. As a part of internal evaluation, two trimester examinations will also be conducted.

Student assessment/evaluation in this subject will be based on the examination of practical record book, field work and report writing, and viva-voce. Allocation of marks in internal assessment will be as follows:

S. N.	Criteria	Marks
1	Classroom participation (Daily attendance, home assignments and classwork, participation in learning, participation in other activities)	3
2	**Project work/practical works, report and presentation**	**16**
3	Trimester exams (3 marks from each trimester exam)	6
Total		**25**
4	Practical works and viva by external examiner	25
Grand Total		**50**

Project work/practical works, report and presentation (16 marks):

Suggested Practical Activities: Practical is integral part of Secondary Education Curriculum. It focuses more on skill development than knowledge building. It consists of project work, group work, presentation,

observation, internship etc. Total of 80 hours has been designated to practical activities and will be carried out under the guidance and monitoring of teacher. Following are only the sample practical activities, teacher can assign any relevant practical activity as per requirement.

S.N.	Class 11		Class 12	
	Content Area and –LH		Content Area and -LH	
1	Introduction to Hotel-LH 14	1.1 Maintain the Journal incorporating all the topics of the unit with examples of different types of hotel 1.2 Make a list of hotels from your area and classify them on the basis of size, location, and star rating. 1.3 Visit a Hotel and prepare a report describing the visit, strengths and weaknesses of the hotel industry. 1.4. Make a list of some of the Pioneering Hospitality and international and display on chart.	Front Office Department-LH 22	1.1.Maintain the Journal of Front of department with illustration 1.1.Draw the formats used in front office department 1.3. Maintain the VTL and posting procedure 1.4. Prepare by writing different correspondence used in the in hotel and maintain its collection records.
2	Hotel Management and Organization-LH 9	2.1.Maintain the Journal showing hotel organization chart of different size of hotel and the classification of hotel operation areas 2.2.Prepare the organizational charts of standard hotel explaining interrelationship of departments within hotel	Housekeeping Department-LH 12	2.1 Maintain the Journal of housekeeping department with suitable illustration 2.2.Practice the following cleaning procedure : glass, furniture, metal, bathroom, bed making, guest room cleaning, and evening/ turndown service 2.3 Practice the Flower Arrangement

3	Introduction to Hospitality and Tourism-LH 14	3.1.Maintain the Journal with suitable illustrations and pictures 3.2. Consider a tourism activity/business in your local area and make a list of them and display on the chart. 3.3. Visit any tourism destination in your locality and find out the components of tourism available.	Food Production Department (Kitchen) –LH 20	3.1 Maintain the Journal of Production departments with its functions and responsibilities with illustrations 3.2 Practicing the Cookery: vegetable cuts, cooking method (shallow frying, deep frying, grilling, poaching, roasting, stewing, boiling),stock (chicken white stock, brown stock, fish stock), soup (cream, puree, broth), mother sauce (béchamel, veloute', tomato, espagnole, hollandaise, mayonnaise),soup (cream, broth),salad (simple any three, compound any three),dressing (basic),sandwiches (open, closed, grilled, club, burger), varieties of egg preparation
4	Front Office Department-LH 9	4.1 Maintain the Journal with departmental organization chart showing job hierarchy and responsibility 4.2 Sketch the Hotel front office layout. 4.3 Draw the forms and format used in front office. 4.4 Practise reservation procedure 4.5 Practise telephone handling in front desk.	Food and Beverage Service-LH 15	4.1 Maintain the Journal incorporating various F and B services with illustration and submit it to the class teacher. 4.2 Prepare a list of Restaurant Equipment with their use 4.3.Prepare KOT /BOT and Billing

		4.6 Collect printed tariffs of tourist hotels of local area and compare it and make a report.		
5	Housekeeping Department-LH 12	5.1 Maintain the Journal including all topics of the unit with illustration Prepare the Organizational Chart of Housekeeping and display on the board 5.3 Draw diagram showing layout of housekeeping. 5.4 Prepare Housekeeping trolley and demonstrate it. 5.5 Collect the pictures of equipment and tools used in housekeeping department and name them with its uses. 5.6 Collect information of guest related problems faced by the hotels of local area.	Introduction to Event-LH 5	5.1 Prepare a chart to show the hotel departments and their interrelationships. 5.2 Display of hotel safety equipment and tools 5.3 Mock presentation of fire safety.
6	Food Production Department (Kitchen) –LH 10	6.1 Maintain the Journal of kitchen department showing departmental chart and kitchen layout 6.2 Prepare organizational Chart of Food Production department showing responsibility of its staffs. 6.3 Draw layout of kitchen 6.4 Collect the food commodities and herbs and classify it.	Food science and Nutrition-LH 6	6.1 Draw and display chart about various nutrition found in different food. 6.2 Prepare a chart showing chart of nutrition value. 6.3 List the methods of preservation of food

		6.5 Show the cutting methods of vegetables, poultry and fish. 6.6 Collect the picture of kitchen equipment and list them with its uses.		
7	Food and Beverage (FandB) Service Department-LH 12	7.1 Maintain the Journal incorporating all topics of the unit with illustration 7.2. Prepare the Organizational Chart of food and beverage department. 7.3 Collect the picture of FandB service equipment and list them with its uses. 7.4 Show how the F and B equipment are clean (glassware, flatware, hollowware crockery)	-	-
Total	LH 80		LH 80	

Note: School shall arrange at least one local area visit in hotel/resort/destination in class xii focusing on Hotel Management operation and the students must prepare and submit a report of that visit for the final evaluation.

Evaluation tools

For the evaluation of Hotel Management students' project/practical works, especially reports and presentations (16 marks), in Class 11 and Class 12, it would be better to create rubrics and checklists tailored to each activity. It is necessary to provide students with these evaluation tools at the beginning of each project/practical work, so they understand the expectations. Consistent application of these tools will ensure fair and transparent assessment.

For journal maintenance, a rubric is ideal as it assesses quality, depth, and organization. For practical skill demonstrations (like cleaning procedures, cooking methods, or telephone handling), a checklist is more suitable for marking completion and adherence to steps. For reports and charts, a rubric is best for evaluating content, clarity, and presentation.

Specific Rubric Categories and Descriptors

S.N	Criteria	Performance Levels and Performance Level Scores			
		Outstanding (4)	Very Good (3)	Average (2)	Below Average (1)
1	Completeness (coverage of *all* essential topics)				
2	Accuracy(definitions,concepts, information and examples)				
3	Depth of Understanding of the subject matter (demonstration of critical understanding)				
4	Clarity and Organization (well-structured, easy to read, and logically organized, headings, subheadings, effective use of bullet points)				
5	Engagement and Reflection (genuine engagement with the material, reflect on learning, connect concepts, and offer personal insights)				
6	Presentation(neat, professional, and visually appealing)				

Performance Checklist and Rubric: Cookery Practical Demonstration

Student Name: ___________________________
Evaluator Name: ___________________________
Date of Evaluation: ___________________________
Module/Topic: Practicing the Cookery
Assessment Focus: Vegetable Cuts, Cooking Methods, Stocks, Soups, Mother Sauces, Salads, Dressings

Instructions for Evaluator:
- Observe the student's technique, hygiene, safety, and final product.
- For each item, mark 'A' for Achieved, 'NA' for Not Achieved, or use a numerical scale (e.g., 1-5 where 1=Needs significant improvement, 5=Exceeds expectations).
- Provide specific comments/observations to justify your marking.

Category	Checklist Item	A / NA / Score	Comments/Observations
I. Mise en Place and Professionalism	**Personal Hygiene and Attire:**		
	-Clean uniform, apron, head covering		
	-Clean hands, short/no nail polish, no jewelry		
	Kitchen Hygiene and Safety:		
	- Workstation organized and clean		
	- Proper knife handling and storage		
	- Safe use of heat sources and equipment		
	- Cross-contamination prevention		
	Mise en Place Execution:		
	- All ingredients prepped and organized		
	- Tools and equipment gathered and ready		
	- Efficient use of time and resources		
II. Vegetable Cuts	**Precision and Uniformity:**		
	- Consistent size and shape		
	- Minimal waste		
	Technique:		
	- Proper knife grip and posture		
	- Speed and efficiency		
III.Cooking Methods	**Shallow Frying:**		
	- Correct oil temperature controlled		
	-Even browning/cooking, non-greasy product		
	Deep Frying:		
	- Correct oil temperature and quantity		
	-Product cooked through with crispy exterior		
	- Proper draining of excess oil		
	Grilling:		
	- Achieves desired grill marks		
	- Product cooked to desired doneness		
	Poaching:		
	-Correct liquid temperature (gentle simmer)		

	-Product cooked tender without disintegrating		
	Roasting:		
	- Achieves golden-brown exterior, tender interior		
	- Proper basting/turning as needed		
	Stewing:		
	- Evenly cooked ingredients, tender		
	- Rich, flavorful sauce/liquid		
	Boiling:		
	- Achieves proper doneness		
	- Maintains shape of ingredients		
IV.Stock Preparation	**Chicken White Stock:**		
	- Clear, light colour		
	- Mild chicken flavor, no cloudiness		
	- Skimming technique applied		
	Brown Stock:-		
	-Rich brown color		
	- Deep, savory flavor, no bitterness		
	-Bones and mirepoix roasted/caramelized		
	Fish Stock (Fumet):		
	- Light color, clear		
	- Delicate fish flavor, no strong odor		
	- Appropriate cooking time		
V.Soup Preparation	**Cream Soup:**		
	- Smooth, velvety texture, no lumps		
	- Balanced flavor, correct consistency		
	Purée Soup:		
	- Smooth texture (fully pureed)		
	- Distinct flavor of main ingredient		
	Broth/Clear Soup:		
	- Clear, transparent (for Consommé)		
	- Clean, distinct flavor		
VI. Mother Sauces	**Béchamel:**		
	- Smooth, lump-free, no raw flour taste		
	- Velvety consistency		
	Velouté:		
	- Smooth texture, light color		

	- Distinct flavor of underlying stock		
	Tomato Sauce (Classic):		
	- Rich, balanced tomato flavor		
	- Appropriate consistency, well-seasoned		
	Espagnole:		
	- Rich, deep brown color, complex savory flavor		
	- Thick, smooth consistency		
	Hollandaise:		
	- Smooth, emulsified, no breaking		
	- Light, airy texture, tangy, buttery flavor		
	Mayonnaise:		
	- Stable emulsion, no breaking		
	- Smooth, creamy texture, balanced flavor		
VII. Salads andDressings	**Simple Salads:**		
	- Ingredients fresh and clean		
	- Proper cutting, visually appealing		
	Compound Salads:		
	- Components cooked/prepped correctly		
	- Balanced flavors/textures, harmonious composition		
	Basic Dressing Preparation:		
	- Stable emulsion (if applicable)		
	- Balanced flavor, correct consistency		

व्यवसाय अध्ययन (Business Study Grade 11 and 12)

वार्षिक कार्यघण्टा (Annual working hours: 128/160)

विषय कोड [Subject code: Bus. 215 **(Grade 11),** Bus. 216 (**Grade 12)]**

कक्षा ११ र १२ का लागि नमुना प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य (Sample Project Works for Grade 11 and 12)		
S.N.	**प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यका क्षेत्र (Areas of Practical and Project Work)**	**सम्भावित प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको विधि वा प्रक्रिया (Process of possible project work)**

1.	**व्यावसायिक अवधारणाको विकास**	• आफ्नो समुदाय रहेका कुनै उद्यमीलाई भेटी देहायका विषयवस्तु समेटी व्यावसायिक प्रतिवेदन तयार गर्ने • व्यवसायको प्रकृति र पुँजी लगानी • व्यवसायको उद्देश्य र सो प्राप्तिका लागि गरिने कार्य • उत्पादन हुने वस्तु तथा सेवा • व्यवसायको नाफा नोक्सानको अवस्था • व्यवसायले समुदायमा पारेको प्रभाव
2.	**व्यवसायको स्वामित्व**	• आफ्नो इलाकामा रहेको कुनै एक व्यावसायिक उद्यम वा कार्यालयको क्षेत्रभ्रमण गरी निम्नलिखित कार्यका आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ➢ व्यवसायको मालिक वा सञ्चालनसँग छलफल, अन्तर्वार्ता, प्रश्नावली विधिको प्रयोग गरी सर्वेक्षण गर्ने । ➢ व्यवसायको सबल पक्ष, दुर्बल पक्षहरू टिपोट गर्ने । ➢ व्यवसाय सञ्चालन गर्नुका कारणहरू पहिचान गर्ने । ➢ सर्वेक्षणका आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
3.	**व्यवसायको नैतिकता र सामाजिक उत्तरदायित्व**	• आफ्नो समुदायमा रहेको कुनै एउटा व्यावसायिक संस्थाले व्यवसायका नैतिक सिद्धान्त, सामाजिक उत्तरदायित्व पूरा गरेका आधारहरू विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने : ➢ व्यवसायको कर्मचारी, लगानीकर्ता, आपूर्तिकर्तासँगको सम्बन्ध ➢ व्यवसाय र समुदायबिचको सम्बन्ध ➢ वातावरण संरक्षणका लागि व्यवसायले गरेका कार्यहरू
4.	**कार्यालय र कार्यालय व्यवस्थापन**	• कुनै एक सरकारी वा व्यावसायिक कार्यलयको अवलोकन गरी उक्त कार्यालयको संरचना, नियमित र प्रबन्धकीय कामहरू, फाइलिङ प्रणाली, अभिलेख व्यवस्थापनका विधिहरूका बारेमा सूचना सङ्कलन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

द्रष्टव्य : उल्लिखित प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य नमुनाका लागि मात्र हुन् । यद्यपि पाठ्यक्रमका आधारमा विद्यार्थीका लागि अन्य सान्दर्भिक प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य डिजाइन गर्न सकिने छ । तर कक्षागत रूपमा प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य फरक फरक हुनुपर्ने छ । आवश्यकता हेरी अवलोकन भ्रमणको सट्टा अन्य विधि प्रयोग गरी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउन सकिने छ ।

(क) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको मूल्याङ्कनका आधार

प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यअन्तर्गत प्रतिवेदन लेखन गर्नुपर्ने छ । प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन गर्दा प्रत्येक मूल्याङ्कनको आधारलाई अङ्क २ दिइएको छ र प्रतिवेदनको पूर्णाङ्क ८ हुने छ । प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको कार्यसम्पादन स्तर र सोको अङ्कन तथा प्राप्ताङ्क समाविष्ट रुब्रिक्स तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्षेत्र (मूल्याङ्कनको आधार)	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score-PLS)	**प्राप्ताङ्क**
विषयवस्तुको ज्ञान र बोध	जटिल अवधारणाहरूलाई सरल तरिकाले प्रस्तुत गर्दै विषयवस्तुको गहन ज्ञान र बोधमा स्पष्टता भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
	विषयवस्तुको राम्रो ज्ञान र बोध देखाएमा, केही जटिल अवधारणालाई स्पष्ट पार्न सकेमा	उत्कृष्ट	3	
	विषयवस्तुको सामान्य ज्ञान र बोध भएमा र महत्त्वपूर्ण विषयवस्तुको अवधारणा स्पष्ट पार्न सकेमा ।	मध्यम	2	
	विषयवस्तुको कमजोर ज्ञान र बोध भएमा, धेरैजसो अवधारणा स्पष्ट पार्न नसकेमा वा गलत भएमा	सामान्य	1	
विश्लेषण र तर्कको प्रस्तुतीकरण	विषयवस्तुसम्बन्धी अवधारणाको प्रभावकारी विश्लेषण र स्पष्ट तर्क प्रस्तुत गर्न सकेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4}$ X 2
	विषयवस्तुसम्बन्धी अवधारणाको राम्रो विश्लेषण र सामान्य तर्क पेस गर्न सकेमा	उत्कृष्ट	3	
	विषयवस्तुसम्बन्धी अवधारणाको सामान्य विश्लेषण र तर्क कमजोर वा कम स्पष्ट भएमा	मध्यम	2	
	विषयवस्तुसम्बन्धी अवधारणाको कमजोर विश्लेषण र अस्पष्ट वा गलत तर्क पेस भएमा	सामान्य	1	
भाषा र प्रस्तुतीकरण	भाषा स्पष्ट, शुद्ध र प्रभावकारी भएमा, प्रस्तुति आकर्षक र विषयवस्तुसँग सम्बन्धित भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
	भाषा सामान्यतः स्पष्ट र शुद्ध भएमा, प्रस्तुति सामान्य भएमा	उत्कृष्ट	3	

	भाषामा केही अस्पष्टता र त्रुटि भएमा, प्रस्तुति सामान्य भएमा ।	मध्यम	2	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, 2$
	भाषा अस्पष्ट, व्याकरणमा धेरै त्रुटि भएमा र प्रस्तुति अति सामान्य भएमा	सामान्य	1	
परियोजना प्रतिवेदनको संरचना र सङ्गठन	प्रतिवेदनको संरचना स्पष्ट र व्यवस्थित भएमा, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको उचित प्रयोग गरिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, 2$
	प्रतिवेदनको संरचना सामान्यतः स्पष्ट र व्यवस्थित भएमा, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरू आवश्यकताअनुसार ठिकै प्रयोग भएमा	उत्कृष्ट	3	
	प्रतिवेदनको संरचना कमजोर वा अव्यवस्थित भएमा, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको प्रयोगमा समस्या भएमा	मध्यम	2	
	प्रतिवेदनको संरचना अस्तव्यस्त वा बुझ्न गाह्रो भएमा, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको प्रयोग गलत तरिकाले गरिएको भएमा ।	सामान्य	1	
			जम्मा प्राप्ताङ्क	

द्रष्टव्य : विद्यार्थीले आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि सम्पादन गरेका प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य त्रैमासिक रूपमा मूल्याङ्कन गरी अभिलेख राख्नुपर्ने छ । सत्रान्तमा यीनै प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको औसत अङ्क गणना गरी अन्तिम आन्तरिक मूल्याङ्कनको अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।

(ख) परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण

प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन गर्दा प्रत्येक मूल्याङ्कनको आधारलाई अङ्क २ तोकिएको छ र प्रतिवेदनको पूर्णाङ्क ८ हुने छ । प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण कार्यसम्पादन स्तर र सोको अङ्कन तथा प्राप्ताङ्क समाविष्ट रुब्रिक्स तल प्रस्तुत गरिएको छ :

क.स.	**मूल्याङ्कनको आधारहरू**	**सूचकहरू**	**कार्यसम्पादन स्तर** (Performance Level)	**कार्यसम्पादन स्तर अङ्क** (Performance Level Score : PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१	**प्रस्तुतीकरण**	विद्यार्थीको प्रस्तुति आत्मविश्वास र तर्कयुक्त	सर्वोत्कृष्ट	4	

		साथै व्याख्या सहितको भएमा ।			$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		विद्यार्थीको प्रस्तुति आत्मविश्वासका र तर्कयुक्त साथै सामान्य व्याख्या सहितको भएमा ।	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीको प्रस्तुति कम आत्मविश्वास र तर्कयुक्त साथै मध्यम व्याख्यासहित भएमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थीको प्रस्तुति न्यून आत्मविश्वास र तर्कयुक्त साथै सामान्य व्याख्यासहित भएमा	सामान्य	1	
२	**प्रश्नोत्तरमा सहभागिता**	विद्यार्थीले शिक्षक र साथीका प्रश्नको सही तरिकाले उत्तर दिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		विद्यार्थीले शिक्षक र केही साथीहरूको धेरैजसो प्रश्नको सही उत्तर दिएमा	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीले शिक्षक र केही साथीहरूको प्रश्नको आंशिक रूपमा सही उत्तर दिएमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थीले शिक्षक र साथीका धेरैजसो प्रश्नको गलत उत्तर दिएमा वा उत्तर दिन नसकेमा	सामान्य	1	
३	**अभिलेखिकरण**	विद्यार्थीले प्रतिवेदनको प्रक्रिया र नतिजाहरू स्पष्ट र चरणबद्ध रूपमा अभिलेखिकरण गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		विद्यार्थीले प्रतिवेदनको प्रक्रिया र नतिजाहरू स्पष्ट रूपमा बुझ्न सकिने तरिकाले अभिलेखिकरण गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीले प्रतिवेदनको प्रक्रिया र नतिजाहरू आंशिक रूपमा बुझ्न सकिने गरी अभिलेखिकरण गरेमा	मध्यम	2	

		विद्यार्थीले प्रतिवेदनको प्रक्रिया र नतिजाहरू अस्पष्ट रूपमा अभिलेखिकरण गरेमा	सामान्य	1	
४	**व्यवसाय अध्ययन विषयको ज्ञान र शुद्धता**	व्यवसाय अध्ययन विषयको उपयुक्त प्रयोग तथा सही लेखाङ्कन गरी स्पष्ट रूपमा प्रस्तुत गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4}$ X 2
		व्यवसाय अध्ययन विषयको उपयुक्त प्रयोग तथा सही लेखाङ्कन गरेमा	उत्कृष्ट	3	
		व्यवसाय अध्ययन विषयको मध्यमा प्रयोग र लेखाङ्कन गरेमा	मध्यम	2	
		व्यवसाय अध्ययन विषयको प्रयोगमा त्रुटि देखिएमा र गलत लेखाङ्कन भएमा	सामान्य	1	
				जम्मा प्राप्ताङ्क	

प्रतिवेदन कक्षामा प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ र अद्यावधिक गरिएको प्रतिवेदन प्रयोगात्मक परीक्षाका लागि अभ्यास पुस्तिकामा राखिने छ । औद्योगिक भ्रमण (एकाइ ४ कक्षा ११ का लागि र एकाइ बलम कक्षा १२ का लागि) को सन्दर्भमा, क्षेत्र (Field) भ्रमण प्रतिवेदन शिक्षकको निर्देशनअनुसार विद्यार्थीले व्यक्तिगत रूपमा वा समूहमा तयार गर्नुपर्छ । प्रतिवेदन लेखन A4 आकारको पेपरमा कम्तिमा ८०० शब्दमा हुनुपर्ने छ ।

ऐच्छिक आमसञ्चार (कक्षा ११ र १२)

विषय सङ्केत :कक्षा ११ : Mcs. 441(कक्षा ११), Mcs.442 (कक्षा १२)

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कनसम्बन्धी पाठ्यक्रममा भएको व्यवस्था

सि.नं	आधार	अङ्क	कैफियत
१.	**कक्षा सहभागिता**	३	
२.	**कक्षा परीक्षा**	६	
३.	आमसञ्चारसम्बन्धी परियाजना कार्यको मूल्याङ्कन		

३.१	परियोजना कार्यको प्रतिवेदनको तयारी (कम्तिमा पाँचओटा)	१०	
३.२	परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण (कम्तिमा तीनओटा)	६	
जम्मा			२५

(आ) आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड

(i) **कक्षा सहभागिता र त्रैमासिक परीक्षाको मूल्याङ्कन :** कक्षा सहभागिता र त्रैमासिक परीक्षको मूल्याङ्कन गर्दा **तालिका २** मा दिइएको रुब्रिक्सअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

(ii) **परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन (१० अङ्कभार)**

(विषयवस्तुको प्रस्तुति ४ अङ्कभार, सिर्जनशीलता ४ अङ्कभार र सहकार्य, जिम्मेवारी, सक्रियता र समय पालना २ अङ्कभार)

सि.नं	आधार	सूचक	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर अङ्क (Performance Level Score (PLS)	प्राप्ताङ्क
१.	विषयवस्तुको प्रस्तुति	परियोजना कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई सर्वोत्कृष्ट सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		परियोजना कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई उत्कृष्ट सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई मध्यम सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	मध्यम	2	
		परियोजना कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई सामान्य सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	सामान्य	1	
२.	सिर्जनशीलता	परियोजना कार्यमा सिर्जनशीलता सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	

		परियोजना कार्यमा सिर्जनशीलता उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		परियोजना कार्यमा सिर्जनशीलता मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना कार्यमा सिर्जनशीलता सामान्य देखिएमा	सामान्य	1	
३.	सहकार्य , जिम्मेवारी सक्रियता र समय पालना	परियोजना कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		परियोजना कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना सामान्य देखिएमा	सामान्य	1	

(iii) परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण (**६ अङ्कभार**)

४.	प्रस्तुतीकरण	परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरण उत्कृष्ट देखिएमा	3	
		परियोजना कार्यका प्रस्तुतीकरण मध्यम देखिएमा	2	
		परियोजना कार्यका प्रस्तुतीकरण सामान्य देखिएमा	1	

त्रैमासिक परीक्षाका लागि : त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोकिएको अङ्कभारअनुसार **क्रमाङ्क २.२** मा उल्लेख भएबमोजिम अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।

द्रष्टव्य :

- उल्लिखित परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिएको रुब्रिक्सका आधारमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई तोकिएको अङ्कभारमा रूपान्तरण गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रत्येक परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन १० अङ्कमा गरी परियोजना कार्यमा प्राप्त गरेको अङ्कको औसत

निकाली परियोजना कार्यको अङ्क प्रदान गर्नुपर्ने छ ।

- प्रत्येक परियोजना कार्यको प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन ६ अङ्कमा गरी परियोजना कार्यमा प्राप्त गरेको अङ्कको औसत निकाली परियोजना कार्यको अङ्क प्रदान गर्नुपर्ने छ ।
- प्रत्येक त्रैमासिकमा विद्यार्थीले आन्तरिक मूल्याङ्कनमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई जोडेर त्रैमासिक सङ्ख्याले भाग गर्दा तोकिएको अङ्कभारमा वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

ऐच्छिक कानुन (कक्षा ११ र १२)

1. General Law ,Grades: 11 and 12 Subject Code: Gel.415 (Grade 11), Gel .416 (Grade 12)
2. Procedural Law, Grade: 11 Subject Code: Prl.207
3. Jurisprudence and Legal Theories, Grades: 11 Subject code: Jlt.107
4.Constitutional Law , Grades: 11 Subject code: Col. 317
5. Nepali Legal System, Grades: 12 Subject Code: Nls. 110
6. Civil and Criminal Law and Justice Subject code: Ccl. 320

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कनसम्बन्धी पाठ्यक्रममा भएको व्यवस्था

सि.न.	क्षेत्र	अङ्कभार
1.	Classroom participation (daily attendance, home assignment and class work, participation in activities)	3
2.	Trimester exam (3 marks from each trimester exam)	6
3.	Project/practical works, reports and presentation, viva	16
Total		25

(आ) आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड :

(इ) सहभागिताको मूल्याङ्कन : सहभागिताबापतको मूल्याङ्कन गर्दा **तालिका २** मा दिइएको रुब्रिक्सअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

(ई) परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यको मूल्याङ्कन (१६ अङ्कभार)

सि.नं	आधार	सूचक	कार्यसम्पादन स्तर	सम्पादन स्तर (Performance Level Score (PLS)	प्राप्ताङ्क
१.	विषयवस्तुको प्रस्तुति	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई सर्वोत्कृष्ट सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई उत्कृष्ट सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	उत्कृष्ट	3	

		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई मध्यम सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	मध्यम	2	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई सामान्य सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	सामान्य	1	
२.	सिर्जनशीलता	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता सामान्य देखिएमा	सामान्य	1	
३.	सहकार्य , जिम्मेवारी सक्रियता र समय पालना	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना सामान्य देखिएमा	सामान्य	1	
४.	प्रस्तुतीकरणर Viva	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva मध्यम देखिएमा	सामान्य	1	

(उ) त्रैमासिक परीक्षाका लागि : त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोकिएको अङ्कभारअनुसार **क्रमाङ्क २.२** मा उल्लेख भएबमोजिम अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।

द्रष्टव्य :

- उल्लिखित परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिएको रुब्रिक्सका आधारमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई तोकिएको अङ्कभारमा रूपान्तरण गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रत्येक त्रैमासिकमा विद्यार्थीले आन्तरिक मूल्याङ्कनमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई जोडेर त्रैमासिक सङ्ख्याले भाग गर्दा तोकिएको अङ्कभारमा वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

(क) ऐच्छिक कानुन (कक्षा ११ र १२)

Legal Drafting, Grade: 12 Subject Code: Led .210

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कनसम्बन्धी पाठ्यक्रममा भएको व्यवस्था

सि.नं	**क्षेत्र**	**अङ्कभार**
1.	Classroom participation (daily attendance, home assignment and class work, participation in activities)	3
2.	Trimester exam (3 marks from each trimester exam)	6
3.	Project/practical works, reports and presentation, viva	16
	Total	25
4.	Practical works evaluation and viva-voce by external examiner	25
	Grand Total	50

(आ) आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड :

(इ) सहभागिताको मूल्याङ्कन : सहभागिताबापतको मूल्याङ्कन गर्दा तालिका १ मा दिइएको रुब्रिक्सअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

(ई) परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यको मूल्याङ्कन (१६ अङ्कभार)

सि.न.	**आधार**	**सूचक**	**कार्यसम्पादन स्तर**	**सम्पादन स्तर** (Performance Level Score (PLS)	**प्राप्ताङ्क**
१.	विषयवस्तुको प्रस्तुति	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई सर्वोत्कृष्ट सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई उत्कृष्ट सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	उत्कृष्ट	3	

		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई मध्यम सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	मध्यम	2	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, fill\, marks$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई सामान्य सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	सामान्य	1	
२.	सिर्जनशीलता	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, fill\, marks$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता सामान्य देखिएमा	सामान्य	1	
३.	सहकार्य , जिम्मेवारी सक्रियता र समय पालना	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, fill\, marks$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य,	मध्यम	2	

		सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना मध्यम देखिएमा			
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना सामान्य देखिएमा	सामान्य	1	
४.	प्रस्तुतीकरण र Viva	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ fill\ marks$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva मध्यम देखिएमा	सामान्य	1	

Practical works evaluation and viva-voce by external examiner 25

कानुनी मसौदा तयारी र प्रस्तुतीकरण

फिराद पत्र,.अंश चलन, माना चामल,.सम्बन्ध बिच्छेद, जाहेरी, अभियोग पत्र, थुनछेक आदेश, प्रतिउत्तर, पुनरावेदन लगायतको मसौदा तयारी र प्रस्तुतीकरण गरेमा (प्रति मसौदा तयारी र प्रस्तुतीकरणको ५ अङ्कका दरले ५ वटाको २५ अङ्क दिने)

१.	प्रस्तुतीकरण र Viva	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ fill\ marks$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva उत्कृष्ट देखिएमा	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva मध्यम देखिएमा	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र Viva निम्न मध्यम देखिएमा	1	

नमुना प्रयोगात्मक मसौदा र प्रस्तुतिका लागि गरिएको तयारी

शीर्षक	मसौदा लेखन	
१. जाहेरी दरखास्त (Fir)	• घटनास्थलको विवरण (१) • घटना घटाउने पिडित र पीडक पक्षको जानकारी (१) • घटना कानुन विपरीत हो भन्ने आधार (१) • घटना घट्दाको परिस्थितिको व्याख्या (१) • घटना घट्दाको अवस्थाको कानुनी प्रमाण (१)	
२. फिराद पत्र	• फिराद मागदाबीको विषय-१ • फिरादमा पक्ष र विपक्षको नमुना विवरण -१ • फिरादका लागि लिइएको कानुनी आधार-१ • फिरादको हकादया र क्षेत्राधिकार-१ • फिरादको हद म्याद-१	

त्रैमासिक परीक्षाका लागि : त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोकिएको अङ्कभारअनुसार **क्रमाङ्क** २.२ मा उल्लेख भएबमोजिम अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।

द्रष्टव्य :

- उल्लिखित परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिएको रुब्रिक्सका आधारमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई तोकिएको अङ्कभारमा रूपान्तरण गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रत्येक त्रैमासिकमा विद्यार्थीले आन्तरिक मूल्याङ्कनमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई जोडेर त्रैमासिक सङ्ख्याले भाग गर्दा तोकिएको अङ्कभारमा वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

कार्यालय सञ्चालन र लेखा कक्षा ९ र १०/लेखाविधि कक्षा ११ र १२ (Credit hour: 4/5)

वार्षिक कार्यघण्टा (Annual working hours: 128/160)

विषय कोड (Subject code: Class 9/10 Oma.207/208, Class 11/12 Acc. 103/104)

पाठ्यक्रमा भएको प्रावधानअनुरूप कक्षा ९-१२ मा २५ प्रतिशत (अर्थात् २५ अङ्क) को आन्तरिक मूल्याङ्कन हुने छ । यस मूल्याङ्कनले विद्यार्थीको विषयवस्तुको ज्ञान मात्र नभई सहभागिता (सिकाइ गतिविधिमा उपस्थिति र सहभागिता), परियोजना कार्य, प्रस्तुतीकरण र त्रैमासिक परीक्षा जस्ता प्रभावकारी क्षेत्रलाई पनि समेट्ने छ । प्रत्येक मूल्याङ्कन क्षेत्रका लागि अङ्कभार निर्धारण दिइएको छ :

S.N.	Assessment areas	Marks	Remarks
1.	Participation and attendance	3	
2.	Project work and report (including Observation tour)	16	
3.	Terminal Tests	6	
	Total marks	25	

- लेखाविधि विषयको आन्तरिक मूल्याङ्कनका लागि प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको सन्दर्भमा विद्यार्थीले

कम्तीमा तीनवटा प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य तयार गरी प्रतिवेदन पनि प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ ।

- प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यका लागि क्षेत्रअनुसार सुझाव गरिएका सम्भावित विषयहरू निम्न हुन सक्नेछन् ।

कक्षा ९ का लागि नमुना प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य (Sample Practical and Project Works for Grade 9)		
सि.नं	**प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यका क्षेत्र (Areas of Practical and Project Work)**	**सम्भावित प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यका विधि वा प्रक्रिया (Process of possible practical and project work)**
1.	**कार्यालय र कार्यालय स्रोतहरू**	• कार्यालयसँग सम्बन्धित कागजातहरू वा तिनको नमुना सङ्कलन गर्ने । • विभिन्न विधिको प्रयोग गरेर फाइलिङ तयार गर्ने । • कार्यालयसँग सम्बन्धित विभिन्न प्रकारका चिठी पत्रको नमुना तयार गर्ने । • चिठीपत्रको दर्ता तथा चलानीको रजिस्टर खडा गरी खाका तयार गर्ने । • माथिका गतिविधिका आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
2.	**व्यापार**	• कम्पनी ऐनमा उल्लिखित व्यावसाय दर्ताका लागि आवश्यक पर्ने कागजातको सूची बनाउने । • व्यवसाय दर्ताको प्रावधान र तिनका लागि आवश्यक कागजातहरू भर्ने अभ्यास गर्ने । • उल्लिखित व्यवसायका कागजात र व्यवसाय दर्ताको प्रावधान समेटी प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
3.	**व्यापारिक लेनदेनको अभिलेखन, खाता पोस्टिङ र सन्तुलन परीक्षण**	• आफ्नो समुदायका व्यापारीहरूबाट बिल, बैङ्क भौचर, रसिद आदि सङ्कलन गर्ने वा Dummy बिल, बैङ्क भौचर, रसिद आदि कागजातहरूको नमुना बनाउने । • उल्लिखित कागजातहरूका आधारमा कारोबारको जर्नल (गोश्वारा) भौचर तयार गर्ने । • तयार गरिएका भौचरका आधारमा खाता (Ledger) मा पोस्टिङ गर्ने । • खाताका आधारमा सन्तुलन परीक्षण तयार गर्ने ।
4.	**सरकारी कार्यालयको अवलोकन भ्रमण**	• आफ्नो समुदायमा भएको कुनै एक सरकारी कार्यालयको भ्रमण गर्ने । • उक्त कार्यालयको लेखासम्बन्धी (आम्दानी तथा खर्च) जानकारी सङ्कलन गर्ने । • उक्त कार्यालयमा प्रयोग हुने फारामको सूची बनाउने । • सङ्कलित विवरणका आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

द्रष्टव्य : उल्लिखित चारओटा प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य नमुनाका लागि मात्र हुन् । यद्यपि पाठ्यक्रमका आधारमा विद्यार्थीका लागि अन्य सान्दर्भिक प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य डिजाइन गर्न सकिने छ । तर कक्षागत रूपमा परियोजना कार्य फरक फरक हुनुपर्ने छ । आवश्यकता हेरी अवलोकन भ्रमणको सट्टा अन्य विधि प्रयोग गरी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउन सकिने छ ।

कक्षा १० का लागि नमुना प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य (Sample Practical and Project Works for Grade 10)		
सि.नं	प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यका क्षेत्र (Areas of Practical and Project Work)	सम्भावित प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको विधि वा प्रक्रिया (Process of possible Practical and project work)
1.	कार्यालय व्यवस्थापन र कार्यालय प्रक्रिया	• कार्यालय व्यवस्थापन सम्बन्धी जानकारी सङ्कलन गर्ने । • कार्यालयले तयार गर्ने टिप्पणी तथा इमेल (E-mail) को नमुना तयार गर्ने । • टिप्पणी तथा इमेल तयार गर्ने प्रक्रिया समेटेर प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
2.	बैङ्क, बिमा र वित्तीय संस्था	• कुनै एक वित्तीय संस्थाको अवलोकन गरेर वा वेबसाइटबाट उक्त संस्थाको जानकारी (परिचय, प्रकार, गर्ने कारोबार) सङ्कलन गर्ने । • उक्त वित्तीय संस्थामा प्रयोग हुने कागजात (निक्षेप भौचर, चेक, ड्राफ्ट, आदि) को सूची बनाउने । • उक्त वित्तीय संस्थाले गर्ने कारोबार वा कार्यको सूची बनाउने । • माथिको जानकारीका आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
3.	व्यापार तथा लेखा	• आफ्नो समुदायमा रहेका कुनै एउटा व्यापारिक संस्थाको वेबसाइटबाट वा अन्य माध्यमबाट वित्तीय विवरण सङ्कलन गर्न । • वित्तीय विवरणमा भएका सूचनाका आधारमा नाफा वा नोक्सान खातामा रहेका आम्दानी तथा खर्चको सूची तयार गर्ने । • सम्पादित कामका आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
4.	सरकारी कार्यालयको अवलोकन भ्रमण	• आफ्नो समुदायमा भएको सरकारी कार्यालयमा भ्रमण गर्ने । • उक्त कार्यालयले प्रयोग गर्ने सरकारी लेखाका चार्टको सूची तयार गर्ने । • उक्त कार्यालयले राजस्व लेखाको बैङ्किङ व्यवस्थापन र राजस्व लेखाको व्यवस्था गरेको भए सोको विवरण सङ्कलन गर्ने । • माथि सम्पादित कार्यहरूका आधारमा सरकारी लेखाको प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

द्रष्टव्य : उल्लिखित चारओटा प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य नमुनाका लागि मात्र हुन् । यद्यपि पाठ्यक्रमका आधारमा विद्यार्थीका लागि अन्य सान्दर्भिक प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य डिजाइन गर्न सकिने छ। तर कक्षागत रूपमा प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य फरक फरक हुनुपर्ने छ। आवश्यकता हेरी अवलोकन भ्रमणको सट्टा अन्य विधि प्रयोग गरी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउन सकिने छ ।

कक्षा ११ का लागि नमुना प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य (Sample Practical and Project Works for Grade 11)

सि.नं	प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यका क्षेत्र (Areas of Practical and Project Work)	सम्भावित प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको विधि वा प्रक्रिया (Process of possible practical and Project work)
1.	व्यापारिक लेनदेनको अभिलेख, खातामा प्रविष्टि, र सन्तुलन परीक्षण	• आफ्नो समुदायका रहेको कुनै एक व्यापारीबाट व्यापारिक कारोबार सम्बन्धी कागजातहरू, जस्तै : बिल, बैङ्क भौचर, रसिद आदि सङ्कलन गर्ने वा तीनका नमुना तयार गर्ने । • सङ्कलित वा तयार गरिएका कागजातहरूका आधारमा जर्नल भौचर तयार गर्ने । • तयार गरेका जर्नल भौचरलाई खातामा प्रविष्टि गर्ने । • खाताका आधारमा सन्तुलन परीक्षण तयार गर्ने ।
2.	वित्तीय विवरण तयारी	• एकल स्वामित्व र साझेदारी व्यवसायको NFRS मा आधारित वित्तीय विवरणहरू तयार गर्ने । • तयार गरिएको वित्तीय विवरणका आधारमा वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
3.	गैरनाफामूलक संस्था	• गैरनाफामुखी संस्थामा प्रयोग हुने लेखा शब्दावलीहरूको अर्थसहितको सूची तयार गर्ने । • कुनै एक गैरनाफामूलक संस्थाको वेबसाइटबाट आय र व्यय विवरण र वासलातको नमुना डाउनलोड गरी सोका का आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
4.	सरकारी कार्यालयको अवलोकन भ्रमण	• नजिकैको सरकारी कार्यालयको अवलोकन भ्रमण गर्ने । • सरकारी खर्चको लेखा तथा एकल कोष खातासम्बन्धी जानकारी सङ्कलन गर्ने । • उक्त कार्यालयमा प्रयोग हुने फारमको सूची बनाउने । • सरकारी खर्च र भुक्तानी प्रणालीको लेखाविधिको जानकारी सङ्कलन गर्ने । • सरकारी लेखा प्रणाली सम्बन्धि प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

द्रष्टव्य : उल्लिखित चारओटा प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य नमुनाका लागि मात्र हुन् । यद्यपि पाठ्यक्रमका आधारमा विद्यार्थीका लागि अन्य सान्दर्भिक प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य डिजाइन गर्न सकिने छ । तर कक्षागत रूपमा प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य फरक फरक हुनुपर्ने छ । आवश्यकता हेरी अवलोकन भ्रमणको सट्टा अन्य विधि प्रयोग गरी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउन सकिने छ ।

कक्षा १२ का लागि नमुना प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य (Sample Practical and Project Works for Grade 12)		
सि.नं	प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यका क्षेत्र (Areas of Practical and Project Work)	सम्भावित प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको विधि वा प्रक्रिया (Process of possible Practical and Project work)

1.	**कर्पोरेट अवधारणा र शेयर तथा डिबेन्चरको निश्कासन**	• आफ्नो समुदायका रहेको कुनै एक कम्पनीबाट कम्पनीका कागजातहरू सङ्कलन गर्ने वा कम्पनी ऐनमा उल्लेख भएका कम्पनीका कागजातहरूको सूची तयार गर्ने । • कम्पनीका लागि सेयर र डिबेन्चर जारी गर्ने प्रावधानहरूको सूची तयार गर्ने । • सङ्कलित कागजातका आधारमा कम्पनीले शेयर जारी गर्ने प्रावधान सहितको प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
2.	**वित्तीय विवरण तयारी**	• कम्पनीको NFRS अन्तर्गतका वित्तीय विवरणहरू तयारीका लागि आवश्यक वित्तीय सूचना र कागजात सङ्कलन गर्ने । • NFRSअनुसार वित्तीय विवरण (नाफा वा नोक्सान विवरण, वित्तीय स्थितिको विवरण र नगद प्रवाह विवरण) को प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
3.	**लागत लेखा**	• कुनै उत्पादनसँग सम्बन्धित कम्पनीको वेबसाइटबाट निम्नलिखित जानकारी सङ्कलन गरी सोका आधारमा परियोजना प्रतिवेदन तयार गर्ने ➢ आवश्यक सामग्रीको नाम सूचीबद्ध गर्ने ➢ सामग्री प्राप्तिको प्रक्रिया लेख्ने ➢ मौज्दात प्रणालीको विधि पहिचान गर्ने ➢ अन्तिम मौज्दातको लागत र बिक्री गरेको सामानको लागतको गणना गर्ने ➢ अन्य कार्यात्मक (Functional) लागतको जानकारी सङ्कलन गर्ने
4.	**कम्प्युटर लेखा**	• कुनै लेखा सफ्टवेयर प्रयोग गरी निम्न कार्य गर्ने : ➢ कम्पनी सिर्जना गर्ने । ➢ खाताहरूका लागि समूहहरू सिर्जना गर्ने । ➢ खाता मास्टर सिर्जना गर्ने । ➢ मौज्दात वस्तुहरू खाता सिर्जना गर्ने । ➢ जर्नल भौचर तयार गर्ने । ➢ माथि उल्लिखित आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

द्रष्टव्य : उल्लिखित चारओटा प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य नमुनाका लागि मात्र हुन् । यद्यपि पाठ्यक्रमका आधारमा विद्यार्थीका लागि अन्य सान्दर्भिक प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य डिजाइन गर्न सकिने छ । तर कक्षागत रूपमा प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य फरक फरक हुनुपर्ने छ । आवश्यकता हेरी अवलोकन भ्रमणको सट्टा अन्य विधि प्रयोग गरी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउन सकिने छ ।

प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य र तीनको मूल्याङ्कन रुब्रिक्स यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

(क) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य

क्षेत्र, परियोजना कार्य, कार्यसम्पादन स्तरको अङ्क, र प्राप्त अङ्कहरू समावेश गर्ने रुब्रिक्सहरू तल प्रस्तुत गरिएका छन् ।

प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन गर्दा प्रत्येक मूल्याङ्कनको आधारलाई अङ्क २ दिइएको छ र प्रतिवेदनको पूर्णाङ्क पूर्णाङ्क ८ हुने छ । यसलाई दिइएको सूत्रअनुसार अङ्क प्रदान गर्नुपर्ने छ । प्रत्येक परियोजना कार्यमा अङ्क निम्नअनुसार हुने छ ।

क्षेत्र (मूल्याङ्कनको आधार)	सूचक	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर (Performance Level Score (PLS)	प्राप्ताङ्क
विषयवस्तुको ज्ञान र बुझाइ	जटिल अवधारणाहरूलाई सरल तरिकाले प्रस्तुत गरेमा, विषयवस्तुको स्पष्ट ज्ञान र बोध प्रदर्शन गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
	केही जटिल अवधारणालाई स्पष्ट पार्न सकेमा, विषयवस्तुको राम्रो ज्ञान र बोध प्रदर्शन गरेमा	उत्कृष्ट	3	
	महत्त्वपूर्ण विषयवस्तुको अवधारणा स्पष्ट पार्न नसकेमा, विषयवस्तुको सामान्य ज्ञान र बोध प्रदर्शन गरेमा	मध्यम	2	
	धेरैजसो अवधारणा अस्पष्ट भएमा वा गलत बुझेमा, विषयवस्तुको कमजोर ज्ञान र बोध प्रदर्शन गरेमा	सामान्य	1	
विश्लेषण र तर्कको प्रस्तुतीकरण	लेखाविधिसम्बन्धी अवधारणा तथा कारोबारको प्रभावकारी विश्लेषण गर्नसकेमा, अर्थपूर्ण तर्क प्रस्तुत गर्न सकेमा र निष्कर्ष स्पष्ट भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
	लेखाविधिसम्बन्धी अवधारणा तथा कारोबारको विश्लेषण गर्न सकेमा, तर्क प्रस्तुत गर्न सकेमा र निष्कर्ष प्रस्तुत गर्न सकेमा	उत्कृष्ट	3	
	लेखाविधिसम्बन्धी अवधारणा तथा कारोबारको सामान्य विश्लेषण गर्न सकेमा, तर्क कमजोर भएमा र सामान्य निष्कर्ष प्रस्तुत गर्न सकेमा	मध्यम	2	
	लेखाविधिसम्बन्धी अवधारणा तथा कारोबारको कमजोर विश्लेषण भएमा, तर्क अस्पष्ट वा गलत भएमा र निष्कर्ष विनाप्रमाण भएमा	सामान्य	1	
भाषा र प्रस्तुतीकरण	भाषा स्पष्ट, व्याकरण शुद्ध र प्रभावकारी रहेमा, प्रस्तुति आकर्षक भएमा ।	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
	भाषा सामान्यतः स्पष्ट र व्याकरण शुद्ध रहेको, प्रस्तुति ठिकै भएमा ।	उत्कृष्ट	3	
	भाषामा केही अस्पष्टता र व्याकरणका त्रुटि भएमा, प्रस्तुति कमजोर भएमा ।	मध्यम	2	

	भाषा अस्पष्ट, व्याकरणमा धेरै त्रुटि भएमा र प्रस्तुति धेरै कमजोर भएमा	सामान्य	1	
परियोजना प्रतिवेदनको संरचना र सङ्गठन	प्रतिवेदनको संरचना स्पष्ट र व्यवस्थित भएमा, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको उचित प्रयोग गरिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
	प्रतिवेदनको संरचना सामान्यतः स्पष्ट र व्यवस्थित भएमा, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको आवश्यकताअनुसार ठिकै प्रयोग भएमा	उत्कृष्ट	3	
	प्रतिवेदनको संरचना कमजोर वा अव्यवस्थित भएमा, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको प्रयोगमा समस्या भएमा	मध्यम	2	
	प्रतिवेदनको संरचना अस्तव्यस्त वा बुझ्न गाह्रो भएमा, शीर्षक, उपशीर्षक, अनुच्छेद र बुँदाहरूको प्रयोग गलत तरिकाले गरिएको भएमा	सामान्य	1	

शिक्षकले विद्यार्थीलाई परियोजना कार्यको अभिलेख राख्नुपर्ने छ । साथै शिक्षकहरूले पनि विद्यार्थीको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिने कार्यहरूको अभिलेख राख्नु अनिवार्य छ ताकिपछि यसलाई प्रमाणका रूपमा प्रस्तुत गर्न सकियोस् ।

(ख) परियोजना कार्य प्रस्तुतीकरण

प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन गर्दा प्रत्येक मूल्याङ्कनको आधारलाई अङ्क २ दिइएको छ र प्रतिवेदनको पूर्णाङ्क ८ हुने छ । यसलाई दिइएको सूत्रअनुसार अङ्क प्रदान गर्नुपर्ने छ ।

मूल्याङ्कनको आधारहरू	सूचकहरू	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर अङ्कन (Performance Level Score :PLS)	प्राप्ताङ्क
प्रस्तुतीकरण	विद्यार्थीको प्रस्तुति आत्मविश्वास र तर्कयुक्त साथै व्याख्या सहितको भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	
	विद्यार्थीको प्रस्तुति आत्मविश्वासका र तर्कयुक्त साथै सामान्य व्याख्या सहितको भएमा	उत्कृष्ट	3	

	विद्यार्थीको प्रस्तुति मध्यम व्याख्यासहित भएमा	मध्यम	2	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
	विद्यार्थीको प्रस्तुति सामान्य व्याख्यासहित भएमा	सामान्य	1	
प्रश्नोत्तरमा सहभागिता	विद्यार्थीले शिक्षक र साथीका प्रश्नको सही तरिकाले उत्तर दिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
	विद्यार्थीले शिक्षक र केही साथीहरूको धेरैजसो प्रश्नको सही उत्तर दिएमा	उत्कृष्ट	3	
	विद्यार्थीले शिक्षक र केही साथीहरूको प्रश्नको आंशिक रूपमा सही उत्तर दिएमा	मध्यम	2	
	विद्यार्थीले शिक्षक र साथीका धेरैजसो प्रश्नको गलत उत्तर दिएमा वा उत्तर दिन नसकेमा	सामान्य	1	
अभिलेखिकरण	विद्यार्थीले प्रतिवेदनको प्रक्रिया र नतिजाहरू स्पष्ट र चरणबद्ध रूपमा अभिलेखिकरण गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
	विद्यार्थीले प्रतिवेदनको प्रक्रिया र नतिजाहरू स्पष्ट रूपमा बुझ्न सकिने तरिकाले अभिलेखिकरण गरेमा ।	उत्कृष्ट	3	
	विद्यार्थीले प्रतिवेदनको प्रक्रिया र नतिजाहरू आंशिक रूपमा बुझ्न सकिने गरी अभिलेखिकरण गरेमा	मध्यम	2	
	विद्यार्थीले प्रतिवेदनको प्रक्रिया र नतिजाहरू अस्पष्ट रूपमा अभिलेखिकरण गरेमा	सामान्य	1	
लेखाविधिको ज्ञान र शुद्दता	लेखाविधिको उपयुक्त प्रयोग तथा सही लेखाङ्कन गरी स्पष्ट रूपमा प्रस्तुत गरेमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ 2$
	लेखाविधिको उपयुक्त प्रयोग तथा सही लेखाङ्कन गरेमा	उत्कृष्ट	3	
	लेखाविधिको मध्यमा प्रयोग र लेखाङ्कन गरेमा	मध्यम	2	

	लेखाविधिको प्रयोगमा त्रुटि देखिएमा र गलत लेखाङ्कन भएमा ।	सामान्य	1	

ऐच्छिक जनसङ्ख्या शिक्षा (कक्षा ९ र १०)

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कनसम्बन्धी पाठ्यक्रममा भएको व्यवस्था

सि.नं	कार्यकलाप	विवरण	अङ्क
१.	सकारात्मक व्यवहार परिवर्तन	निश्चित समयभित्र मात्र मूल्याङ्कन नगरी नियमित रूपमा विद्यार्थीले गरेका कार्य र व्यवहार परिवर्तनको अवलोकन गरी मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।	५
२.	प्रयोगात्मक मूल्याङ्कन फायल	विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फायल (Portfolio) बनाई उनीहरूले गरेका कार्य, हाजिरी र सक्रियताका आधारमा अङ्क प्रदान गर्नुपर्ने छ ।	१०
३.	परियोजना कार्य, क्षेत्रभ्रमण र प्रतिवेदन	प्रत्येक एकाइबाट कम्तीमा एक एकओटा परियोजना कार्य वा क्षेत्रभ्रमण गराई मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।	५
४.	प्रयोगात्मक परीक्षा	विद्यार्थीले गरेका सर्भेक्षण, कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, सिर्जनात्मक कार्य, सिपमूलक कार्य, खोजमूलक कार्य आदि र सोसँग सम्बन्धित प्रयोगात्मक परीक्षालाई प्रयोगात्मक मूल्याङ्कनको प्रमुख आधार मानिने छ ।	५
जम्मा			**२५**

आ) आन्तरिक मूल्याङ्कनको आधार

सि.नं	आधार	सूचक	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर अङ्कन (Performance Level Score : PLS)	प्राप्ताङ्क
१.	सकारात्मक व्यवहार परिवर्तन	विद्यार्थीले गरेका कार्य र व्यवहार परिवर्तन सर्वोत्कृष्ट भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ fill\ marks$
		विद्यार्थीले गरेका कार्य र व्यवहार परिवर्तन उत्कृष्ट भएमा	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीले गरेका कार्य र व्यवहार परिवर्तन मध्यम भएमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थीले गरेका कार्य र	सामान्य	1	

		व्यवहार परिवर्तन सामान्य भएमा			
२.		विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फायल (Portfolio) का आधारमा उनीहरूले गरेका कार्य, हाजिरी र सक्रियता सर्वोत्कृष्ट भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ fill\ marks$
		विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फायल (Portfolio) का आधारमा उनीहरूले गरेका कार्य, हाजिरी र सक्रियता उत्कृष्ट भएमा	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फायल (Portfolio) का आधारमा उनीहरूले गरेका कार्य, हाजिरी र सक्रियता मध्यम भएमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फायल (Portfolio) का आधारमा उनीहरूले गरेका कार्य, हाजिरी र सक्रियता सामान्य भएमा	सामान्य	1	
३.	परियोजना कार्य, क्षेत्रभ्रमण र प्रतिवेदन	विद्यार्थीको परियोजना कार्य र क्षेत्रभ्रमणको प्रतिवेदन तयार पार्दा विषयवस्तु स्पष्ट, सिर्जनशीलता, समयको पालना र प्रस्तुतीकरण सर्वोत्कृष्ट भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ fill\ marks$
		विद्यार्थीको परियोजना कार्य र क्षेत्रभ्रमणको प्रतिवेदन तयार पार्दा विषयवस्तु स्पष्ट, सिर्जनशीलता, समयको पालना र प्रस्तुतीकरण उत्कृष्ट भएमा	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीको परियोजना कार्य र क्षेत्रभ्रमणको प्रतिवेदन तयार पार्दा विषयवस्तु स्पष्ट, सिर्जनशीलता, समयको	मध्यम	2	

		पालना र प्रस्तुतीकरण मध्यम भएमा			
		विद्यार्थीको परियोजना कार्य र क्षेत्रभ्रमणको प्रतिवेदन तयार पार्दा विषयवस्तु स्पष्ट, सिर्जनशीलता, समयको पालना र प्रस्तुतीकरण सामान्य भएमा	सामान्य	1	
४.	प्रयोगात्मक परीक्षा	विद्यार्थीले गरेका सर्भेक्षण, कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, सिर्जनात्मक कार्य, सिपमूलक कार्य, खोजमूलक कार्य आदि र सोसँग सम्बन्धित प्रयोगात्मक परीक्षा सर्वोत्कृष्ट भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, fill\ marks$
		विद्यार्थीले गरेका सर्भेक्षण, कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, सिर्जनात्मक कार्य, सिपमूलक कार्य, खोजमूलक कार्य आदि र सोसँग सम्बन्धित प्रयोगात्मक परीक्षा उत्कृष्ट भएमा	उत्कृष्ट	3	
		विद्यार्थीले गरेका सर्भेक्षण, कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, सिर्जनात्मक कार्य, सिपमूलक कार्य, खोजमूलक कार्य आदि र सोसँग सम्बन्धित प्रयोगात्मक परीक्षा मध्यम भएमा	मध्यम	2	
		विद्यार्थीले गरेका सर्भेक्षण, कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, सिर्जनात्मक कार्य, सिपमूलक कार्य, खोजमूलक कार्य आदि र सोसँग सम्बन्धित प्रयोगात्मक परीक्षा सामान्य भएमा	**सामान्य**	**1**	

द्रष्टव्य :

- उल्लिखित सकारात्मक व्यवहार परिवर्तन, प्रयोगात्मक मूल्याङ्कन फायल, परियोजना कार्य, क्षेत्रभ्रमण र प्रतिवेदन र प्रयोगात्मक परीक्षालाई मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिएको रुब्रिक्सका आधारमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई तोकिएको अङ्कभारमा रूपान्तरण गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रत्येक त्रैमासिकमा विद्यार्थीले आन्तरिक मूल्याङ्कनमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई जोडेर त्रैमासिक सङ्ख्याले भाग गर्दा तोकिएको अङ्कभारमा वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

ख) ऐच्छिक जनसङ्ख्या शिक्षा (कक्षा ११ र १२)

विषय सङ्केत : Pos. 223 (कक्षा ११), Pos. 224 (कक्षा १२)

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कनसम्बन्धी पाठ्यक्रममा भएको व्यवस्था

क्र.स.	क्षेत्र	अङ्कभार
१.	कक्षा सहभागिता	३
२.	त्रैमासिक परीक्षाको मूल्याङ्कन	६
३.	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य, प्रतिवेदन लेखन तथा प्रतिवेदनको प्रस्तुति	१६
	जम्मा	२५

(आ) आन्तरिक मूल्याङ्कन मापदण्ड

(इ) सहभागिताको मूल्याङ्कन : सहभागिताबापतको मूल्याङ्कन गर्दा **तालिका २** मा दिइएको रुब्रिक्सअनुसार गर्नुपर्ने छ ।

(ई) परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यको मूल्याङ्कन (१६ अङ्कभार)

सि.नं	आधार	सूचक	कार्यसम्पादन स्तर	कार्यसम्पादन स्तर अङ्कन (Performance Level Score : PLS)	प्राप्ताङ्क
१.	विषयवस्तुको प्रस्तुति	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई सर्वोत्कृष्ट सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\ fill\ marks$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई उत्कृष्ट सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई मध्यम सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा	मध्यम	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक	सामान्य	1	

		कार्यमा विषयवस्तु स्पष्ट र उपयुक्त भई सामान्य सिकाइ स्तर प्रदर्शन भएमा			
२.	सिर्जनशीलता	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, fill\, marks$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा सिर्जनशीलता सामान्य देखिएमा	सामान्य	1	
३.	सहकार्य , जिम्मेवारी सक्रियता र समय पालना	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना सर्वोत्कृष्ट देखिएमा	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, fill\, marks$
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य तयार पार्दा सहकार्य, सक्रियता, जिम्मेवारी तथा समयको पालना सामान्य देखिएमा	सामान्य	1	
४.	प्रस्तुतीकरण र अभिलेखीकरण	परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र अभिलेखीकरण सर्वोत्कृष्ट	सर्वोत्कृष्ट	4	$\frac{\text{Obtained PLS}}{4} X\, fill\, marks$

		देखिएमा			
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र अभिलेखीकरण उत्कृष्ट देखिएमा	उत्कृष्ट	3	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र अभिलेखीकरण मध्यम देखिएमा	मध्यम	2	
		परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यका प्रस्तुतीकरण र अभिलेखीकरण मध्यम देखिएमा	सामान्य	1	

(उ) त्रैमासिक परीक्षाका लागि : त्रैमासिक परीक्षाका लागि तोकिएको अङ्कभारअनुसार **क्रमाङ्क २.२** मा उल्लेख भएबमोजिम अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।

द्रष्टव्य :

- उल्लिखित परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग गरिएको रुब्रिक्सका आधारमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई तोकिएको अङ्कभारमा रूपान्तरण गरी अभिलेखीकरण गर्नुपर्ने छ ।
- प्रत्येक त्रैमासिकमा विद्यार्थीले आन्तरिक मूल्याङ्कनमा प्राप्त गरेको अङ्कलाई जोडेर त्रैमासिक सङ्ख्याले भाग गर्दा तोकिएको अङ्कभारमा वार्षिक अङ्क प्राप्त हुन्छ ।

अनुसूची १

माध्यमिक शिक्षा (कक्षा ९-१०) ऐच्छिक विषयहरूका सूची

(क) साधारण शिक्षातर्फका ऐच्छिक विषय

(अ) साधारणतर्फ : ऐच्छिक पहिलो समूह

क्र.स.	**कक्षा ९ का ऐच्छिक विषय**	**कक्षा १० का ऐच्छिक विषय**
१.	गणित	गणित
२.	अर्थशास्त्र	अर्थशास्त्र
३.	भूगोल	भूगोल
४.	इतिहास	इतिहास
५.	नागरिक शास्त्र	नागरिक शास्त्र
६.	जनसङ्ख्या अध्ययन	जनसङ्ख्या अध्ययन
७.	समाजशास्त्र	समाजशास्त्र
८.	वातावरण विज्ञान	वातावरण विज्ञान
९.	नेपाली	नेपाली
१०.	अङ्ग्रेजी	अङ्ग्रेजी
११.	मैथिली	मैथिली

१२.	नेपाल भाषा	नेपाल भाषा
१३.	अवधी	अवधी
१४.	भोजपुरी	भोजपुरी
१५.	भोटभाषा	भोटभाषा
१६.	पाली	पाली
१७.	फ्रेन्च	फ्रेन्च
१८.	रसियन	रसियन
१९.	उर्दू	उर्दू
२०.	अरेबिक	अरेबिक
२१.	जापानिज	जापानिज
२२.	ग्रामीण विकास	ग्रामीण विकास
२३.	सामान्य कानुन	सामान्य कानुन
२४.	मानव मूल्य शिक्षा	मानव मूल्य शिक्षा
२५.	सहकारी शिक्षा	सहकारी शिक्षा
२६.	वाणिज्य गणित	वाणिज्य गणित
२७.	बजारशास्त्र	बजारशास्त्र
२८.	चिनियाँ	चिनियाँ
२९.	जर्मन	जर्मन
३०.	कोरियन	कोरियन
३१.	बङ्गाली	बङ्गाली
३२.	ल्याटिन	ल्याटिन
३३.	तिब्बती	तिब्बती
३४.	ग्रिक	ग्रिक

३५.	स्पेनिस	स्पेनिस
३६	मलाया	मलाया
३७.	हिब्रू	हिब्रू
३८.	हिन्दी	हिन्दी
३९.	संस्कृत	संस्कृत
४०.	पर्सियन	पर्सियन
४१.	प्राकृतिक चिकित्सा	प्राकृतिक चिकित्सा
४२.	आयुर्वेद	आयुर्वेद
४३.	मातृभाषा	मातृभाषा

(आ) साधारणतर्फ : ऐच्छिक दोस्रो समूह

सि. नं.	**कक्षा ९ का विषय**	**कक्षा १० का विषय**
१.	कम्प्युटर विज्ञान	कम्प्युटर विज्ञान
२.	स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा	स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा
३.	विज्ञान	विज्ञान
४.	कार्यालय सञ्चालन र लेखा	कार्यालय सञ्चालन र लेखा
५.	कृषि	कृषि
६.	लेखापरीक्षण	लेखापरीक्षण
७.	प्रारम्भिक बालविकास शिक्षा	प्रारम्भिक बालविकास शिक्षा
८.	शिक्षा	शिक्षा
९.	वास्तुशास्त्र	वास्तुशास्त्र
१०.	छविकला	छविकला
११.	दृश्यकला	दृश्यकला

१२.	सङ्गीत	सङ्गीत
१३.	सिलाइबुनाइ	सिलाइबुनाइ
१४.	हस्तकला	हस्तकला
१५.	बेतबास शिल्पकला	बेतबास शिल्पकला
१६.	पत्रकारिता	पत्रकारिता
१७.	केशकला	केशकला
१८.	बागवानी	बागवानी
१९.	पुष्पखेती	पुष्पखेती
२०.	फलफूल खेती	फलफूल खेती
२१.	रेसम खेती र मौरीपालन	रेसम खेती र मौरीपालन
२२.	पशुपालन	पशुपालन
२३.	तरकारी खेती	तरकारी खेती
२४.	सौन्दर्य शास्त्र	सौन्दर्य शास्त्र
२५.	योग शिक्षा	योग शिक्षा
२६.	माछापालन	माछापालन
२७.	बुढ्यौली शिक्षा	बुढ्यौली शिक्षा
२८.	पन्छीपालन	पन्छीपालन
२९.	जडीबुटी खेती	जडीबुटी खेती
३०.	गृह विज्ञान	गृह विज्ञान
३१.	खाद्य विज्ञान	खाद्य विज्ञान
३२	वित्त तथा बैङ्किङ	वित्त तथा बैङ्किङ
३३.	होटेल व्यवस्थापन	होटेल व्यवस्थापन
३४.	पर्यटन व्यवसाय	पर्यटन व्यवसाय
३५.	ज्योतिष	ज्योतिष

३६.	संस्कृत साहित्य	संस्कृत साहित्य
३७.	कर्मकाण्ड	कर्मकाण्ड

(इ) संस्कृत/गुरुकुल/वेदविद्याश्रमः ऐच्छिक प्रथम समूह

सि. नं.	**कक्षा ९ का विषय**	**कक्षा १० का विषय**
१.	फलित ज्योतिष	फलित ज्योतिष
२.	प्राकृतिक चिकित्सा	प्राकृतिक चिकित्सा
३.	आयुर्वेद	आयुर्वेद
४.	वास्तुशास्त्र	वास्तुशास्त्र
५.	योग शिक्षा	योग शिक्षा
६.	कर्मकाण्ड	कर्मकाण्ड
७.	गणित	गणित

ऐच्छिक दोस्रो समूह

सि. नं.	**कक्षा ९ का विषय**	**कक्षा १० का विषय**
१.	शुक्लयजुर्वेद	शुक्लयजुर्वेद
२.	सामवेद	सामवेद
३.	ऋगवेद	ऋगवेद
४.	अथर्ववेद	अथर्ववेद
५.	व्याकरण	व्याकरण
६.	न्याय	न्याय
७.	दर्शनशास्त्र	दर्शनशास्त्र
८.	इतिहास पूराण	इतिहास पूराण
९.	ज्योतिष	ज्योतिष
१०.	संस्कृत साहित्य	संस्कृत साहित्य
११.	नीतिशास्त्र	नीतिशास्त्र

(ई) गोन्पातर्फ : ऐच्छिक दोस्रो समूह

गोन्पातर्फ साधारण धारतर्फका ऐच्छिक दोस्रो समूहका विषयका अतिरिक्त निम्नलिखित विषयको अध्ययन गर्न सकिने छ :

सि. नं.	कक्षा ९ का विषय	कक्षा १० का विषय
१.	बौद्ध शिक्षा	भोट भाषा

(ए) मदर्सातर्फ : ऐच्छिक पहिलो समूह

मदर्सातर्फ साधारण धारतर्फका ऐच्छिक पहिलो समूहका विषयका अतिरिक्त निम्नलिखित विषयको अध्ययन गर्न सकिने छ :

सि. नं.	कक्षा ९ का विषय	कक्षा १० का विषय
१.	अरेबिक भाषा, साहित्य र व्याकरण	अरेबिक भाषा, साहित्य र व्याकरण
२.	उर्दू भाषा, साहित्य र व्याकरण	उर्दू भाषा, साहित्य र व्याकरण

(ऐ) मदर्सातर्फ : ऐच्छिक दोस्रो समूह

मदर्सातर्फ साधारण धारतर्फका ऐच्छिक दोस्रो समूहका विषयका अतिरिक्त निम्नलिखित विषयको अध्ययन गर्न सकिने छ :

सि. नं.	कक्षा ९ का विषय	कक्षा १० का विषय
१.	दिनियात	दिनियात

अनुसूची २

माध्यमिक शिक्षा (कक्षा ११-१२) ऐच्छिक विषयका सूची

(क) ऐच्छिक पहिलो पत्र

क्र. स.	**कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय**	**कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय**
१.	भौतिक विज्ञान (Physics)	भौतिक विज्ञान (Physics)
२.	लेखाका सिद्धान्तहरू (Principles of Accounting)	लेखाका सिद्धान्तहरू (Principles of Accounting)
३.	ग्रामीण विकास (Rural Development)	ग्रामीण विकास (Rural Development)
४.	नेपालको न्याय र कानुनी प्रणाली (Nepali Legal System)	नेपालको न्याय र कानुन प्रणाली (Nepali Legal system)
५.	चित्रकला (Painting)	चित्रकला (Painting)
६.	खेलकुद विज्ञान (Sports Science)	खेलकुद विज्ञान (Sports Science)
७.	बालविकास र सिकाइ (Child Development and Learning)	शैक्षणिक पद्धति र मूल्याङ्कन (Instructional Pedagogy and Evaluation)
८.	मनोविज्ञान (Psychology)	मनोविज्ञान (Psychology)
९.	इतिहास (History)	इतिहास (History)
१०.	लैङ्गिक अध्ययन (Gender Studies)	लैङ्गिक अध्ययन (Gender Studies)
११.	अतिथि सत्कार व्यवस्थापन (Hospitality Management)	अतिथि सत्कार व्यवस्थापन (Hospitality Management)
१२.	बाली विज्ञान (Agronomy)	बाली विज्ञान (Agronomy)
१३.	प्राकृतिक चिकित्सा (Naturopathy)	प्राकृतिक चिकित्सा (Naturopathy)
१४.	मानवमूल्य शिक्षा (Human Value Education)	मानवमूल्य शिक्षा (Human Value Education)

(ख) ऐच्छिक दोस्रो पत्र

क्र.स.	कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय	कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय
१.	रसायन विज्ञान (Chemistry)	रसायन विज्ञान (Chemistry)
२.	शिक्षा र विकास (Education and Development)	शिक्षा र विकास (Education and Development)
३.	भूगोल (Geography)	भूगोल (Geography)
४.	कार्यविधि कानुन (Procedural Law)	कानुनको मसौदा प्रक्रिया (Legal Drafting)
५.	समाजशास्त्र (Sociology)	समाजशास्त्र (Sociology)
६.	आयुर्वेद (Ayurbed)	आयुर्वेद (Ayurbed)
७.	व्यवसाय अध्ययन (Business Studies)	व्यवसाय अध्ययन (Business Studies)
८.	भाषा विज्ञान (Linguistics)	भाषा विज्ञान (Linguistics)
९.	राजनीतिशास्त्र (Political Science)	राजनीतिशास्त्र (Political Science)
१०.	दर्शनशास्त्र (Philosophy)	दर्शनशास्त्र (Philosophy)
११.	जनसङ्ख्या अध्ययन (Population Studies)	जनसङ्ख्या अध्ययन (Population Studies)
१२.	बागवानी (Horticulture) (फलफूल, तरकारी , पुष्प र च्याउ खेती)	बागवानी (Horticulture) (फलफूल, तरकारी , पुष्प र च्याउ खेती)
१३.	खाद्य र पोषण (Food and Nutrition)	खाद्य र पोषण (Food and Nutrition)
१४.	नृत्य (Dance)	नृत्य (Dance)
१५.	कला इतिहास (History of arts)	कला इतिहास (History of arts)
१६.	कम्प्युटर विज्ञान (Computer Science)	कम्प्युटर विज्ञान (Computer Science)

(ग) ऐच्छिक तेस्रो पत्र

क्र.स.	कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय	कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय
१.	जीव विज्ञान (Biology)	जीव विज्ञान (Biology)

२.	अर्थशास्त्र (Economics)	अर्थशास्त्र (Economics)
३.	पर्यटन र पर्वतारोहण अध्ययन (Tourism and Mountaineering Studies)	पर्यटन र पर्वतारोहण अध्ययन (Tourism and Mountaineering Studies)
४.	बुढ्यौली शिक्षा (Gerontology) तथा स्याहार शिक्षा (Care Taking Education)	बुढ्यौली शिक्षा (Gerontology) तथा स्याहार शिक्षा (Care Taking Education)
५.	योग तथा ध्यान (Yoga and meditation)	योग तथा ध्यान (Yoga and meditation)
६.	वाद्यवादन (Vocal/Instrumetal)	वाद्यवादन(Vocal/Instrumetal)
७.	सिलाइ तथा बुनाइ (Sewing and Knitting)	सिलाइ तथा बुनाइ (Sewing and Knitting)
८.	संवैधानिक कानुन (Constitutional Law)	देवानी तथा फौजदारी कानुन र न्याय (Civil and Criminal law and justice)
९.	आमसञ्चार अध्ययन (Mass Communication Studies)	आमसञ्चार अध्ययन (Mass Communication Studies)
१०.	संस्कृति (Culture)	संस्कृति (Culture)
११.	फेसन डिजाइनिङ (Fashion designing)	फेसन डिजाइनिङ (Fashion designing)
१२.	प्रायोगिक कला (Applied Arts)	प्रायोगिक कला (Applied Arts)
१३.	पशुपालन, पक्षीपालन र माछापालन (Livestock, Poultry and Fisheries)	पशुपालन, पक्षीपालन र माछापालन (Livestock, Poultry and Fisheries)
१४.	नेपाली (Nepali)	नेपाली (Nepali)
१५.	अङ्ग्रेजी (English)	अङ्ग्रेजी (English)
१६.	मैथिली	मैथिली
१७.	नेपाल भाषा	नेपाल भाषा
१८.	हिन्दी	हिन्दी
१९.	चिनियाँ	चिनियाँ
२०.	जर्मन	जर्मन

२१.	जापानिज	जापानिज
२२.	कोरियन	कोरियन
२३.	उर्दू	उर्दू
२४.	फ्रेन्च	फ्रेन्च
२५.	हिब्रू	हिब्रू
२६.	अरेबिक	अरेबिक
२७.	संस्कृत	संस्कृत
२८.	पाक कला (Culinary Arts)	पाक कला (Culinary Arts)
२९.	बजारशास्त्र (Marketing)	बजारशास्त्र (Marketing)
३०.	मातृभाषा	मातृभाषा
३१.	भोजपुरी	भोजपुरी
३२.	भगवद्गीता	भगवद्गीता

(घ) ऐच्छिक चौथो पत्र

क्र. स.	**कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय**	**कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय**
१.	गणित (Mathematics)	गणित (Mathematics)
२.	प्रायोगिक गणित (Applied mathematics)	प्रायोगिक गणित (Applied Mathematics)
३.	वाणिज्य गणित (Business Mathematics)	वाणिज्य गणित (Business Mathematics)
४.	मानव अधिकार (Human rights)	मानव अधिकार (Human rights)
५.	पुस्तकालय तथा सूचना विज्ञान (Library and Information Science)	पुस्तकालय तथा सूचना विज्ञान (Library and Information science)
६.	गृह विज्ञान (Home Science)	गृह विज्ञान (Home Science)
७.	वातावरण विज्ञान (Environment Science)	वातावरण विज्ञान (Environment Science)
८.	साधारण कानुन (General Law)	साधारण कानुन (General Law)
९.	वित्तशास्त्र (Finance)	वित्तशास्त्र (Finance)

१०.	सहकारी व्यवस्थापन (Co-operative management)	सहकारी व्यवस्थापन (Co-operative Management)
११.	बौद्ध दर्शन (Buddist Philosophy)	बौद्ध दर्शन (Buddist Philosophy)
१२.	प्रायोगिककला (Applied Arts)	प्रायोगिक कला (Applied Arts)
१३.	गायन (Signing)	गायन (Signing)
१४.	मूर्तिकला (Sculpture)	मूर्तिकला (Sculpture)
१५.	रेसम खेती र मौरीपालन (Apiculture and Sericulture)	रेसम खेती र मौरीपालन (Apiculture and Sericulture)
१६.	सौन्दर्यकला (Beautician) र केशकला (Hair dressing)	सौन्दर्यकला (Beautician) र केशकला (Hair dressing)
१७.	जडीबुटी (Herbals)	जडीबुटी (Herbals)
१८.	प्लम्बिङ र वाइरिङ (Plumbing and Wiring)	प्लम्बिङ र वाइरिङ (Plumbing and Wiring)
१९.	आन्तरिक सजाबट (Internal Decoration)	आन्तरिक सजाबट (Internal Decoration)
२०.	होटेल व्यवस्थापन (Hotel Management)	होटेल व्यवस्थापन (Hotel Management)
२१.	खेलकुद विज्ञान (Sports Science)	खेलकुद विज्ञान (Sports Science)
२२.	स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा (Health and Physical Education)	स्वास्थ्य तथा शारीरिक शिक्षा (Health and Physical Education)

अनुसूची ३

माध्यमिक शिक्षा (कक्षा ११-१२) परम्परागत धारतर्फ

संस्कृततर्फका विषय

(क) अनिवार्य विषय

सि. नं.	कक्षा ११ का विषय	कक्षा १२ का विषय
१.	संस्कृत रचना	संस्कृत रचना
२.	संस्कृत भाषा तथा व्याकरण	संस्कृत भाषा तथा व्याकरण

द्रष्टव्य : अनिवार्य विषयहरू नेपाली, अङ्ग्रेजी, सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा वा गणित (Mathematics) सामाजिक छन् । विद्यार्थीले अङ्ग्रेजीको सट्टा संस्कृत रचना विषय अध्ययन गर्न सक्ने छन् ।

(ख) ऐच्छिक विषय

निम्नलिखित तीन समूहमध्ये कुनै दुई समूहबाट एक एक विषय गरी दुई विषय अध्ययन गर्नुपर्ने छ ।विद्यार्थीले थप विषय अध्ययन गर्न चाहेमा ऐच्छिक विषय छनोट नभएको समूहबाट एक विषय अध्ययन गर्न सक्ने छन् ।

(अ) ऐच्छिक पहिलो समूह

क्र.स.	कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय	कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय
१.	शुक्लयजुर्वेद	शुक्लयजुर्वेद
२.	सामवेद	सामवेद
३.	ऋग्वेद	ऋग्वेद
४.	अथर्ववेद	अथर्ववेद
५.	व्याकरण	व्याकरण
६.	सिद्धान्त ज्योतिष	सिद्धान्त ज्योतिष
७.	न्याय	न्याय
८.	दर्शनशास्त्र	दर्शनशास्त्र
९.	संस्कृत साहित्य	संस्कृत साहित्य
१०.	इतिहास पूराण	इतिहास पूराण

११.	नीतिशास्त्र	नीतिशास्त्र

(आ) ऐच्छिक दोस्रो समूह

क्र. स.	**कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय**	**कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय**
१.	प्राकृतिक चिकित्सा (Naturopathy)	प्राकृतिक चिकित्सा (Naturopathy)
२.	आयुर्वेद (Ayurbed)	आयुर्वेद (Ayurbed)
३.	योग (Yog)	योग (Yog)
४.	कर्मकाण्ड	कर्मकाण्ड
५.	फलित ज्योतिष	फलित ज्योतिष
६.	वास्तुशास्त्र	वास्तुशास्त्र
७.	सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा	सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा

(इ) ऐच्छिक तेस्रो समूह

क्र.स.	**कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय**	**कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय**
१.	मानवमूल्य शिक्षा (Human Value Education)	मानवमूल्य शिक्षा (Human Value Education)
२.	कम्प्युटर विज्ञान (Computer Science)	कम्प्युटर विज्ञान (Computer Science)
३.	अर्थशास्त्र (Economics)	अर्थशास्त्र (Economics)
४.	नेपाली (Nepali)	नेपाली (Nepali)
५.	अङ्ग्रेजी (English)	अङ्ग्रेजी (English)
६.	गणित (Mathematics)	गणित (Mathematics)

गोन्पा तथा विहार /मदर्सा

(क) अनिवार्य विषयक

सि. नं.	**कक्षा ११ का विषय**	**कक्षा १२ का विषय**
१.	बौद्ध शिक्षा	बौद्ध शिक्षा
२.	उर्दू व्याकरण र साहित्य	उर्दू व्याकरण र साहित्य

द्रष्टव्य : अनिवार्य विषयहरू नेपाली, अङ्ग्रेजी, सामाजिक अध्ययन तथा जीवनोपयोगी शिक्षा, वा गणित (Mathematics),साधारण धारमै उल्लेख भएअनुसार हुने छन् । विद्यार्थीले अङ्ग्रेजीको सट्टा गोन्पामा बौद्ध शिक्षा **र** मदर्सामा उर्दू व्याकरण र साहित्य विषय अध्ययन गर्न सक्ने छन् ।

(ख) ऐच्छिक विषय

निम्नलिखित तीन समूहमध्ये कुनै दुई समूहबाट एक एक विषय गरी दुई विषय अध्ययन गर्नुपर्ने छ । विद्यार्थीले थप विषय अध्ययन गर्न चाहेमा ऐच्छिक विषय छनोट नभएको समूहबाट एक विषय अध्ययन गर्न सक्ने छन् ।

(अ) ऐच्छिक पहिलो समूह

क्र.स.	**कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय**	**कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय**
१.	बौद्ध दर्शन	बौद्ध दर्शन
२.	कुरान	कुरान

(आ) ऐच्छिक दोस्रो समूह

क्र.स.	**कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय**	**कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय**
१.	कम्प्युटर विज्ञान	कम्प्युटर विज्ञान
२.	बौद्ध कर्मकाण्ड	बौद्ध कर्मकाण्ड
३.	ज्योतिष	ज्योतिष
४.	भैषज्य	भैषज्य
५.	शिल्प विद्या	शिल्प विद्या
६.	हदिस र असुले हदिस	हदिस र असुले हदिस

(इ) ऐच्छिक तेस्रो समूह

क्र.स.	**कक्षा ११ का ऐच्छिक विषय**	**कक्षा १२ का ऐच्छिक विषय**
१.	संस्कृत रचना	संस्कृत रचना
२.	अङ्ग्रेजी	अङ्ग्रेजी
३.	चिनियाँ भाषा	चिनियाँ भाषा
४.	जापानिज भाषा	जापानिज भाषा
५.	पाली भाषा	पाली भाषा

६.	भोट भाषा	भोट भाषा
७.	मिरास विज्ञान	मिरास विज्ञान

अनुसूची ४

माध्यमिक (कक्षा ९-१२) प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाको
पाठ्यक्रम संरचना

१. बाली विज्ञान

(क) बाली विज्ञान (कक्षा ९-१०)

क्र.स.	विधागत विषय	कक्षा ९	कक्षा १०
१.	प्रथम	Agriculture Extension and Computer Science	Industrial Entomology and Fish Culture
२.	द्वितीय	Principle of Agronomy	Food Crop Production
३.	तृतीय	Basic Horticulture	Horticultural Crop Production
४.	चतुर्थ	Plant Protection	Floriculture and Nursery Management

(ख) बाली विज्ञान (कक्षा ११-१२)

क्र.स.	**प्राज्ञिक विषय**	**कक्षा ११**	**कक्षा १२**
१.	प्रथम	जीवशास्त्र	जीवशास्त्र
२.	द्वितीय	रसायनशास्त्र	रसायनशास्त्र
३.	तृतीय	भौतिकशास्त्र	गणित
	विधागत विषय		
१.	प्रथम	Farm Machinery and Seed Technology	Industrial Crop Production
२.	द्वितीय	Soil Fertility and Nutrient Management	Plant Pathology and Mushroom Production
३.	तृतीय	Commercial Fruit Crop Production and Post-Harvest Technology	Agri- Economics

४.	चतुर्थ	Agricultural Entomology	Vegetable and Medicinal Plant Production

२. पशु विज्ञान

(क) पशु विज्ञान (कक्षा ९-१०)

क्र.स.	विधागत विषय	कक्षा ९	कक्षा १०
१.	प्रथम	Veterinary Extension and Computer Science	Veterinary Laboratory Technology
२.	द्वितीय	General LPM (Livestock Production and Management) and Fodder Production	Dairy Product Technology
३.	तृतीय	Veterinary Anatomy and Physiology	Aquaculture and Fisheries
४.	चतुर्थ	Animal Health –I	Animal Health –II

(ख) पशु विज्ञान (कक्षा ११-१२)

क्र.स.	प्राज्ञिक विषय	कक्षा ११	कक्षा १२
१.	प्रथम	जीवशास्त्र	जीवशास्त्र
२.	द्वितीय	रसायनशास्त्र	रसायनशास्त्र
३.	तृतीय	भौतिकशास्त्र	गणित
विधागत विषय			
१.	प्रथम	Ruminants Production and Management	Non-Ruminants Production and Management
२.	द्वितीय	Animal Nutrition	Meat Science and Technology
३.	तृतीय	Veterinary Pharmacology Technology	Genetics and Animal Breeding
४.	चतुर्थ	Commercial Poultry Farming	General Surgery and Radiology

३. इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ

(क) इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ (कक्षा ९-१०)

क्र.स.	विधागत विषय	कक्षा ११	कक्षा १२
१.	प्रथम	Computer Application	Electrical Machine
२.	द्वितीय	Basic Electrical Engineering	Basic Electronics
३.	तृतीय	Engineering Drawing	Electrical Instalation and Maintenance
४.	चतुर्थ	Basic Electrical Instalation and Workshop Technology	Utilazation of Electrical Energy

(ख) इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ (कक्षा ११-१२)

क्र.स.	**प्राज्ञिक विषय**	**कक्षा ११**	**कक्षा १२**
१.	प्रथम	गणित	गणित
२.	द्वितीय	रसायनशास्त्र	रसायनशास्त्र
३.	तृतीय	भौतिकशास्त्र	भौतिकशास्त्र
	विधागत विषय		
१.	प्रथम	Electrical Measurement and Instruments	Switch Gear and Protection
२.	द्वितीय	Electrical Instalation, Estimation and Circuit Design	Renewable Energy System
३.	तृतीय	Electrical Power System	Electrical CAD and Based Design
४.	चतुर्थ	Repair and Maintenance of Electrical Equipments	Power Transmisson and Distribution

४. सिभिल इन्जिनियरिङ

(क) सिभिल इन्जिनियरिङ (कक्षा ९-१०)

क्र.स.	**विधागत विषय**	**कक्षा ९**	**कक्षा १०**
१.	प्रथम	Computer and Drawing	Building Construction and Drawing
२.	द्वितीय	Water Supply and Sanitary Engineering	Highway Engineering
३.	तृतीय	construction Technology and Workshop	Engineering Surveying- I

४.	चतुर्थ	Water Resource Engineering	Estimating, Costing and supervision – I

(ख) सिभिल इन्जिनियरिङ (कक्षा ११-१२)

क्र.स.	प्राज्ञिक विषय	कक्षा ११	कक्षा १२
१.	प्रथम	गणित	गणित
२.	द्वितीय	रसायनशास्त्र	रसायनशास्त्र
३.	तृतीय	भौतिकशास्त्र	भौतिकशास्त्र
	विधागत विषय		
१.	प्रथम	Geo-technical Engineering	Mechanics of Structure
२.	द्वितीय	Estimating, Costing and supervision- II	Fluids Mechanic
३.	तृतीय	Engineering Surveying- II	RCC Structure
४.	चतुर्थ	Applied Mechanics	Construction Management

५. कम्प्युटर इन्जिनियरिङ

(क) कम्प्युटर इन्जिनियरिङ (कक्षा ९-१०)

क्र.स.	विधागत विषय	कक्षा ११	कक्षा १२
१.	प्रथम	Programming principal and concept in C Language	Data structure and OOP concept using c++
२.	द्वितीय	Fundamentals of computer and Application	computer Hardware, Electronics Repair and Maintenance
३.	तृतीय	Fundamentals of electro-system	Data Based Management System
४.	चतुर्थ	Website design	Digital design and Microprocessor

(ख) कम्प्युटर इन्जिनियरिङ (कक्षा ११-१२)

क्र.स.	प्राज्ञिक विषय	कक्षा ११	कक्षा १२
१.	प्रथम	गणित	गणित
२.	द्वितीय	रसायनशास्त्र	रसायनशास्त्र
३.	तृतीय	भौतिकशास्त्र	भौतिकशास्त्र
	विधागत विषय		
१.	प्रथम	Programming in Java	Visual Programming
२.	द्वितीय	Computer Organization and Architecture	Computer Network

३.	तृतीय	Operating System	Contemporary Technology
४.	चतुर्थ	Web and Mobile Application Development	Software Engineering and Project

६. सङ्गीत शिक्षा

(क) सङ्गीत शिक्षा (कक्षा ९-१०)

क्र.स.	विधागत विषय	कक्षा ९	कक्षा १०
१.	प्रथम	शास्त्रीय सङ्गीत	शास्त्रीय सङ्गीत
२.	द्वितीय	नेपाली लोक सङ्गीत	नेपाली लोक सङ्गीत
३.	तृतीय	पाश्चात्य सङ्गीत	पाश्चात्य सङ्गीत
४.	चतुर्थ	ऐच्छिक विषयहरूमध्ये कुनै एक (गायन, वादन र नृत्य) प्रचलित नेपाली सङ्गीत	ऐच्छिक विषयहरूमध्ये कुनै एक (गायन, वादन र नृत्य) प्रचलित नेपाली सङ्गीत

(ख) सङ्गीत शिक्षा (कक्षा ११-१२)

(क) सङ्गीत शिक्षा (कक्षा ९-१०)

क्र.स.	विधागत विषय	कक्षा ९	कक्षा १०
१.	प्रथम	शास्त्रीय सङ्गीत	शास्त्रीय सङ्गीत
२.	द्वितीय	नेपाली लोक सङ्गीत	नेपाली लोक सङ्गीत
३.	तृतीय	पाश्चात्य सङ्गीत	पाश्चात्य सङ्गीत

(ख) सङ्गीत शिक्षा (कक्षा ११-१२)

क्र.स.	प्राज्ञिक विषय	कक्षा ११	कक्षा १२
१.	प्रथम	मानवमूल्य शिक्षा	मानवमूल्य शिक्षा
२.	द्वितीय	कम्प्युटर विज्ञान	कम्प्युटर विज्ञान

३.	तृतीय	संस्कृति	संस्कृति
क्र.स.	विधागत विषय	कक्षा ११	कक्षा १२
१.	प्रथम	शास्त्रीय सङ्गीत	शास्त्रीय सङ्गीत
२.	द्वितीय	नेपाली लोक सङ्गीत	नेपाली लोक सङ्गीत
३.	तृतीय	पाश्चात्य सङ्गीत	पाश्चात्य सङ्गीत
४.	चतुर्थ	प्रचलित नेपाली गायन, वादन र नृत्यमध्ये कुनै एक	प्रचलित नेपाली गायन, वादन र नृत्यमध्ये कुनै एक

विधागत विषय			
१.	प्रथम	शास्त्रीय सङ्गीत	शास्त्रीय सङ्गीत
२.	द्वितीय	नेपाली लोक सङ्गीत	नेपाली लोक सङ्गीत
३.	तृतीय	पाश्चात्य सङ्गीत	पाश्चात्य सङ्गीत
४.	चतुर्थ	ऐच्छिक विषयहरूमध्ये कुनै एक (गायन, वादन र नृत्य) प्रचलित नेपाली सङ्गीत	ऐच्छिक विषयहरूमध्ये कुनै एक (गायन, वादन र नृत्य) प्रचलित नेपाली सङ्गीत

द्रष्टव्य : विगतमा राष्ट्रिय पाठ्यक्रम विकास तथा मूल्याङ्कन परिषद्ले स्वीकृत गरेका प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षाका उल्लिखित विषयबाहेकका हस्पिटालिटी म्यानेजमेन्ट, अटोमोबाइल/मेकानिकल इन्जिनियरिङ, खेलकुद शिक्षा, ललितकला, वन विज्ञान, पब्लिक हेल्थ, प्राकृतिक चिकित्सा, आयुर्वेद र योग विज्ञान शिक्षाका पाठ्यक्रम विकास गर्दै लगिने छ ।